

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ydinenergilain, turvallisuusselvityslain 21 §:n ja kaivoslain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi ydinenergilakia, turvallisuusselvityslakia ja kaivoslakia. Ydinenergilakiin ehdotetaan tehtäväksi ydinenergian käytön turvajärjestelyjä koskevia muutoksia ja täsmennyksiä. Turvajärjestelyjä koskevista muutostarpeista johtuen ehdotetaan muutettavaksi myös turvallisuusselvityslakia. Lisäksi ehdotetaan täsmennettäväksi ydinjätteen huoltoon liittyvää ydinenergilain säännöstä.

Lisäksi tehtäisiin tarkistuksia ydinenergilakiin ja kaivoslakiin yleislakien muuttumisen johdosta. Muutettavaksi ehdotetaan julkista kuuluttamista ja muutoksenhakua koskevia säännöksiä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.4.2020.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi.....	5
2.1 Kansallinen ja kansainvälinen sääntely.....	5
2.2. Nykytila yleisesti.....	6
2.3 Uusiin turvallisuushkiin vastaaminen	6
2.4 Muut turvallisuuteen liittyvät muutostarpeet	7
2.5. Perustuslaista johtuvat muutostarpeet	7
2.6 Yleislainsäädännöstä johtuvat muutostarpeet	8
2.7 Muut muutostarpeet	9
3 Tavoitteet	9
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	10
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	10
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	10
4.2.1 Yleistä	10
4.2.2 Vaikutukset yrityksiin	11
4.2.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	12
4.2.4 Ympäristövaikutukset	12
4.2.5 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset.....	13
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	14
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	14
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	15
5.2.1 Ruotsi	15
5.2.2 Iso-Britannia.....	15
5.2.3 Kanada	15
5.2.4 Belgia	15
6 Lausuntopalaute.....	16
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	22
7.1. Ydinenergialaki.....	22
7.2 Turvallisuusselvityslaki.....	45
7.3 Kaivoslaki	45
8 Lakia alemman asteinen sääntely	48
9 Voimaantulo	48
10 Toimeenpano ja seuranta	48
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	48
11.1 Ydinlaitosten turvajärjestelyjen ja perustuslain suhde yleisesti	48
11.2 Turvallisuusselvitykset.....	49
11.3 Turvahenkilöitä ja toimivaltuuksia koskeva sääntely	49
11.4 Miehitettävien ilmailualusten kulkuun puuttuminen	51
11.5 Terveystarkastus ja lääkärin ilmoitusoikeus	52
LAKIEHDOTUKSET	54
1. Laki ydinenergialain muuttamisesta	54

HE 8/2020 vp

2. Laki Turvallisuusselvityslain 21 §:n muuttamisesta	62
3. Laki kaivoslain muuttamisesta	63
LIITE	66
RINNAKKAISTEKSTIT	66
1. Laki ydinenergialain muuttamisesta	66
2. Laki Turvallisuusselvityslain 21 §:n muuttamisesta	81
3. Laki kaivoslain muuttamisesta	82

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Tarve lainsäädännön muuttamiselle on johtunut useasta syystä. Keskeisimpänä ovat ydin- ja säteilyturvallisuuden jatkuva kehittäminen ja havaitut uudenlaiset turvallisuushkat, joihin täytyy lainsäädännöllä pystyä vastaamaan. Muutostarpeita on havaittu myös perustuslaista johtuen. Esimerkiksi oikea säädöstaso ja perusoikeuksien parempi huomioiminen on aiheuttanut tarpeen kehittää lainsäädäntöä vastaamaan paremmin perustuslain säännöksiä.

Muutostarpeita on syntynyt lisäksi muuttuneesta yleislainsäädännöstä. Eduskunta on hyväksynyt hallintolain muuttamisesta annetun lain (132/2019) ja julkisista kuulutuksista annetun lain kumoamisesta annetun lain (443/2019) sekä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019). Näistä johtuen myös erityislainsäädäntöä on tarpeen muuttaa lainsäädännön yhdenmukaisuuden varmistamiseksi yleislakien kanssa. Uudet yleislait tulevat voimaan 1.1.2020. Muutostarpeita tältä osin sisältyy sekä ydinenergilakiin (990/1987) että kaivoslakiin (621/2011), jonka valmistelu kuuluu myös työ- ja elinkeinoministeriön vastuulle.

Pieni muutostarve on tullut myös yhteisön kehityksen perustamisesta käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen vastuullista ja turvallista huoltoa varten annetun neuvoston direktiivin (2011/70/Euratom, *ydinjäteditrektiivi*) täytäntöönpanon täydentämisestä. Direktiivin täytäntöönpanossa on havaittu pieni, tutkimusnäytteiden vientiin liittyvä, poikkeustilanteita koskeva puute, mikä on aiheuttanut tarpeen muuttaa lainsäädäntöä näiltä osin.

1.2 Valmistelu

Turvajärjestelyjä koskevien muutosten valmistelu on aloitettu edellisen ydinenergilain muuttamista koskevan hallituksen esityksen valmistelun (HE 93/2017 vp) yhteydessä, jossa pantiin kansallisesti täytäntöön ydinturvallisuusdirektiivin (2014/87/EURATOM) muutokset. Lausuntokierroksella saadun palautteen perusteella valmistelua päätettiin jatkaa omana hankkeenaan, koska perusvalmistelua ehdotusten osalta oli vielä tarve jatkaa ja direktiivin edellyttämät muutokset oli aikataulusyistä saatettava voimaan mahdollisimman pikaisesti. Säädosvalmisteluhankkeen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa <http://valtioneuvosto.fi/hankkeet> tunnuksella TEM011:00/2017. Esityksestä käytiin lausuntokierros 1.3.-12.4.2017. Lausuntoja pyydettiin asian kannalta keskeisiltä ministeriöiltä, viranomaistahoilta, teollisuudelta, yliopistoilta sekä keskeisiltä edunvalvontajärjestöiltä.

Esityksen antamisen jälkeen asiaa on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriön ja Säteilyturvakeskuksen yhteistyönä. Esitysluonnoksesta järjestettiin lausuntokierros 15.11.2018-16.1.2019. Esityksen valmistelua koskevat asiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa <http://valtioneuvosto.fi/hankkeet> tunnuksella TEM024:00/2018. Lausuntoja pyydettiin jälleen keskeisiltä ministeriöiltä, muilta viranomaistahoilta, teollisuudelta, yliopistoilta sekä edunvalvontajärjestöiltä. Lausuntoja pyydettiin lisälausuntopyynnöllä myös työmarkkinajärjestöiltä. Kaivoslain osuudesta on järjestetty lisälausuntokierros 9.1.-30.1.2020, jossa kuultiin asian kannalta keskeisiä viranomaistahoja. Asiakirjat löytyvät edellä mainitusta osoitteesta saman tunnuksen alta.

Esityksen lääkärintarkastuksia koskevasta ehdotuksesta järjestettiin erillinen keskustelutilaisuus 4.8.2018. Tilaisuuteen oli kutsuttu voimayhtiöiden turvajärjestelyistä vastaavia asiantuntijoita, Liikenteen turvallisuusvirastosta liikennelääketieteen asiantuntija sekä oikeuspsykiatrian

asiantuntija. Valmistelun aikana on käyty erillisiä keskusteluja myös oikeusministeriön, sisäministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön, Liikenne- ja viestintäviraston sekä Poliisihallituksen kanssa.

Julkista kuuluttamista koskevat ehdotukset on suurelta osin valmisteltu osana oikeusministeriön yleistiedoksiantoa ja kuuluttamista koskevan lainsäädännön muuttamista (HE 239/2018 vp). Hankkeen tiedot ja valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa <http://valtioneuvosto.fi/hankkeet> tunnuksella OM039:00/2017. Ydinenergiain ja kaivoslain muutokset oli tarkoitus käsitellä esityksen liitelakeina, mutta asiassa päädyttiin erityislainsäädännön osalta valmistelun eriyttämiseen ja ehdotukset on liitetty ydinenergiain ja kaivoslain osalta tähän esitykseen. Kaikki liitelait, mukaan lukien ydinenergiain ja kaivoslain muutokset, ovat olleet mukana esityksestä 9.2.–9.3.2018 järjestetyllä lausuntokierroksella. Lausuntoja pyydettiin viranomaisilta.

Ydinjätedirektiivi on pantu täytäntöön alun perin ydinenergiain muuttamisesta annetulla lailla (499/2013) ja säteilylain muuttamisesta annetulla lailla (500/2013) (HE 18/2013 vp). Direktiivin täytäntöönpanosta on käyty keskustelua Euroopan unionin komission kanssa. Täytäntöönpano havaittiin osin puutteelliseksi tutkimusnäytteiden viennin ja loppusijoittamisen osalta. Asia liitettiin osaksi esityksen valmistelua valmistelun loppuvaiheessa, eikä siitä ole pyydetty erillisiä lausuntoja. Asiasta on kuitenkin käyty keskustelua niiden tahojen kanssa, joita asia keskeisesti koskee.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Kansallinen ja kansainvälinen sääntely

Ydinenergian käytön turvajärjestelyistä säädetään ydinenergiainlaissa. Turvajärjestelyjä koskevia säännöksiä on muutettu merkittävimmin edellisen kerran ydinenergiain muuttamisesta annetulla lailla (342/2008). Turvajärjestelyjä koskevia tarkempia säännöksiä on annettu ydinenergiaasetuksessa (161/1988). Edellä mainittujen säädösten lisäksi ydinenergian käytön turvajärjestelyistä on annettu yksityiskohtaisia määräyksiä Säteilyturvakeskuksen määräyksessä STUK/Y/3/2016 (Säteilyturvakeskuksen määräys ydinenergian käytön turvajärjestelyistä). Säteilyturvakeskus on lisäksi antanut turvajärjestelyjä koskevia, täsmentäviä ohjeita ydinlaitoksia koskevissa ydinturvallisuusohjeissa (YVL-ohjeet) YVL A.11 (Ydinlaitoksen turvajärjestelyt), YVL A.12 (Ydinlaitoksen tietoturvallisuuden hallinta) ja YVL D.2 (Ydinaineen ja ydinjätteen kuljetukset).

Ydinenergian käytön turvajärjestelyjen varmistamisen periaatteista määrätään ydinalan turvajärjestelyjä koskevassa, Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) alaisessa Kansainvälisen atomienergiajärjestön (International Atomic Energy Agency, IAEA) puitteissa laaditussa Ydinaineiden turvajärjestelyjä koskevassa yleissopimuksessa (Convention on the Physical Protection of Nuclear Material, CPPNM), joka tuli voimaan Suomessa vuonna 1989 (SopS 72/1989). Sopimuksen muutos (Sops 20/2016) tuli Suomessa voimaan 8.5.2016. Sopimuksen muutos laajensi sopimuksen soveltamisalaa kansainvälisten ydinaineiden kuljetusten lisäksi kansalliseen rauhanomaiseen ydinenergian käyttöön. Sopimuksen mukaan jäsenvaltio vastaa sopimuksen soveltamisalan mukaisista turvajärjestelyistä (Fundamental Principle A) ja siihen liittyvästä tarpeellisesta kansallisesta lainsäädännöstä (Fundamental Principle C) turvajärjestelyjen toteuttamiseksi.

YK:n turvallisuusneuvoston terrorismin vastaisissa päätöslauselmissa 1373 (International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism, 2001) ja 1540 (Non-proliferation of

weapons of mass destruction, 2004) asetetaan vaatimuksia, jotka velvoittavat jäsenvaltioita kehittämään lainsäädäntöään sekä lisäämään kansainvälistä yhteistyötä joukkotuhousteiden ja niissä käytettävien aineiden, kuten ydinaineiden, leviämisen ja terrorismin estämiseksi sekä kehittämään ja ylläpitämään tehokkaita turvajärjestelyjä edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

2.2. Nykytila yleisesti

Ydinenergian käytön turvajärjestelyjen järjestämisen peruseriaatteita voidaan pitää nykytilanteessa yleisesti ottaen toimivina. Tällä hetkellä turvajärjestelyistä vastaavat ensisijaisesti ydinlaitoslupien haltijat käyttämällä yksityisiä turvapalveluita ja tilanteen mukaan johtamisvastuu siirtyy poliisiviranomaiselle. Järjestelyä on pidetty tarkoituksenmukaisena ydinlaitosten etäisistä sijainnista johtuen ja toisaalta myös sen vuoksi, että ydinlaitosten turvallisuuteen ja turvajärjestelyihin liittyy sellaisia erityisolosuhteita, jotka edellyttävät merkittävää määrää erityisosaamista.

Ydinlaitosten turvajärjestelyjen nykytilassa on kuitenkin havaittu joitain seikkoja, joiden vuoksi sääntelyä on tarpeen ehdottaa muutettavaksi. Ensinnäkin on havaittu muutostarpeita uusista havaituista turvallisuusuuhista johtuen. Muutosehdotusten taustalla ovat osittain myös perustusta johtuvat syyt, kuten oikea säädöstaso ja toisaalta täsmällisempi sääntely erityisesti perusoikeuksien turvaamisen näkökulmasta. Lisäksi muutostarpeita on havaittu yleislainsäädännöstä johtuen. Näitä seikkoja arvioidaan tarkemmin seuraavissa jaksoissa.

2.3 Uusiin turvallisuusuhkiin vastaaminen

Ydinlaitosten turvajärjestelyihin liittyy jo tällä hetkellä merkittäviä esimerkiksi voimankäyttöön liittyviä toimivaltuuksia. Kuitenkin muun muassa teknologian kehityksestä johtuen toimivaltuuksissa on havaittu puutteita. Miehitämättömien ilma-alusten määrä on kasvanut sekä Suomessa että kansainvälisesti. Niitä on myös käytetty lainvastaisessa toiminnassa etenkin kriisi-alueilla. Ydinvoimalaitosten läheisyydessä miehitämättömiä ilma-aluksia on havaittu useissa Euroopan maissa, myös Suomessa. Teknologian nopea kehitys mahdollistaa myös yleisesti saatavilla olevien lennokkien mukana lennätettävän kuorman kasvamisen. Tämä kehityskulku jatkuu tulevaisuudessakin muodostaen uudenlaisen uhan ydinenergian käytölle. Ydinvoimalaitosten yläpuolelle asetettu ilmailukieltoalue koskee myös miehitämättömiä ilma-aluksia, mutta tehokkaat toimivaltuudet niiden kulkuun puuttumiseksi ydin- tai säteilyturvallisuuden varmistamiseksi puuttuvat.

Kansallisesti ja kansainvälisesti ydinenergian käytön turvajärjestelyissä on kiinnitetty erityishuomiota sisältäpäin tulevaan uhkaan, joka voi aiheutua luvanhaltijan oman henkilöstön toimenpiteistä (ns. insider-uhka). Tämän uhan taustalla voivat olla tahalliseen, turvallisuutta vaarantavaan toimintaan ryhtyvän henkilön tietoisien ja harkitun päätöksen lisäksi tai sijaan myös terveydelliset ongelmat tai toimiminen vastoin ohjeita kiristyksen tai pakon alaisena. Uhkaa on tähän mennessä torjuttu erilaisin toimenpitein, kuten niin sanotun kahden henkilön säännön noudattamista edellyttämällä, mikä tarkoittaa esimerkiksi, että tiettyyn tilaan kulku edellyttää vähintään kahden henkilön samanaikaista läsnäoloa. Nykyään käytävissä olevia toimenpiteitä ei kuitenkaan voida pitää ydinenergian käytön turvaamisen kannalta riittävinä kaikkien työtehtävien osalta. Esimerkiksi ilmailulain (864/2014) 50 §:ssä ja ampuma-aselain (1/1998) 114 §:ssä säädetään lääkärin oikeudesta ilmoittaa viranomaiselle henkilön terveydentilasta salassapitosäännösten estämättä, jos tämä perustellusta syystä katsoo henkilöstä olevan vaaraa liikenteelle tai henkilö katsotaan sopimattomaksi pitämään hallussa ampuma-asetta. Vastaavanlaisen ilmoituksen tekemisen mahdollisuutta ei sisälly nykyiseen ydinenergilakiin, mutta muutosta on pidetty tarpeellisenä.

2.4 Muut turvallisuuteen liittyvät muutostarpeet

Nykytilassa on havaittu myös eräitä muita puutoksia, jotka eivät varsinaisesti liity uusiin turvauhkiin, mutta jotka on kuitenkin havaittu puutteiksi lainsäädännössä. Turvallisuusselvityslaissa (726/2014) suppean henkilöturvallisuusselvityksen tekemisen edellytykset on havaittu nykyisellään puutteellisiksi erityisesti laitoksen suunnittelu- ja rakentamisvaihetta ajatellen. Laitoksen suunnitteluun ja rakentamiseen osallistuu paljon henkilöitä, joilla ei ole tehtäviensä luonteen vuoksi tarvetta fyysisesti vierailla ydinlaitoksen rakentamisalueella, mutta joilla on kuitenkin muutoin pääsy tietoon, jota voidaan käyttää ydin- tai säteilyturvallisuuden vaarantamiseen. Voimassa oleva säännös suppeista turvallisuusselvityksistä asettaa turvallisuusselvityksen tekemisen edellytykseksi fyysisen pääsyn laitosalueelle tai rakentamisalueelle. Turvallisuuden kannalta voidaan pitää tarkoituksenmukaisena, että turvallisuusselvitysten tekemistä ei si-
dottaisi yksinomaan ydinlaitosalueelle tai rakentamisalueelle pääsyyn, vaan suppeat turvallisuusselvityksiä voitaisiin tehdä myös sellaisista henkilöistä, joilla on muilla tavoin työtehtäviensä vuoksi pääsy tietoon, jota voidaan käyttää ydin- tai säteilyturvallisuuden vaarantamiseen. Säännös ei myöskään tällä hetkellä kata ydinjätteen kuljetuksia, joiden osalta voi joissain tilanteissa olla tarpeen tehdä turvallisuusselvitys.

Edellisen lisäksi tähän mennessä ei ole erikseen lain tasolla säädetty siitä, kenelle turvallisuusselvitys tulee tehdä. Turvallisuusselvityslaki määrittelee ainoastaan sen, kenelle turvallisuusselvitys voidaan tehdä. Nykyisessä Säteilyturvakeskuksen määräyksessä STUK Y/3/2016 määrätään veloitteesta tehdä turvallisuusselvityslain mukaiset henkilöturvallisuusselvitykset ydinlaitoksella työskenteleville sekä ydinmateriaalin ja ydinjätteen käsittelyyn ja kuljetukseen osallistuville henkilöille. Säännös on katsottu tarpeelliseksi nostaa lain tasolle.

Ydinlaitosten turvahenkilöiden tehtävät ovat yksityistä turvallisuusvalvontaa. Tästä syystä on nähty tarpeelliseksi, että turvahenkilöitä koskevaa sääntelyä yhdenmukaistettaisiin mahdollisimman paljon vastaamaan yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) varti-
joista annettuja säännöksiä. Tällä hetkellä ydinenergialaissa ei ole esimerkiksi säännöksiä voimakeinojen käytön tilanteessa toimenpiteen perusteen ilmoittamisesta, tapahtumailmoituksen tekemisestä, eikä turvahenkilön toiminnassa noudatettavista periaatteista. Säännöksiä ei myöskään ole turvahenkilön asusta, vaan käytettävää asua koskevat tiedot on esitetty luvanhaltijan ohjeistossa. Turvahenkilön asusta on tarpeen säätää laissa, jotta turvahenkilön toimenpiteiden kohteeksi joutuva henkilö tietää toimenpiteen suorittajan olevan turvahenkilö ja käyttävän ydinenergialaissa säädettyjä toimivaltuuksia. Lisäksi yhdenmukaistamisen tarvetta on toimivaltuuksien ja voimankäytön osalta. Näitä seikkoja käsitellään tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

Ydinlaitosten turvaohjesäännön sisällöstä säädetään nykyään ydinenergialaissa melko yleispiirteisesti. Käytännössä turvaohjesääntöjen sisällöissä on havaittu yhdenmukaistamisen ja täsmen-
tämisen tarvetta eri luvanhaltijoiden välillä. Lisäksi turvaohjesäännön hyväksymistä ja muuttamista koskevat säännökset eivät ole tällä hetkellä riittävän täsmälliset. Asiakirjan sisällöllä on merkitystä julkisen hallintotehtävän hoitamisen kannalta, sillä asiakirjassa määritellään yksityiskohtia, jotka liittyvät julkisen vallan käyttöön alueella, kuten voimakeinojen käyttöön. Turvaohjesäännön varsinainen sisältö on viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, julkisuuslaki) 24 §:n 1 momentin 7 kohdan nojalla salassa pidettävää, mutta asiakirjan yleisestä sisällöstä ei tällä hetkellä ole riittävää kuvausta laissa.

2.5. Perustuslaista johtuvat muutostarpeet

Ydinenergialain turvajärjestelyjä koskeva sääntely ei kokonaisuudessaan vastaa täysin perustuslain asettamia vaatimuksia. Turvahenkilön kelpoisuusvaatimuksista ei esimerkiksi tällä het-

kellä säädetä lain tasolla. Koska turvahenkilö käyttää rajoitetulla alueella merkittäviä toimivaltuuksia, on oikeusturvan ja muiden perusoikeuksien turvaamisen kannalta perusteltua, että koulutusvaatimuksista säädettäisiin laissa. Myös perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä on katsottu, että koulutuksen tarve korostuu, jos toimivaltuuksiin sisältyy oikeus käyttää voimankäyttövälineitä. Tällä hetkellä koulutusvaatimuksista on täsmällisimmin määrätty Säteilyturvakeskuksen määräyksessä STUK Y/3/2016.

Ydinenergialaissa säädetään ydinenergian käytön turvajärjestelyistä vastaavien turvahenkilöiden voimakeinojen käyttöoikeudesta laissa säädettyjä turvaamistehtäviä suoritettaessa. Voimakeinojen käyttöoikeutta koskevassa lainkohdassa viitataan yleisesti turvaamistehtäviin, joita ei toimivaltuuksina kuitenkaan tarkemmin määritellä ydinenergialaissa muuten kuin turvavalvontaan liittyvien turvallisuustarkastusten ja päihdetestien osalta. Edelleen voimakeinoja koskevassa lainkohdassa säädetään muista toimivaltuuksista, kuten pääsyn estämisestä ja kiinniottamisesta voimakeinoja käyttämällä. Laissa ei kuitenkaan ole täsmällisiä ja tarkkarajaisia säännöksiä niistä turvaamistoimenpiteistä, joissa kyseisiä toimivaltuuksia saisi käyttää. Laissa ei ole myöskään määritelty niitä voimakeinojen käytön välineitä, joita turvahenkilöillä on turvaamistehtävissä oikeus käyttää tai määritelty niiden kantotapaa. Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan lainsäädäntöön on aiheellista ottaa mukaan säännökset sallituista voimankäyttövälineistä.

Ydinenergialaissa ei tällä hetkellä määritellä turvahenkilöiden käyttöä koskevan luvanhaltijan velvoitteen alkamis- ja päättymisajankohtaa. Asialla on merkitystä, koska turvahenkilöillä on rajoitetulla alueella merkittäviä toimivaltuuksia, joilla voidaan puuttua muiden henkilöiden oikeuksiin. Toimivaltuuksien käyttö edellyttää tarkkarajaista säännöstä myös ajallisen ulottuvuuden osalta. Tällä on merkitystä myös turvahenkilön ja luvanhaltijan oikeusturvan sekä oikeuksien ja velvollisuuksien kannalta.

Turvahenkilöiden yhtenä tehtävänä on tarvittaessa turvata ydinaineen ja ydinjätteiden kuljetukset. Toimivaltuudesta estää henkilön osallistuminen ydinaineen tai ydinjätteen kuljetukseen ei ole säännöksiä voimassaolevassa laissa riittävästi, mitä voidaan pitää puutteena. Turvahenkilöillä ei siten tällä hetkellä ole tarvittavia toimivaltuuksia esimerkiksi estää päihtyneen henkilön osallistumista kuljetukseen.

2.6 Yleislainsäädännöstä johtuvat muutostarpeet

Julkista kuuluttamista ja yleistiedoksiantoa koskevaa sääntelyä on muutettu hallintolain muuttamisesta annetulla lailla (432/2019) ja julkisista kuulutuksista annetun lain kumoamisesta annetulla lailla (433/2019) ja ne ovat tulleet voimaan 1.1.2020. Myös erityislainsäädännössä olevat julkista kuuluttamista koskevat säännökset tulisi saattaa vastaamaan yleislakien säännöksiä. Yleistiedoksiantoa ja kuulutuksia koskevassa muutoksessa siirrytään nähtäville asettamisesta sanomalehdissä ja ilmoitustauluilla viranomaisen verkkosivuilla tapahtuvaan nähtäville asettamiseen. Tarpeen vaatiessa asiasta voitaisiin tiedottaa edelleen myös sanomalehdessä.

Kuuluttamista koskevan sääntely ei ydinenergialain osalta edellytä merkittäviä muutoksia, vaan muutokset ovat lähinnä teknisluonteisia. Kaivoslain julkista kuuluttamista koskevat säännökset on vastaavalla tavalla tarpeen saattaa yhdenmukaiseksi kuuluttamista koskevan yleislainsäädännön kannalta.

Hallintolainkäyttölaki (586/1996) korvataan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetulla lailla (808/2019) 1.1.2020. Merkittävimmät muutokset liittyvät valituslupamenettelyyn ja päätöksen tehneen viranomaisen valitusoikeuteen korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Erityislainsäädännössä

on tarpeen muuttaa viittaukset hallintolainkäyttölakiin viittauksiksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin ja toisaalta kumota tarpeettomat päällekkäiset säännökset sekä yhdenmukaistaa sääntelyä tarpeen mukaan.

Sekä ydinenergiailaissa että kaivoslaissa on jonkin verran lähinnä teknisluonteisia muutostarpeita muutoksenhakuun liittyen. Muutostarpeet ovat lähinnä päällekkäisyyksien poistamista lainsäädännöstä ja viittausten korjaamista uuteen lakiin.

2.7 Muut muutostarpeet

Ydinjätedirektiivin täytäntöönpano toteutettiin ydinenergiain muuttamisesta annetulla lailla (499/2013). Komission tekemän arvioinnin mukaan lainsäädäntö ei kuitenkaan olisi täysin direktiivin 4(4) artiklan säännösten mukainen, minkä vuoksi lakia on tarpeen täsmentää niiltä osin kuin ydinjätteestä vietäisiin tutkimusnäytteitä tutkimustarkoituksessa Suomen lainkäyttövallan ulkopuolelle, eikä sitä olisi tarkoitus tuoda takaisin loppusijoitettavaksi. Tässä tilanteessa tulisi olla voimassa maiden välillä sopimusta loppusijoituslaitoksen käyttämisessä kohdevaltiossa. Tätä vaatimusta ei nykyisellään sisälly ydinenergi lakiin.

Edellä mainittujen muutosten lisäksi ydinlaitosten käytöstä poistamista koskevan suunnitelman päivitysten toimittamista koskevaa sääntelyä on tarpeen täsmentää. Sitä muutettiin edellisen kerran ydinenergiain muuttamisesta annetulla lailla (905/2017). Soveltamisen yhteydessä on havaittu tarvetta täsmentää sääntelyä sen suhteen, mitä lupavaiheita käytöstäpoistosuunnitelman päivitysvelvollisuus koskee ja mille viranomaiselle se toimitetaan. Rakentamisluvan aikaista päivittämistä ei pidetä tarpeellisenä, minkä vuoksi päivittämisvelvollisuus kohdistettaisiin yksiselitteisesti käyttöluvan ja käytöstäpoistoluvan alaiseen toimintaan.

Myös viranomaisten roolia on tarpeen täsmentää niistä lähtökohdista, mihin käytöstäpoistosuunnitelmia eri toiminnan vaiheessa tarvitaan. Käyttöluvan mukaisen toiminnan aikana päivityksissä olevaa tietoa tarvitaan taloudellisen varautumisen päätösten tekemiseen, joka tapahtuu työ- ja elinkeinoministeriössä. Käytöstäpoistoluvan aikaisessa toiminnassa päivittämisellä on merkitystä valvovan viranomaisen eli Säteilyturvakeskuksen toiminnassa, jolloin on tarkoitukseenmukaista toimittaa päivitykset sen hyväksyttäväksi. Edellä mainituin osin sääntelyä on siten tarpeen täsmentää.

3 Tavoitteet

Esityksen keskeisenä tavoitteena on parantaa ydin- ja säteilyturvallisuutta vastaamalla uusiin tunnistettuihin turvallisuusuhkiin, joihin puuttumiseksi ja torjumiseksi ei nykyisessä lainsäädännössä ole toimivaltuuksia.

Lisäksi esityksen tavoitteena on kehittää turvajärjestelyihin liittyviä säännöksiä ottaen huomioon erityisesti perustuslain vaatimukset ja lisäksi yksityisen turvallisuusalan lainsäädäntö. Perustuslain kannalta tavoitteena on saattaa sääntely oikealle säädöstasolle ja riittävän täsmälliseksi ottaen huomioon perusoikeuksien toteutuminen ja niiden rajoittamiselle asetetut vaatimukset.

Lisäksi tavoitteena on ydinenergiain ja kaivoslain säännösten yhdenmukaistaminen muuttuneen yleislainsäädännön kanssa ja lainsäädännön saattaminen kaikilta osin yhdenmukaiseksi ydinjätedirektiivin kanssa.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Ydin- ja säteilyturvallisuuden parantamiseksi esityksessä ehdotetaan säädettäväksi ydinlaitosten turvahenkilöille uusia toimivaltuuksia miehittämättömien ilma-alusten kulkuun puuttumisen ja koiran käyttämisen suhteen. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi tyhjentävästi turvahenkilöiden toimivaltuuksista, koulutuksesta ja voimankäyttövälineistä, joista tähän mennessä ei ole ydinenergialaissa säädetty riittävän täsmällisesti. Voimakeinojen käyttämisestä ja turvahenkilöiden toimintaan liittyvistä yleisistä periaatteista ehdotetaan säädettäväksi nykyistä täsmällisemmin. Lisäksi säädettäisiin siitä, milloin turvahenkilöitä on toiminnassa käytettävä. Myös kuljetuksiin liittyviä toimivaltuuksia ehdotetaan täsmennettäväksi monilta osin siten, että käytännössä vastaavat toimivaltuudet olisivat käytössä niin kuljetusten yhteydessä kuin laitosalueella toimittaessa.

Lisäksi lain tasolla ehdotetaan säädettäväksi henkilöturvallisuusselvitysten tekemisen velvollisuudesta ydinenergialaissa. Turvallisuusselvityslakiin ehdotetaan laajennusta sen suhteen, kenelle turvallisuusselvitys voitaisiin tehdä. Säännöstä ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan ydinjätteiden kuljetuksia ja sellaisia tilanteita, joissa laitoksen suunnitteluun tai rakentamiseen osallistuva henkilö ei fyysisesti vieraile ydinlaitosalueella.

Turvaohjesäännön sisällöstä ehdotetaan säädettäväksi nykyistä täsmällisemmin. Lisäksi säädettäisiin turvaohjesäännön hyväksymistä ja muuttamista koskevasta menettelystä.

Lakiin ehdotettaisiin lisäksi otettavaksi uusi säännös turvahenkilöiden ja laitoksen valvomohenkilöstön osallistumisesta vuosittaisiin terveystarkastuksiin. Tarkastuksilla varmistettaisiin näiden turvallisuuden kannalta keskeisten henkilöiden soveltuminen tehtäviinsä terveydentilansa puolesta. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi lääkärin tai terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeudesta luvanhaltijalle ja Säteilyturvakeskukselle ja poliisille siinä tilanteessa, jos hän perustellusta syystä katsoo, että henkilö ei sovellu hoitamaan tehtäviään tai voi olla vaaraksi ydin- tai säteilyturvallisuudelle.

Ydinenergialain osalta yleislainsäädännöstä aiheutuvat muutosehdotukset ovat lähinnä teknisiä, eikä sääntelyä sisällöllisesti ehdoteta muutettavan merkittävästi. Kuuluttamisen osalta kuitenkin käytäntö muuttuisi niin, että kuulutuksen tulisi tilanteen mukaan olla nähtävillä vähintään 14 mutta enintään 30 vuorokautta. Kaivoslain osalta teknisluonteisten uudistusten lisäksi on tarkoituksenaan tarkentaa malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kulanhuudontalupaa koskevien hakemusten nähtävillä oloaika koskevaa säännöstä.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Yleistä

Kokonaisuutena arvioiden lakiin ehdotettujen muutosten vaikutuksien arvioidaan olevan melko vähäisiä. Esityksessä lähinnä täsmennetään voimassa olevaa lainsäädäntöä ja tuodaan eräitä nykyisellään Säteilyturvakeskuksen määräyksinä voimassa olevia säännöksiä lain tasolle. Muutoksilla ei siten olisi merkittävää vaikutusta olemassa oleviin käytäntöihin. Esitykseen liittyy kuitenkin joitain seikkoja erityisesti uusiin toimivaltuuksiin liittyen, joilla on jonkin verran vaikutuksia erityisesti luvanhaltijoiden, mutta myös viranomaisten toimintaan. Esityksellä ei ole vaikutuksia valtiontalouden näkökulmasta.

4.2.2 Vaikutukset yrityksiin

Esityksen vaikutukset kohdistuvat ensisijaisesti ydinvoimalaitosten ja ydinlaitosten käyttö- ja rakentamisluvanhaltijoihin, joita Suomessa on tällä hetkellä kolme (Teollisuuden Voima Oyj, Fortum Power and Heat Oy ja Posiva Oy). Vaikutukset koskevat välillisesti myös periaatepäättöksen haltijoita (Fennovoima Oy), joita velvoitteet koskevat tulevaisuudessa. Esityksen taloudelliset vaikutukset kohdistuvat siten hyvin rajattuun joukkoon toimijoita. Kyseiset toimijat ovat suuria tai keskisuuria yrityksiä. Lisäksi vaikutukset kohdistuvat jossain määrin osaan yksityisiä turvallisuuspalveluita tarjoavista yrityksistä, niiltä osin kuin laitosten turvahenkilöitä hankitaan kyseisten yritysten kautta. Käytännössä vaikutukset kohdistuvat näistä vain pieneen osaan.

Luvanhaltija vastaa jo nykyisen ydinenergialain mukaisesti ydinenergian käytön turvajärjestelyistä ja sillä on oltava tähän tehtävään koulutettu henkilöstö, joka on varustettava asianmukaisesti ydin- tai säteilyturvallisuutta vaarantavaa toimintaa vastaan. Esitetyt muutokset eivät merkittävästi lisää koulutusvaatimuksia, koska vastaavaa koulutusta turvahenkilöille annetaan jo nyt, eivätkä muutokset siten aiheuta merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Jonkin verran taloudellisia vaikutuksia kuitenkin syntyy turvahenkilöiden kouluttamisesta miehittämättömien ilma-alusten kulkuun puuttumiseen, sillä toimivaltuus on uusi. Lisäksi, mikäli luvanhaltijat haluaisivat ottaa käyttöön koiria, joiden käyttöön ehdotetaan säädettäväksi toimivaltuutta, tulisi tästä luultavasti jonkin verran kustannuksia luvanhaltijoille, koska sekä koiran että sitä ohjaavan turvahenkilön koulutusta kyseistä tarkoitusta varten yksityisellä puolella ei ole tällä hetkellä olemassa. Koiran käyttäminen olisi kuitenkin luvanhaltijan omassa harkinnassa.

Ehdotettu muutos siitä, että turvahenkilöinä voidaan käyttää vain henkilöitä, joilla on voimassa oleva yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa tarkoitettu hyväksyntä vartijaksi, ei käytännössä aiheuta kustannuksia luvanhaltijoille. Luvanhaltijoilta ja Säteilyturvakeskukselta saadun tiedon perusteella kaikilla turvahenkilöillä on tällä hetkellä jo ainakin vartijan peruskoulutus, joten käytännössä vaikutuksia ei tältä osin olisi. Toimivaltuuksia koskevasta uudesta sääntelystä on yleisesti tarpeen tiedottaa luvanhaltijoita ja turvahenkilöitä, mutta näitä vaikutuksia voidaan pitää vähäisinä.

Miehittämättömien ilma-alusten havaitseminen ja kulkuun puuttuminen edellyttää sekä siihen soveltuvaa välineistöä että koulutusta. Tästä arvioidaan aiheutuvan kustannuksia luvanhaltijalle. Kustannusten arvioiminen tällä hetkellä on kuitenkin haasteellista, koska ala kehittyy jatkuvasti. Koulutuksen järjestämisestä arvioidaan myös aiheutuvan jonkin verran kustannuksia. Toisaalta sääntelystä ei suoraan seuraa luvanhaltijoille velvollisuutta hankkia välineistöä miehittämättömien ilma-alusten seurantaan ja kulkuun puuttumiseksi. Kuitenkin on todennäköistä, että turvallisuuden jatkuvan parantamisen periaatteen mukaista on, että miehittämättömien ilma-alusten torjumiseen varauduttaisiin ainakin jollain tasolla.

Turvaohjesääntöä koskevasta muutosehdotuksesta seuraisi luvanhaltijoille kertaluontoinen tarve päivittää turvaohjesääntö vastaamaan uusia vaatimuksia. Siirtymäsäännöksen mukaan päivitys tulisi toimittaa Säteilyturvakeskukselle vuoden kuluessa lain voimaantulosta. Koska turvaohjesäännössä käsitellään nykyäänkin jo vastaavia asioita, ei niiden päivittämisestä katsota aiheutuvan merkittäviä vaikutuksia luvanhaltijoille.

Luvanhaltijakohtaisesti ehdotuksen mukainen terveydellisen tilan selvittäminen koskisi kokonaisuudessaan noin 100-180 henkilöä vuosittain. Käytännössä terveystarkastuksia toteutetaan vuosittain jo nyt, jolloin taloudelliset vaikutukset jäävät vähäisiksi.

4.2.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Ydinenergialain mukaisesti Säteilyturvakeskus vastaa ydinenergian käytön turvajärjestelyjen valvonnasta. Luvanhaltija vastaa turvajärjestelyistä siinä laajuudessa, kuin laissa ja sen nojalla annetuissa säädöksissä ja Säteilyturvakeskuksen määräyksissä ja ohjeissa säädetään. Esitetyt ehdotukset eivät muuta tätä lähtökohtaa. Turvajärjestelyjä valvotaan tällä hetkellä jo laajasti.

Ehdotus turvahenkilön koulutusvaatimuksista ei merkittävästi vaikuta viranomaisvalvontaan. Muutos lähinnä yksinkertaistaisi sitä, sillä Säteilyturvakeskuksen tarve valvoa turvahenkilöiden soveltuvuutta tehtävään helpottuisi, koska vaatimukset olisivat selkeämpiä. Poliisin työ varti-joiksi hyväksytyjen valvonnassa ei lisääntyisi. Poliisi valvoo jo tällä hetkellä yksityisen turva-alan henkilöstöä eikä ehdotuksen mukainen koulutusvaatimuksesta säättäminen lisää hakemusten määrää.

Lääkärintarkastuksia koskevan sääntelyn viranomaisvaikutukset on yleisesti ottaen arvioitava vähäisiksi. Tilanteita, joissa lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattihenkilö käyttäisi ehdotettua ilmoitusoikeutta voidaan Säteilyturvakeskuksen sekä luvanhaltijoiden ja heidän terveyspalveluista vastaavien tahojen kanssa käydyn keskustelun perusteella pitää erittäin harvinaisina. Ilmoituksia varten viranomaisilla olisi oltava käytössään menettelyt, jotka voidaan kuitenkin hoitaa osana tavanomaista valvontatoimintaa.

Säteilyturvakeskus vahvistaa ydinlaitoksen turvaohjesäännön jo nykyisen lain puitteissa ja pyytää sitä koskevan lausunnon sisäministeriöltä ja ydinalan turvajärjestelyjen neuvottelukunnalta. Esitetty turvaohjesääntöä koskeva muutos yhdenmukaistaa eri luvanhaltijoiden turvaohjesääntöjen sisältöjä, mitä neuvottelukunta on myös aiemmissa turvaohjesääntöjä koskevissa lausunnoissaan pitänyt tärkeänä. Siten vaikutus voidaan nähdä viranomaisen näkökulmasta positiivisena.

Ydinenergialain kuulutuksia koskevalla muutoksella on viranomaisten toimintaa keventävä vaikutus, sillä jatkossa kuulutuksia ei tarvitsisi enää tulostaa ilmoitustauluille vaan kuulutettava aineisto julkaistaisiin ainoastaan verkkosivuilla. Vaikutus on kuitenkin vähäinen, sillä kuulutettavia hankkeita on yleisesti ottaen vain harvoin. Kuulutusaika voisi jatkossa vaihdella 14 ja 30 vuorokauden välillä. Viranomaiselle tulisi uusi tehtävä määrittää kuulutettavan ajan pituus. Vaikutusta nykyiseen nähden on kuitenkin vähäinen.

Kaivoslain osalta kuuluttamiseen liittyvät muutokset vähentävät lupamenettelyihin käytettävää työtä. Mineraalialalla erilaisia hakemuksia ja niihin tehtäviä päätöksiä laajoine liitteineen on vuodessa satoja, joten keventävä vaikutus on merkittävä.

Muutoksenhakua koskevien säännösten muuttamisella ei ole ydinenergialain eikä kaivoslain osalta vaikutuksia viranomaisten toimintaan, sillä muutos on lakitekkinen.

Ydinturvallisuudirektiivin täytäntöönpanosta seuraa, että mikäli tutkimusnäytteitä haluttaisiin loppusijoittaa vastaanottavassa valtiossa, tulisi tästä laatia valtioiden välinen sopimus. Kyse olisi yksittäistapauksista, mutta sillä olisi viranomaisia työllistävä vaikutus.

4.2.4 Ympäristövaikutukset

Ydinenergian käytön turvallisuutta parantavilla toimilla voidaan yleisesti katsoa olevan positiivisia, epäsuoria vaikutuksia ympäristölle. Turvajärjestelyillä on merkittävä rooli ydin- ja sätei-

lyturvallisuuden kannalta ja turvallisuuden parantuessa myös riski tahallisesti aiheutetusta ydinonnettomuudesta pienenee. Varsinaisia suoria vaikutuksia ympäristöön ei kuitenkaan ole tunnistettu.

4.2.5 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

Turvahenkilöiden toimivaltuuksien selkeyttämisellä on myönteisiä vaikutuksia oikeusturvan toteutumisen kannalta. Kun turvahenkilöiden oikeudet ja velvollisuudet on selkeästi ilmaistu lainsäädännössä, se on omiaan selkeyttämään eri osapuolien tietämystä heidän asemastaan ja toimintatavoista, joita tehtävissä, kuten voimankäyttötilanteissa, tulee noudattaa.

Terveystarkastuksia koskevat säännökset kohdistuvat noin 100—180 ydinvoimalaitoksilla työskentelevään henkilöön. Muutoksella on vaikutusta näiden henkilöiden yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan siinä määrin, että terveydenhuollon ammattihenkilöllä olisi oikeus ilmoittaa heidän kyvystään työskennellä, ensin asianomaisen henkilön kanssa keskusteltuaan, luvanhaltijan vastuulliselle johtajalle, turvajärjestelyistä vastaavalle henkilölle sekä Säteilyturvakeskukselle ja poliisille siinä tilanteessa, että henkilöstä katsotaan perustellusta syystä olevan vaaraa ydin- tai säteilyturvallisuudelle. Säännöksen lisääminen lainsäädäntöön saattaa jossain määrin lisätä riskiä sen suhteen, että henkilöt eivät lääkärintarkastusten yhteydessä riittävästi kerro terveydentilaansa liittyviä seikkoja, mikä saattaa osaltaan johtaa henkilöiden mahdollisten sairauksien hoitamatta jättämiseen. Lääkärien ja muiden terveydenhuollon ammattihenkilöiden oikeusturvan voidaan katsoa parantuvan sääntelyllä, koska heillä olisi laissa säädetty oikeus tietojen ilmoittamiseen, mikäli tilanne sitä edellyttäisi.

Esityksen työelämään kohdistuvat vaikutukset koskevat turvahenkilöiden kelpoisuusvaatimusten kirjaamista lakiin. Ehdotetuilla säännöksillä ei käytännössä ole merkittäviä vaikutuksia nykyisten turvahenkilöiden koulutustarpeisiin, sillä turvahenkilöillä on jo yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa tarkoitettu vartijan koulutus. Kuitenkin joitain tarpeita lisäkoulutukselle voi tulla esimerkiksi miehittämättömiin ilma-aluksiin tai koirien ohjaamiseen liittyen. Toimivaltuuksia koskevien säännösten täsmentämisellä lakiin voidaan katsoa olevan myönteisiä vaikutuksia toimivaltuuksien selkeytymisen ja sääntelyn yhtenäistymisen myötä. Toimivaltuuksia koskevat muutokset eivät merkittävästi muuttaisi muodostuneita käytäntöjä tai aiheuttaisi merkittäviä lisäkoulutusvaatimuksia.

Turvajärjestelyjä koskevalla sääntelyllä parannetaan ydinlaitosten turvallisuutta, jolla voidaan katsoa olevan yleisen turvallisuuden kannalta myönteisiä vaikutuksia. Esimerkiksi miehittämättömien ilma-alusten kulkuun puuttumista koskevalla säännöksellä samoin kuin lääkärintarkastuksia koskevalla säännöksellä pystyttäisiin vastaamaan havaittuihin turvallisuusuhkiin ja riskiä niiltä osin pienennettyä.

Kuuluttamista koskevan lainsäädännön muuttumisella ei ydinenergiailain kannalta ole merkittäviä vaikutuksia. Kuulutusaika voisi jatkossa vaihdella 14 ja 30 vuorokauden välillä, mikä joissain tilanteissa voisi lyhentää kuulutuksen pituutta nykyiseen nähden. Yleisön kannalta merkittävässä hankkeissa kuulutukset olisivat kuitenkin edelleen 30 vuorokautta. Kaivoslain osalta kuuluttamista koskevat muutokset parantavat tiedonsaantia, sillä sähköiset verkkosivut ovat fyysisiä ilmoitustauluja huomattavasti helpommin kansalaisten saavutettavissa ja mahdollistavat näin laajemman yhteiskunnallisen keskustelun.

Muutoksenhakua koskevilla säännöksillä ei olisi vaikutusta oikeuteen hakea muutosta verrattuna voimassa olevaan lainsäädäntöön ydinenergiailain eikä kaivoslain osalta. Yleisesti yhdenmukaiset muutoksenhakusäännökset helpottavat muutoksenhakijan tilannetta siinä tapauksessa, että hänellä on tarve hakea muutosta samaansa päätökseen.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Valmistelun aikana turvahenkilöitä koskevan sääntelyn osalta on pohdittu vaihtoehtoja yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain ja ydinenergialain turvajärjestelyjä koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamiseksi. Säännösten yhdenmukaistamiseen on pyritty niiltä osin, kuin se on katsottu eri toimivaltuuskysymykset ja toiminnan erityispiirteet huomioon ottaen mahdolliseksi. Valmistelussa on kuitenkin jouduttu huomioimaan ydinlaitoksiin liittyvät erityispiirteet, minkä vuoksi ei ole suoraan voitu soveltaa lakia yksityisistä turvallisuuspalveluista.

Ydinlaitoksilla käytettäviä ja yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa tarkoitetuista vartijoista erillisiä turvahenkilöitä tarvitaan ydinenergian käytön suojaamiseksi lainvastaiselta ja muulta ydin- tai säteilyturvallisuutta vaarantavalta luvattomalta toiminnalta, koska yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa vartijoille säädetyt toimivaltuudet eivät ole riittävät ydinenergian käytön suojaamiseksi ydinlaitoksen elinkaaren ja sen toimintaan liittyvien kuljetusten eri vaiheissa. Yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain mukaisilla vartijoilla ei ole esimerkiksi oikeutta tehdä päihdetestejä tai tarpeen vaatiessa poistaa estettä voimakeinoja käyttämällä. Nämä toimivaltuudet ovat kuitenkin tarpeen ydinlaitoksen turvahenkilöille. Monilta muilta osin turvahenkilöitä ja turvahenkilöiden toimivaltuuksia koskevat sääntelyvaihtoehdot ovat vähäiset johtuen perustuslain asettamista reunaehdoista ja perustuslakivaliokunnan tulkin- takäytännöstä.

Miehittämättömiä ilma-aluksia koskevan sääntelyn vaihtoehtoja arvioitaessa on pyritty mahdollisimman yhdenmukaiseen sääntelyyn muiden vastaavan kaltaisten säädösten kanssa (laki rajavartiolaitoksen muuttamisesta 9/2019, laki puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta 1089/2018, laki vankeuslain muuttamisesta 507/2019, laki poliisilain 2 luvun muuttamisesta 243/2019). Esitys on rajattu koskemaan vain ydinvoimalaitoksia, eikä muita ydinlaitoksia, koska turvallisuus vaarantavan toiminnan seuraukset olisivat ydinvoimalaitoksissa yhteiskunnallisesti ja kansainvälisesti merkittävimmät. Arvioinnin kohteena on ollut myös toimivaltuuksia koskeva seikka, sillä tähän asti kyseistä toimivaltuutta on ehdotettu säädettäväksi vain viranomaiselle.

Myös lääkärin ilmoitusoikeutta koskevan säännöksen vaihtoehtoja on arvioitu monelta kannalta. Esimerkiksi ilmailulainsäädännössä säädetään kaksiportaisesta järjestelmästä siten, että joissain vakavissa tilanteissa lääkäriellä on velvollisuus ilmoittaa viranomaiselle henkilön terveydentilasta ja muutoin lääkäriellä on oikeus harkintaansa perustuen ilmoittaa, mikäli tämä epäilee henkilön olevan terveydentilansa puolesta sopimaton työtehtäviinsä tai vaaraksi esimerkiksi liikenteelle.

Sääntelykeinoa valittaessa esillä on ollut esillä erilaisia vaihtoehtoja myös sen suhteen, kenelle lääkäri voi ilmoituksen tehdä. Lähtökohtaisesti arkaluonteisten tietojen luovutus ilman henkilön suostumusta on tähän asti voitu tehdä kansallisessa lainsäädännössä vain viranomaiselle. Esi- tyksen valmistelussa on kuitenkin arvioitu, että kiireellisessä tilanteessa, joissa on tarvetta välittömille toimenpiteille esimerkiksi kulkuoikeuksien poistamiseksi, riittävän nopea reagointi- kyky on ainoastaan luvanhaltijalla. Tiedon luovuttaminen tähän tarkoitukseen on katsottu mah- dolliseksi myös EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen ((EU) 2016/679) kannalta, koska se tapah- tuisi luvanhaltijan lakiin perustuvan tehtävän hoitamiseksi ja yleisen edun suojaamiseksi. Ydin- energialain 9 §:ssä säädetään, että luvanhaltijalla on velvollisuus huolehtia ydinenergian käytön turvallisuudesta, eikä tätä velvollisuutta voida siirtää toiselle.

Rajaus on ilmoitusoikeuden osalta kohdistettu välittömiin toimenpiteisiin ja ilmoitus tulee tehdä luvanhaltijan vastuulliselle johtajalle tai turvajärjestelyistä vastaavalle henkilölle, jotka Säteilyturvakeskus hyväksyy tehtäviinsä erillisen hyväksyntäprosessin kautta. Ilmoitus tehtäisiin samalla myös Säteilyturvakeskukselle tai poliisille.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

5.2.1 Ruotsi

Ruotsin ydinenergian käytön turvajärjestelyjä koskevissa säännöksissä edellytetään ydinvoimalaitoksen luvanhaltijalta turvaorganisaatiota, joka vastaa turvajärjestelyistä. Turvaorganisaatio koostuu yksityisen turva-alan henkilöstöstä, joka on varustettu ja koulutettu toimimaan kyseisissä tehtävissä kansallisen suunnitteluperusteuhkan mukaista toimintaa vastaan. Suunnitteluperusteuhkalla tarkoitetaan kansallista kuvausta ydinenergian käyttöön kohdistuvaan, lainvastaiseen toimintaan mahdollisesti ryhtyvän henkilön tai ryhmän kyvyistä, tavoitteista, motivaatiosta ja käytettävistä välineistä ja varusteista. Viime vuosina Ruotsi on lähentynyt suomalaista mallia, jossa yksityisen turva-alan ammattilaiset on varustettu rajoitetusti muun muassa ampuma-asein vastaamaan tähän uhkaan. Ruotsissa ydinvoimalaitoksissa turvallisuustarkastusten tekemiseen käytetään jo siihen koulutettuja koiria. Uhkatilanteen havaitsemisen jälkeen poliisi hälytetään paikalle, jolloin edellä mainitut tahot toimivat yhteistyössä uhkan torjumiseksi. Toimintamalli vastaa periaatteiltaan suomalaista käytäntöä ja perustuu tiettyihin vasteaikoihin, joissa luvanhaltijan on kyettävä torjumaan ja hidastamaan lainvastaista toimintaa, kunnes riittävä määrä poliisin resursseja on saatu paikalle.

5.2.2 Iso-Britannia

Isossa-Britanniassa ydinvoimalaitoksilla toimii oma poliisilaitos, joka vastaa uhkatilanteesta tarvittavasta vasteesta. Tätä toimintaa varten poliisilaitoksella on ympärivuorokautinen miehitys, joka on varustettu ja koulutettu toimimaan kyseisissä uhkatilanteissa ensivasteena. Poliisilaitoksella on toimintakyky myös vaativiin tilanteisiin, joissa tarvitaan erityiskoulutettuja ja -varustettuja poliisimiehiä. Kyseessä olevat poliisit eivät työskentele ydinvoimalaitoksen ulkopuolella eikä heillä ole esimerkiksi yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpito- ja valvonta-tehtäviä voimalaitoksen ulkopuolella muutoin kuin ydinainekuljetuksissa. Koska kyse on poliisimiehistä, he toimivat virkavastuulla ja poliisin toimivaltuuksin. Toimintamallin kustannuksista vastaavat luvanhaltijat.

5.2.3 Kanada

Kanadassa maantieteelliset etäisyydet aiheuttavat haasteen poliisiviranomaisen vasteelle. Kanadassa ydinvoimalaitoksen luvanhaltijan turvaorganisaatio on koulutettu ja varustettu vastaamaan suunnitteluperusteuhkassa oleviin uhkiin itsenäisesti, joskin luvanhaltija ilmoittaa uhkatilanteesta sen havaittuaan poliisille. Luvanhaltijan turvaorganisaatio on resursoitu, koulutettu ja varustettu samalle tasolle poliisin kansallisten erityisryhmien kanssa. Turvaorganisaatiolla on myös toimialueellaan tehtäviin liittyvät toimivaltuudet. Tämä on luvanhaltijan kannalta suuria kustannuksia aiheuttava ratkaisu, mutta perustuu kansallisiin vaatimuksiin ja lainsäädäntöön.

5.2.4 Belgia

Belgiassa menettelytapoja on muutettu hiljattain kansallisen uhkatason kasvamisen myötä. Nyky-menettelyssä ydinvoimalaitoksissa toimii Ison-Britannian mallin mukaisesti laitospaikalle asetettu poliisi, jonka kouluttamiseen ovat osallistuneet myös säteilyturvallisuusviranomaiset. Kyseisen poliisiyksikön poliisimiehet toimivat uhkatilanteissa ensivasteena, kunnes kansallisen

poliisin (Federal police) erityiskoulutetut poliisimiehet saapuvat paikalle. Luvanhaltijalla on myös oma turvaorganisaationsa, joka hoitaa vartiointiin liittyviä päivittäistehtäviä kuten turva-valvontaa, kulunvalvontaa ja tekee turvallisuustarkastuksia. Ajoneuvojen turvallisuustarkastuk-sissa käytetään myös siihen koulutettuja koiria.

Esitetyt esimerkit kuvastavat turvajärjestelyjen ja kansallisen uhkatilanteen sekä maantieteellis-ten vaikutusten sekä kansallisen poliisiviranomaisen toteuttaman vasteajan merkitystä luvan-haltijoille asetetuille vaatimuksille, eivätkä eri maiden käyttämät järjestelmät siksi ole suoraan vertailukelpoisia keskenään. Suomessa luvanhaltijoiden ja turvallisuusviranomaisten pitkään jatkunut yhteistyö on mahdollistanut kansallisen mallin rakentamisen, jolla erilaisiin uhkiin voi-daan tehokkaasti vastata. Tämä on myös tunnistettu hyvänä käytäntönä IAEA:n toteuttaman kansainvälisen arviointiryhmän turvajärjestelyjä koskevassa arviointiraportissa vuonna 2012. Toiminnan ylläpitäminen ja muuttuviin turvallisuusuhkiin vastaaminen edellyttää kuitenkin eh-dotettujen lakimuutosten toteuttamista sen varmistamiseksi, että edellytykset tehokkaille turva-järjestelyille ovat jatkossakin olemassa.

6 Lausuntopalaute

Esityksestä pyydettiin lausuntoja useilta organisaatioilta. Tahot, joilta lausuntoa pyydettiin ja jotka antoivat lausunnon käyvät ilmi julkisesta palvelusta <http://valtioneuvosto.fi/hankkeet> hankkeen tunnuksella TEM024:00/2018 lausuntokierrosta koskevista asiakirjoista. Lausunto-pyyntö lähetettiin lisäksi tiedoksi lainsäädännön arviointineuvostolle, joka ei ottanut esitystä arvioitavaksi.

Ehdotuksiin suhtauduttiin pääasiassa positiivisesti ja niitä pidettiin tarpeellisina. Erityisiä huo-mioita kuitenkin nostettiin esille erityisesti miehittämättömiä ilma-aluksia, turvallisuusselvitys-ten sekä lääkärintarkastuksia koskeviin säännöksiin liittyen. Seuraavassa on käyty läpi keskei-nen lausuntopalaute ja sen perusteella tehdyt muutokset säännöskohtaisesti.

Lain 3 §:ssä olevasta turvajärjestelyjen määritelmää koskevasta muutosehdotuksesta annettiin vain vähän lausuntoja ja niistä kaikki huomauttavat, että termi ”luvaton” vaatii tarkempaa mää-rittelemistä. Lisäksi esitettiin, että lennokki ja miehittämätön ilma-alus olisi määriteltävä tar-kemmin. Jatkovalmistelussa määritelmää päädyttiin muuttamaan siten, että turvajärjestelyillä tarkoitetaan yleisesti turvaamistoimenpiteitä ydinenergian käytön turvaamiseksi ydin- tai sätei-lyturvallisuutta vaarantavalta toiminnalta. Määritelmässä ei otettaisi enää kantaa siihen, onko toiminta lainvastaista tai muuten luvattonta, koska luvattoman toiminnan lisäksi myös lainvas-taisen toiminnan määritelmä on havaittu jokseenkin epämääräiseksi. Määritelmän muutos on huomioitu esimerkiksi voimankäyttöä ja toimivaltuuksia koskevissa säännöksissä siten, että siellä on tehty tarvittavat rajaukset, koska määritelmä itsessään on voimassa olevaa määritelmää laajempi.

Ehdotuksen 7 g §:n käytöstäpoistosuunnitelman päivitystä koskevasta ehdotuksesta esitettiin tarpeita täsmentää rinnakkaistekstejä sekä käytöstäpoistosuunnitelman toimittamisen aikatau-lun selventämistä. Pykälää päädyttiin muuttamaan siten, että toimittamisen aikataulua rajattiin koskemaan käyttöluvan ja käytöstäpoistoluvan aikaista toimintaa. Lisäksi täsmennettiin sitä, että käyttöluvan aikaisen toiminnan aikana suunnitelman päivitys toimitettaisiin työ- ja elinkei-noministeriölle ja käytöstäpoiston aikana Säteilyturvakeskukselle.

Ehdotuksen 7 i §:n henkilöturvallisuusselvityksiä koskevasta velvoitteesta esitettiin runsaasti lausuntoja. Useassa lausunnossa nostettiin esiin, että turvallisuusselvityksiä voidaan tehdä myös turvallisuusselvityslain 19 §:n nojalla ja viittaus on syytä lisätä ehdotukseen. Muutenkin nähtiin

rajaus ainoastaan suppeaan turvallisuusselvitykseen liian rajoittavana, eikä siinä huomioitu riittävästi riskiperusteista lähestymistapaa. Lisäksi ehdotettiin, että säädöstä olisi tarpeen täsmentää siten, että turvallisuusselvitys koskisi kaikkia niitä, joilla on itsenäinen pääsy laitokselle tai turvallisuutta koskevaan tietoon. Ehdotukseen on lisätty viittaus turvallisuusselvityslain 19 §:ään ja lisäksi on täsmennetty sitä, että turvallisuusselvitys tulee tehdä henkilöstä, jolla on itsenäinen kulkuoikeus laitokselle tai hän osallistuu ydinaineen tai ydinjätteen kuljetukseen.

Lausunnoissa esitettiin myös, että perusteluja olisi tarpeen täsmentää luvanhaltijan vastuuseen suhteessa riskien ja suojaustarpeiden arviointiin. Perusteluja on täsmennetty näiltä osin.

Lausunnoissa nostettiin lisäksi esiin, että turvallisuusselvitysten tekeminen ulkomaalaisille työntekijöille on haastavaa. Tilanteen haasteellisuus on tiedostettu valmistelussa. Yksi lausunnonantaja huomautti ydinjätettä koskevien kuljetusten sulkeutumisen turvallisuusselvitysten ulkopuolelle, koska turvallisuusselvityksissä ei mainita ydinjätteiden kuljetuksia. Jatkovalmistelussa on katsottu, että turvallisuuden kannalta kriittisin ydinjäte eli käytetty ydinpolttoaine on ydinenergiain ja -asetuksen mukaan myös ydinainetta, joten nämä kuljetukset ovat mukana turvallisuusselvitysten piirissä. Matalammin aktiivisen jätteen osalta katsottiin, että turvallisuusselvitys voitaisiin tehdä harkinnan mukaan, mutta se ei olisi pakollista esimerkiksi hyvin matala-aktiivisen jätteen osalta.

Ehdotuksen 7 l §:ään ehdotettiin jonkin verran muutoksia. Lausunnoissa todettiin muun ehdotuksen jättävän epäselväksi pykälään ehdotettujen muutosten tarpeen, ja myös perustelut jäivät epäselviksi. Perusteluja on pyritty parantamaan näiltä osin. Lisäksi turvajärjestelyistä tiedottamiseen ehdotettiin yhdenmukaisten mallien laatimista ja sitä, että turvajärjestelyistä tulisi tarvittaessa myös kouluttaa. Jatkovalmistelussa mallien laatimisesta lisättiin Säteilyturvakeskukseen määräyksenantovaltuus. Koulutuksen kuitenkin katsottiin kuuluvan luvanhaltijalle asetettuihin yleisiin koulutusvaatimuksiin.

Lausuntojen mukaan riskienarviointi- ja hallintavelvoitteet tulisi ulottaa kokonaisvaltaisesti ydinvoimalaitosalueen riskikokonaisuuteen. Näin myös riskienarviointialueet olisi määriteltävä selvästi ja sidottava esimerkiksi yritysturvallisuuden osa-alueeseen. Lisäksi huomautettiin, että suunnitteluperusteuhka voi rajata riskienarviointia ja -hallintaa liian suppeaan näkökulmaan, jollei arviointia sidota laajempaan kontekstiin. Säännöstä muutettiin siten, että turvajärjestelyjen tulisi perustua uhkien lisäksi myös suojaustarpeisiin. Samalla riskienarviointi terminä korvattiin riskienhallintaprosessilla, joka on kokonaisvaltainen menettely ja sisältää arvioinnin lisäksi riskien käsittelyn.

Lisäksi lausunnoissa kiinnitettiin huomiota lainsäädännön kokonaisuuteen ja tässä tilanteessa suhteeseen vaarallisten aineiden kuljetuksista annettuun lakiin, jossa on myös säännöksiä turvajärjestelyistä. Jatkovalmistelussa on arvioitu, että turvajärjestelyjä koskevat vaatimukset eivät ole ristiriitaiset, vaikka ydinenergiain säännökset edellyttävätkin yksityiskohtaisempia vaatimuksia kuljetuksiin liittyen.

Turvahenkilöitä koskevaan ehdotuksen 7 m §:ään ehdotettiin runsaasti erilaisia muutoksia. Ensinnäkin ehdotettiin täsmennettäväksi sitä, kutsutaanko ydinenergiain turvahenkilöitä vartijoiksi vai turvahenkilöiksi. Lisäksi vartijoiden ja turvahenkilöiden koulutusvaatimusten ja toimivaltuuksien eroavaisuuksia katsottiin tarpeelliseksi avata tarkemmin. Pykälän 1 ja 2 momentissa katsottiin myös olevan päällekkäisyyttä. Lisäksi epäselvänä nähtiin se, mitä tarkoitetaan pykälässä suojattavan kohteen erityisolosuhteilla. Yhdessä lausunnossa katsottiin, että turvahenkilöitä olisi hyvä käyttää jo ennen rakentamisluvan myöntämistä. Lisäksi ehdotettiin, että turvahenkilöitä koskeviin vaatimuksiin lisättäisiin kohta turvahenkilöiden työnantajasta.

Jatkovalmistelussa perusteluja on täsmennetty epäselvien kohtien osalta ja säännökseen on tehty täsmennyksiä lausuntojen perusteella. Turvahenkilöiden käytön ajallista ulottuvuutta ei ole muutettu, vaan on katsottu riittäväksi, että turvahenkilöt toimivat alueella vasta kun ydintekniiseen rakentamiseen on lupa. Muutoin valvonta voitaisiin alueella hoitaa muita yksityisiä turvallisuuspalveluita käyttäen.

Turvahenkilöiden toimivaltuuksiin, joista ehdotetaan säädettäväksi lain 7 n §:ssä, esitettiin jonkin verran muutoksia. Toimivaltuuksiin esitettiin lisättäväksi muun muassa kulkuvälineiden tarkastusoikeutta ja sitä, että toimivaltuudet ulottuisivat kattamaan myös piha-alueet FiR1- tutkimusreaktorin osalta, koska piha-alueita käytetään muun muassa käytetyn ydinpolttoaineen siirtotoimenpiteisiin. Alueen määritelmää esitettiin myös täsmennettäväksi ja perusteluja esitettiin täsmennettäväksi koiran pitämistä koskevan toimivaltuuden osalta. Myös vaarallisten aineiden kuljetuksesta annettuun lakiin olevaa rajapintaa esitettiin tarkastettavaksi, jotta vaatimuksen muodostavat selkeän kokonaisuuden. Lausunnoissa esitettiin, että koska vartijan koulutus on rajallinen, mutta siihen liittyy laajoja toimivaltuuksia, tulisi harkita poliisin sijoittamista ydinvoimalaitosten vartiointiin.

Jatkovalmistelussa pykälän rakennetta muutettiin siten, että siinä on omassa momentissaan ne toimivaltuudet, joihin voidaan käyttää voimakeinoja. Muut toimivaltuudet on erotettu omaksi momentikseen. Yleisesti pidettiin tarkoituksenmukaisena kuljetusvälineiden lisäämistä tarkastusoikeuden piiriin ja esitykseen tehtiin lisäys tältä osin. FiR 1 tutkimusreaktorin osalta katsottiin, että se on riittävästi sääntelyn piirissä. Koiran pitämistä koskevaa ehdotusta on tarkastettu yleisemminkin toimivaltuuskysymysten ja käytännön toimivuuden kannalta ja perusteluja sekä sääntelyä on täydennetty tältä osin. Myös vaarallisten aineiden kuljetuksista annetun lain rajapinta on tarkastettu ja perusteluissa on avattu tarkemmin säännöksen soveltumista kuljetuksiin. Poliisin sijoittamista ydinvoimalaitokselle ei pidetty tarkoituksenmukaisena, koska nykyistä järjestelmää on pidetty toimivana ja tarkoituksenmukaisena suomalaisten laitosten sijainti ja muut olosuhteet huomioiden. Yksityisten turvallisuuspalvelujen käyttäminen myös korostaa luvanhaltijoiden vastuuta turvallisuuden ylläpitämisessä.

Esityksen turvaohjesääntöä koskevaan 7 o §:ään ehdotukseen esitettiin jonkin verran kriittisiä näkemyksiä. Lausunnoissa katsottiin, että turvaohjesäännön yksityiskohtaisesta sisällöstä ei olisi tarpeen säätää lain tasolla, vaan asiasta voitaisiin antaa Säteilyturvakeskuksen määräys. Myös ehdotuksen perusteluja pidettiin suppeina ja selvennystä katsottiin tarpeelliseksi erityisesti voimankäyttövälineitä koskevaan säännökseen. Pykälän osalta ehdotettiin myös ydinlaitoksen määritelmän selkiyttämistä. Lausunnoissa esitettiin, että pykälän 2 momentti tarvitsee selvennystä. Ehdotus jättää epäselväksi sen, oliko kyse organisaatiota vai henkilöitä koskevista tiedoista, minkä vuoksi pykälän 2 momenttia olisi muutettava. Lisäksi perusteluissa olisi syytä myös tarkentaa turvaamisen tarkoittavan niin fyysisiltä kuin kyberhyökkäyksiltä turvaamista. Yhden lausunnon mukaan pykälän 2 momentin kohta 6 jättää epäselväksi sen, onko tarkoitus asettaa velvollisuuksia myös kuljetuksen suorittajalle, vai edellytetäänkö ainoastaan ydinlaitokselta yhteistyötä kuljetuksen suorittajan kanssa siten, että ydinlaitos voi tehdä tarvittavan selostuksen kuljetuksista Säteilyturvakeskuksen hyväksyttäväksi.

Lausuntokierroksen perusteella säännökseen ei tehty merkittäviä muutoksia ja turvaohjesäännön sisältöä koskevat yksityiskohtaiset säännökset on jätetty ehdotukseen. Tämä on tehty sen vuoksi, että turvaohjesääntö on dokumenttina keskeinen, koska siinä määritellään, miten luvanhaltijalle annettua julkista valtaa konkreettisesti käytetään. Toisaalta sisällöstä on tarpeen säätää laissa myös sen vuoksi, että pystytään paremmin varmistamaan se, että turvaohjesäännössä ei esitetä sellaisia tietoja, joista perustuslain mukaan olisi säädettävä laissa. Perusteluissa on lisäksi selkeytetty voimankäyttövälineistä säätämistä yleisesti ja sen suhdetta turvaohjesääntöön.

Ehdotuksen 7 s §:stä, jossa säädetään turvallisuustarkastuksesta ja päihdetestauksesta, todettiin pykälän muotoilun antavan sellaisen kuvan, että turvallisuustarkastuksessa poisotetut tavarat, joita ei käynnin yhteydessä tarvita, annetaan henkilölle takaisin heti tarkastuksen jälkeen. Lisäksi perustelut katsottiin näiltä osin puutteelliseksi. Lausunnoissa myös katsottiin, että säännöstä on tarpeen tarkastella suhteessa yksityisyyden suojasta työelämässä annettuun lakiin (759/2004), jonka mukaan alkoholin- ja huumausainetestien suorittaminen on terveydenhuollon toimintaa.

Lausunnoissa esitettiin myös tarkastettavaksi turvallisuustarkastukseen liittyvää terminologiaa, koska esityksessä oli tältä osin vaihtelevuutta. Lisäksi jää epäselväksi säännöksen soveltuvuus kuljetuksiin. Säännökseen ehdotettiin lisäksi, että turvallisuustarkastus ulotettaisiin ajoneuvoihin, jotka ovat ydinlaitoksen alueella tai ovat menossa sinne.

Jatkovalmistelussa tehtiin edellä mainitut täsmennykset ja täydennettiin perusteluja näiden osalta. Lisäksi arvioitiin lainsäädäntö, joka liittyy yksityisyyden suojaan työelämässä ja todettiin, että se ei suoraan sovellu kyseiseen tilanteeseen, sillä kyse ei ole työhön ottamiseen liittyvästä tilanteesta vaan turvallisuustarkastuksesta laitosalueelle tai kuljetukseen osallistumisen yhteydessä. Lisäksi turvallisuustarkastuksen alaa laajennettiin koskemaan myös ajoneuvoja, kuten jo aiemmin 7 n §:n osalta kuvattiin.

Ehdotuksen 7 t §:stä esitettiin, että säännöksen perusteluja tulisi täydentää ja että otsikko ei täysin vastaa säännöksen sisältöä. Lisäksi avoimeksi jää se, voidaanko vartijoiden tai turvahenkilöiden voimakeinojen käyttöä koskeva sääntely jättää ainoastaan rikoslakiin viittaamisen varaan. Lausunnoissa nostettiin esiin myös se, että tapahtumailmoitus olisi mahdollista laatia myös muista turvahenkilön toimenpiteisiin johtaneista tapahtumista kuin kiinniotto- ja voimankäyttötilanteista tai lennokin kulkuun puuttumisesta.

Jatkovalmistelussa säännöksen perusteluja on täydennetty ja säännöksessä on kattavammin kuvattu voimakeinojen käytön edellytykset. Tapahtumailmoituksen laatimisen osalta katsottiin, että ilmoituksen laatiminen on mahdollista muissakin tilanteissa, mikä vastaa nykyistä menettelytapaa.

Voimankäyttövälineitä koskevasta ehdotuksen 7 u §:stä lausuttiin, että ehdotettu säännös perusteluineen jättävät epäselväksi sen, että sovelletaanko yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 18.1 §:ää. Ehdotuksesta ei myöskään ilmennyt rajoituksia ampuma-aseen kantamiselle eikä säännöksiä voimankäyttövälineiden kantamistavasta. Lausunnossa pidettiin ongelmallisena, että pykälä ilmeisesti jättää Säteilyturvakeskuksen arvioitavaksi mitä tarkoitetaan ampuma-asetta lievemmillä voimankäyttövälineillä.

Jatkovalmistelussa säännöstä on täydennetty erityisesti ampuma-asetta koskevilla säännöksillä ja perusteluja on täydennetty näiltä osin. Ampuma-asetta lievempien voimankäyttövälineiden arviointi ei jää ainoastaan Säteilyturvakeskuksen arvioitavaksi, vaan arviointi hoidetaan turvaohjesäännön hyväksynnän yhteydessä, jolloin arviointiin osallistuvat myös muut viranomaiset, kuten poliisi.

Lausunnoissa otettiin paljon kantaa lennokkia ja miehittämätöntä ilma-alusta koskevaan ehdotukseen. Lausunnoissa todettiin, että haltuunottoon oikeuttava alue tulisi määritellä tarkemmin. Lisäksi tulisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, ettei esitettäviä toimivaltuuksia radiohäirintään ole aiemmin valmisteltu säädettäväksi muille kuin viranomaisille. Lisäksi tekniset puuttumiskeinot tulee voida kohdistaa vain tarpeellisille taajuusalueille ja taajuuksille. Toimivaltuuksien kynnys olisi arvioitava erityisen korkealle, jos häiriön piiriin voidaan arvioida tulevan yleis-

nen matkaviestinverkko tai häiriö voisi kohdistua turvallisuusradioviestintään tai radionavigointisatelliittiliikenteen vastaanottoon. Myös radiolähettimien luvitukseen kiinnitettiin huomiota ja koulutusvaatimuksia pidettiin tärkeänä.

Lausunnoissa esitettiin lisäksi, että viittaus rikoslakiin tulee poistaa, sillä kyse ei ole oikeudettomasta toiminnasta, jos se sallitaan lainsäädännössä. Säännös tulisi muutenkin säätää mahdollisimman tarkkarajaiseksi. Perusteluihin esitettiin lisättäväksi kuvaus siitä, millaisia voimakeinoja kulkuun puuttumiseksi voidaan käyttää ja että esityksessä on otettava kantaa siihen, että haltuun ottaminen tai kulkuun puuttuminen saattaa tarkoittaa miehittämättömän ilma-aluksen tuhoutumista.

Lausunnoissa nostettiin esiin lisäksi se, että kulkuun puuttumisella ei saa vaarantaa voimallisuuden ja ympäristön turvallisuutta ja käytettyä terminologiaa tulee täsmentää sen suhteen, milloin alusten kulkuun on tarkoitus puuttua.

Jatkovalmistelussa säännöksen aluetta koskevaa kuvausta täsmennettiin ilmailukieltoalueeksi. Lisäksi täsmennyksiä tehtiin erityisesti radiotaajuuksien tarkkailuun liittyen ja lisättiin täsmennyksiä radiolähettimen hallussapidon luvanvaraisuuteen. Myös perusteluja täsmennettiin näiltä osin.

Ehdotuksen 7 w §:ssä ehdotetusta terveystarkastuksesta ja terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeudesta annettiin runsaasti lausuntoja. Esiin nostettiin, että esityksessä tulisi kiinnittää enemmän huomiota EU:n yleiseen tietosuoja-asetukseen. Lisäksi todettiin, että momentissa on huomioitava tietojen salassa pidettävyys, kun käytetään teknisiä ja muuten sähköisiä tiedonsiirtomenetelmiä, ja että esitys jättää epäselväksi mitä tarkalleen ottaen tarkoitetaan poliisin tiedonsaantioikeudella ja miksi tieto pitää toimittaa myös poliisille.

Osassa lausuntoja todettiin, ettei terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoittaminen suoraan Säteilyturvakeskukselle ole perusteltua, vaan ilmoitus tulisi tehdä kaikissa tapauksissa luvanhaltijan vastuulliselle johtajalle ja turvajärjestelyistä vastaavalle henkilölle. Lisäksi nostettiin esille, että ehdotukset voivat vaikuttaa kuljetusten saatavuuteen ja kustannuksiin.

Säännöstä pidettiin lähtökohtaisesti tarpeellisenä, mutta esille nostettiin myös huoli yleisellä tasolla lisääntyvien ilmoitusoikeuksien vaikutuksista lääkärin ja potilaan väliseen luottamussuhteeseen. Lisäksi huomautettiin, että lääkärin ja terveydenhuollon ammattihenkilöstön keinot henkilön käytöksen ennustamiseen ovat rajalliset. Lisäksi nostettiin esiin se, että säännös voi aiheuttaa haasteita käytännössä yhtiöiden ulkomaalaisille työntekijöille, eikä tavanomainen terveystarkastus välttämättä ole riittävä työntekijän henkisen tasapainon toteuttamiseksi.

Jatkovalmistelussa kiinnitettiin erityistä huomiota tietosuoja-asetuksen asettamiin vaatimuksiin ja erityisesti perusteluja on täydennetty tältä osin. Luvanhaltijoiden turvajärjestelyistä vastaavat henkilöt lisättiin henkilöiksi, joille ilmoitus voidaan tehdä. Viranomaiselle ilmoittamista pidettiin kuitenkin edelleen perusteltuna, koska kyse on merkittävästä perusoikeuteen puuttumisesta ja toisaalta henkilöt, joista ilmoituksia voi tehdä, harjoittavat ammattiaan luvanvaraisesti ja kyseiset viranomaiset vastaavat näistä hyväksynnöistä. Lisäksi arvioitiin, että säännöksellä ei ole vaikutusta kuljetuksiin, sillä se kohdistuu vain turvahenkilöihin ja laitoksen ohjaajiin. Säännöksen lisättiin säännös siitä, että terveystarkastuksia voidaan tehdä myös muulloin tarpeen mukaan.

Ehdotuksen 23 §:n muutoksesta todettiin, että huomiota tulisi kiinnittää tietosuoja-asetukseen. Lisäksi viittaussäännöksen osalta tulisi ottaa huomioon, että HE 239/2018 vp lakiehdotuksiin voi tulla muutoksia vielä eduskuntakäsittelyn aikana. Jatkovalmistelussa katsottiin, että liitosta

tietosuoja-asetukseen ei ole, koska hakemusasiakirjat eivät sisällä henkilötietoja. Jatkovalmistelussa on myös kiinnitetty huomiota hyväksytyyn yleislainsäädäntöön.

Turvallisuusselvityslain 21 §:n osalta todettiin, ettei suppea turvallisuusselvitys ole riittävä, jos halutaan ennakolta suojautua terrorismilta, tiedustelulta, sabotaasilta, järjestäytyneeltä rikollisuudelta tai ääriliikkeiden toiminnalta. Tämän vuoksi tarvitaan myös muita keinoja henkilöiden taustan laajempaan selvittämiseen. Säädettyväksi ehdotettiin, että laissa säättää mahdollisuus hankkia riskiarvion perusteella riittävän tasoinen henkilöturvallisuusselvitys selvityksen kohteen tehtävistä riippuen. Tästä tulisi myös säätää lain 19 §:ssä. Lisäksi yleisesti pidettiin hyvänä, että myös turvallisuusselvityslaissa huomioidaan asioita tarkkarajaisemmin, sillä tämä luo osaltaan yhteistä näkemystä ja yhteisiä menettelytapoja. Tässä yhteydessä kuitenkin huomautettiin, että jo nyt esityksen tarkoittamista henkilöistä voidaan laatia perusmuotoinen henkilöturvallisuusselvitys lain 19 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla.

Turvallisuusselvityslaista lausuttiin lisäksi, että alan laajentamisessa tulee arvioida perustuslain 10.1 §:ssä esitetyt seikat ja siihen liittyvä perustuslakivaliokunnan tulkintakäytäntö. Lisäksi, koska asia kuuluu oikeusministeriön hallinnonalan vastuulle, esittelyyn tarvitaan esittelylupa. Lisäksi perusteluja ja vaikutuksia säännöksestä tulisi parantaa.

Jatkovalmistelussa arvioitiin kokonaisuutena turvallisuusselvityksiin liittyvää sääntelykokonaisuutta ja tehtiin täsmennyksiä niiden perusteella. Turvallisuusselvityslain 19 §:ää ei ole ehdotettu muutettavaksi, koska sen on katsottu olevan käsillä olevaa asiaa yleisempi kysymys ja asia kuuluu oikeusministeriön toimialaan.

Kaivoslain muutosehdotuksia koskeva lausuntopalaute

Ehdotuksiin esitettiin sanomalehti-ilmoituksiin, määräaikoihin ja asianosaiskäsitteseen liittyviä sekä lainkirjoittamisteknisiä huomioita.

Ehdotuksen 40 §:ään esitti korkein hallinto-oikeus kunnan ilmoitusten ja sanomalehti-ilmoitusten osalta samaa kirjoitustapaa kuin ympäristönsuojelulain (504/2019) 44 §:ssä.

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto ei kannata asianosaiskäsittelyn laajentamista lupa-alueen kiinteistöomistajien rajanaapureihin. Luonnonsuojeluliitto ja ympäristöministeriö kannattavat asianosaiskäsittelyn laajentamista nykysääntelystä. Lisäksi turvallisuus- ja kemikaalivirastovirasto katsoo, että pelkästään julkisella kuulutuksella ja lehti-ilmoituksella tulee myös vastaisuudessa voida toimittaa tieto niille, joita ei voida tavoittaa nykymuotoisella erillisellä tiedonannolla. Suomen luonnonsuojeluliitto katsoo, että asiasta on aina tiedotettava myös lehti-ilmoituksilla. Maataloustuottajain keskusliitto MTK korostaa sanomalehti-ilmoitusten merkitystä. Ympäristöministeriö ja luonnonsuojeluliitto esittävät, että kuulutuksen nähtävillä pitoajasta säädettäisiin vastaavasti kuin ympäristönsuojelulain 44 §:ssä.

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että mineraalitoimintaan liittyvä mahdollisimman hyvä tiedonsaanti on kaikkien osapuolten kannalta tärkeää ja sujuvoittaa toimintaa. Pelkkä sanomalehti-ilmoitus ei enää nykytilanteessa ole riittävä, mutta se on erittäin tärkeä varmistus tiedonantotapoihin. Nähtävillä oloaika korjataan lausuntojen mukaisesti niin, että 45 vuorokauden enimmäisaika poistetaan. Pykälän perustelujen mukaan asianosaisia ovat myös maanomistajien rajanaapurit. Asianosaiskäsittelyä voidaan laajemmin käsitellä valmisteilla olevan kaivoslain muutoksen yhteydessä.

58 §:n osalta Turvallisuus- ja kemikaalivirasto korosti kirjeitse tapahtuvan tiedottamisen merkitystä sähköisen lisäksi. Ympäristöministeriö huomautti, että tiedoksi saajiin tulee lisätä valvontaviranomaiset. Luonnonsuojeluliitto, ympäristöministeriö ja Kuntaliitto eivät pidä sähköistä tiedoksiantoa ilman vastaanottajan suostumusta perusteltuna. Pykäliin tehtiin ehdotetut muutokset.

Paliskuntain yhdistys ehdottaa pykälän muuttamista niin, että paliskunnalle olisi tiedotettava poronhoitoalueelle kohdistuvasta päätöksestä myös silloin kun se ei kohdistu pelkästään erityiselle poronhoitoalueelle. Tämä kysymys koskee laajemmin paliskuntia, ja mahdolliset muutokset tehdään kaivoslain valmisteilla olevan lainmuutoksen yhteydessä.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1. Ydinenergialaki

3 §. Määritelmät. Pykälän 1 momentin 6 kohtaan ehdotetaan täsmennettäväksi turvajärjestelyjen määritelmää. Kohdasta ehdotetaan poistettavaksi viittaus lainvastaiseen toimintaan. Lainvastainen toiminta on sisällöllisesti täsmentymätön, koska siinä ei oteta kantaa siihen, minkälaisesta lainvastaisesta toiminnasta tai ylipäättään minkä lain vastaisesta toiminnasta on kyse. Toisaalta määritelmää voidaan samaan aikaan pitää myös liian suppeana sen suhteen, että turvajärjestelyjen toteuttamiseksi ja ydin- ja säteilyturvallisuuden varmistamiseksi on annettu luvanhaltijan sisäisiä toimintaohjeita, joiden rikkominen ei välttämättä ole varsinaisesti lainvastaista, mutta joita rikkomalla voidaan vaarantaa ydin- tai säteilyturvallisuutta.

Turvahenkilöiden toimivaltuudet ovat sidoksissa turvajärjestelyjen määritelmään, jolloin turvahenkilöt eivät voi tehokkaasti puuttua ydin- tai säteilyturvallisuutta vaarantavaan luvattomaan toimintaan. Tällaisella toiminnalla voi kuitenkin olla merkitystä ydinenergian käytön turvallisuuden kannalta ja myös siihen tulee pystyä kohdistamaan turvaamistoimenpiteitä. Esimerkiksi tiettyihin tiloihin luvanhaltija on voinut määritellä sisäänpääsyn ehdoksi sen, että tiloissa on vähintään kaksi henkilöä samaan aikaan. Tästä poikkeaminen voi vaarantaa ydinturvallisuutta, mutta ei sinänsä tee edellä mainitusta teosta lainvastaista. Turvajärjestelyillä ja turvahenkilöiden toiminnalla voidaan kuitenkin pienentää edellä mainittua riskiä ja siten varmistaa ydin- ja säteilyturvallisuus puuttumalla virheelliseen toimintaan oikea-aikaisesti.

Määritelmää ehdotetaan muutettavaksi siten, että turvajärjestelyillä tarkoitettaisiin kaikkia niitä tarvittavia turvaamistoimenpiteitä, jotka ovat tarpeen ydinenergian käytön turvaamiseksi ydin- tai säteilyturvallisuutta vaarantavalta toiminnalta. Määritelmän ala olisi siten laajempi kattaen kaiken toiminnan, joka voi vaarantaa ydin- tai säteilyturvallisuutta. Ydinenergian käytöllä tarkoitetaan keskeisesti ydinlaitoksen rakentamista, käyttämistä sekä käytöstä poistamista sekä myös laajasti muuta tähän liittyvää toimintaa. Sillä tarkoitetaan myös kaivos- ja malminrikastustoimintaa, jonka tarkoituksena on uraanin tai toriumin tuottaminen. Turvahenkilöiden käyttö on kuitenkin ehdotuksen 7 m §:n mukaan rajattu pois viimeksi mainitusta toiminnasta, vaikka turvajärjestelyjä edellytetäänkin.

Koska määritelmä laajenisi ja se osaltaan määrittäisi turvahenkilöiden toimivaltuuksia, on erityistä huomiota kiinnitetty turvahenkilöiden toimivaltuuksien rajaamiseen. Asiaa käsitellään tarkemmin 7 n §:n perusteluiden yhteydessä.

Määritelmän laajentaminen olisi myös yhdenmukaisempi ja tarkoituksenmukaisempi ydinenergialain 6 §:ssä esitetyn yleisen turvallisuutta koskevan velvoitteen kanssa, jonka mukaan ydinenergian käytön on oltava turvallista, eikä siitä saa aiheutua vahinkoa ihmisille, ympäristölle tai

omaisuudelle. Turvajärjestelyjen tulisi kattaa kaikki ydin- tai säteilyturvallisuutta vaarantava toiminta, eikä ainoastaan toimintaa, joka on lainvastaista.

Turvajärjestelyjen määritelmän alueelliseen ulottuvuuteen ei ehdoteta muutoksia.

6 a §. *Suomessa syntyneiden ydinjätteiden ydinjätehuolto.* Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti ja voimassa olevan lain 3 momentti siirtyisi uudeksi 4 momentiksi sellaisenaan. Momentissa säädettäisiin ulkomaille vietävien ydinjätteestä otettavien tutkimusnäytteiden loppusijoittamisesta siinä tilanteessa, että tutkimusnäytettä ei palautettaisi takaisin Suomeen loppusijoitusta varten. Säännöksellä pannaan täytäntöön ydinjätedirektiivin 4 (4) artikla. Näytteen siirron aikana tulisi olla voimassa valtiosopimus maiden välillä loppusijoituslaitoksen käyttämisestä vastaanottavassa valtiossa. Valtio voisi olla EU:n jäsenvaltio tai kolmas valtio. Kolmansien valtioiden osalta tulee direktiivin mukaan varmistua tietyistä vastaanottavan valtion ydinjätehuollon menettelyiden turvallisuudesta. Varmistamiseen liittyvistä toimenpiteistä säädettäisiin tarkemmin asetuksella. Momenttiin on lisätty tätä asiaa koskeva asetuksenantovaltuus. Sopimuksesta kolmansien maiden kanssa tulisi ilmoittaa Euroopan komissiolle direktiivin mukaisesti.

7 §. *Turva- ja valmiusjärjestelyt ja muut niihin verrattavat järjestelyt.* Pykälää muutettaisiin 3 §:n 1 momentin 6 kohtaan ehdotettujen muutosten vuoksi. Pykälässä säädettään tällä hetkellä siitä, että ydinennergian käytön edellytyksenä on, että turva- ja valmiusjärjestelyt sekä muut järjestelyt ydinvahinkojen rajoittamiseksi ja ydinennergian käytön turvaamiseksi lainvastaiselta toiminnalta ovat riittävät. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että turva- ja valmiusjärjestelyjen ydinennergian käytön turvaamiseksi ydin- tai säteilyturvallisuutta vaarantavalta toiminnalta on oltava riittävät.

Ydinennergian käytön edellytyksen vaatimukset määritelmällisesti laajenevat jonkin verran siinä mielessä, että nykyisin edellytyksenä on vain lainvastaista toimintaa varten varautuminen. Ehdotuksen mukaan jatkossa edellytyksenä olisi toiminnan turvaaminen kaikelta ydin- tai säteilyturvallisuutta vaarantavalta toiminnalta riippumatta siitä, onko toiminta varsinaisesti lainvastaista vai ei. Käytännössä muutoksesta ei aiheudu merkittävää muutosta oikeustilaan, koska jo nyt turvajärjestelyjen on täytynyt perustua ydinennergian käyttöön kohdistuviin uhkakuviin ja suojaustarpeiden analyysihin ydinennergialain 7 l §:n mukaan. Tässä yhteydessä ei varsinaisesti tehdä eroa sille, onko toiminta suoranaisesti laitonta tai muutoin toimintaa vaarantavaa.

Edellä 3 §:n 1 momentin 6 kohdan perustelut koskevat osin myös 7 §:n perusteluja erityisesti niiltä osin kuin on kyse muusta kuin lainvastaiseen toimintaan varautumisesta.

7 g §. *Käytöstä poistaminen.* Lain 7 g §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että ydinlaitoksen käytöstäpoistoa koskevan suunnitelman päivityksiä toimitettaisiin Säteilyturvakeskuksen sijasta työ- ja elinkeinoministeriölle silloin, kun kyse on käyttöluvan aikaisesta toiminnasta. Työ- ja elinkeinoministeriö käyttää tietoja osana lain 7 luvussa tarkoitettua taloudellista varautumista koskevaa päätöksentekoa, minkä vuoksi käytöstäpoistosuunnitelmat on tarkoituksenmukaista toimittaa ministeriöön Säteilyturvakeskuksen sijaan. Säteilyturvakeskuksella ei ole käyttöluvan mukaisen toiminnan aikana erityistä tarvetta valvoa käytöstäpoistosuunnitelmia, mutta ydinennergia-asetuksen mukaan siltä on kuitenkin pyydettävä lausunto. Laki ja asetus ovat tältä osin tällä hetkellä ristiriitaisia.

Lainkohtaa on muutettu edellisen kerran ydinennergialain muuttamisesta annetulla lailla (905/2017), mutta jälkiarvioinnissa on edelleen havaittu muutostarpeita. Uutena asiana lainkohdassa olisi se, että käytöstäpoistoluvan mukaisen toiminnan aikana suunnitelma tulisi toimittaa

Säteilyturvakeskukselle. Suunnitelma tulisi pitää ajan tasalla sitä mukaan, kun laitoksen käytöstä poistaminen etenee. Suunnitelman päivitykset tulisi toimittaa Säteilyturvakeskuksen hyväksyttäviksi.

Pykälässä säädetään tällä hetkellä siitä, että suunnitelmat tulisi toimittaa arvioitavaksi. Arvioinnista käsitteenä ei kuitenkaan käy riittävän selvästi ilmi, että millaisia tosiasiallisia toimenpiteitä viranomaiselta edellytetään. Ehdotuksen mukaan suunnitelmien päivitykset tulisi toimittaa viranomaisten hyväksyttäviksi, jolloin on selvää, että suunnitelmista on tehtävä sen hyväksyntää koskeva hallintopäätös. Muutos vastaisi nykyistä käytäntöä, eikä vaikuta siten oikeustilaan merkittävästi. Asetuksessa on säädetty suunnitelman tarkemmat sisältövaatimukset.

7 i §. Henkilöstö. Pykälässä säädetään luvanhaltijan henkilöstöstä. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 7 momentti. Nykyisin turvallisuusselvityslain mukaisten turvallisuusselvitysten tekemisestä määrätään ydinenergian käytön turvajärjestelyistä annetussa Säteilyturvakeskuksen määräyksessä (STUK/Y/3/2016, 5 §). Perustuslain 80 §:n mukaisesti yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lain tasolla. Ehdotuksen mukaisesti velvoite turvallisuusselvityksen tekemisestä säädettäisiin ydinenergialaissa. Turvallisuusselvitys voitaisiin tehdä vain niissä tilanteissa, joissa se on turvallisuusselvityslain nojalla mahdollista. Ydinenergialaissa säädettäisiin siis siitä, kenelle ja missä tilanteissa turvallisuusselvitys on vähintään pakko tehdä. Turvallisuusselvityslaissa taas määritellään se, että kenelle turvallisuusselvitys on mahdollista tehdä.

Velvollisuus varmistua henkilön nuhteettomuudesta olisi ydinenergialain mukaisen luvan haltijalla ja hakijalla. Henkilö voi olla luvanhaltijaan joko suorassa palvelussuhteessa tai erillisessä toimeksiantosuhteessa.

Henkilön nuhteettomuus ja luotettavuus varmistettaisiin turvallisuusselvityslaissa tarkoitetulla turvallisuusselvityksellä tai turvallisuusselvitystodistuksella, jos henkilöstä on aiemmin tehty turvallisuusselvitys ja tiedot ovat saatavilla Suojelupoliisin ylläpitämästä turvallisuusselvitysrekisteristä. Turvallisuusselvitys tai todistus turvallisuusselvityksestä voitaisiin tehdä henkilöstä vain, jos se voidaan turvallisuusselvityslain mukaan tehdä.

Turvallisuusselvitykset olisi tehtävä ennen kuin henkilölle annetaan itsenäinen kulkuoikeus alueelle tai tietoon, jota voidaan käyttää ydin- tai säteilyturvallisuuden vaarantamiseen. Siten esimerkiksi kaikille alueella kulkeville henkilöille ei olisi pakko tehdä turvallisuusselvitystä, jos he kulkevat alueella saatettuina. Tietoon pääsyn osalta on katsottu, että turvallisuusselvitys tulisi tehdä sellaisista henkilöistä, joilla on pääsy sellaiseen tietoon, jota voidaan käyttää ydin- tai säteilyturvallisuuden vaarantamiseen. Rajausta on tiukempi turvallisuusselvityslain 21 §:ään nähden, jossa käytetään käsitettä turvallisuuteen vaikuttava tieto. Turvallisuuteen vaikuttavaa tietoa on kuitenkin saatavilla myös esimerkiksi julkisista lähteistä, joten rajausta on tarpeellinen sen suhteen, kenestä turvallisuusselvitys on pakko tehdä.

Luvanhaltijan olisi myös varmistettava, että käytettävien toimittajien ja alihankkijoiden henkilöstöstä on vastaavasti tehty turvallisuusselvitys. Varmistaminen voidaan tehdä esimerkiksi edellyttämällä sopimusneuvottelujen yhteydessä turvallisuusselvitysten tekemistä ja dokumentointia tai että luvanhaltija itse hakee alihankkijoiden henkilöstöstä turvallisuusselvityksen. Ydinalalla käytetään usein alihankkijoita ja toimittajia ja nämä työskentelevät ensisijaisesti luvanhaltijan kanssa erillisen sopimuksen perusteella. Lainkohdalla tarkoitettaisiin koko alihankintaketjua. Turvallisuusselvityksen hakemiseen oikeutetuista säädetään turvallisuusselvityslain 15 §:ssä.

71 §. Turvajärjestelyt. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi kokonaisuudessaan siten, että se sisältäisi yksiselitteisen velvollisuuden luoda ja ylläpitää turvajärjestelyt riskeihin ja suojaustarpeisiin perustuen. Soveltamiskäytäntöön ei tulisi muutoksia.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin luvanhaltijan velvollisuudesta pitää yllä turvajärjestelyjä paikassa, jossa ydinenergian käyttöä harjoitetaan. Muulla paikalla tarkoitetaan esimerkiksi uraain talteenottolaitoksia. Kulkuvälineessä harjoitettavalla ydinenergian käytöllä tarkoitetaan ennen kaikkea ydinaineen tai ydinjätteen kuljetuksia, mutta kyseeseen voisi tulla esimerkiksi ydinenergiain 22 §:ssä tarkoitettu kulkuvälineessä oleva ydinlaitos, vaikka tällaisia laitoksia Suomessa ei toistaiseksi ole ollut. Tällä hetkellä ei ole erikseen säädetty turvajärjestelyjen alueellisesta ulottuvuudesta.

Kuljetusten osalta turvatoimista ja –velvoitteista säädetään lisäksi vaarallisten aineiden kuljetamisesta annetun lain (719/1994) 11 d §:ssä. Nyt ehdotetulla säännöksillä turvajärjestelyistä annetaan tätä sääntelyä täydentäviä säännöksiä ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetuksia koskien. Vaarallisten aineiden kuljettamisesta annetun lain vaatimukset turvasuunnitelman laatimisesta ja ajan tasalla pitämisestä, kuljetusvälineen turvaamisesta asianmukaisilla varusteilla, kuljetusten suorittajan tunnistaminen sekä alueiden turvaamisen vaatimukset tilapäisessä säilytyksessä pätevät edelleen myös ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetuksiin.

Turvajärjestelyille ja niiden muuttamiselle tulee saada Säteilyturvakeskuksen hyväksyntä. Käytännössä tämä tapahtuu toimittamalla Säteilyturvakeskukselle asiakirjat turvajärjestelyistä tai esitykset niiden muuttamiseksi. Säteilyturvakeskus käsittelee toimitetut aineistot vahvistamismenettelyssä. Turvajärjestelyt on toteutettava hyväksytyjen asiakirjojen mukaisesti. Turvajärjestelyjä käsitellään 7 o §:ssä tarkoitetussa turvaohjesäännössä, mutta myös muissa asiakirjoissa, esimerkiksi turvasuunnitelmassa ja vartio-ohjeissa. Turvajärjestelyjä koskevat asiakirjat ovat julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 7 kohdan perusteella salassa pidettäviä.

Ydinlaitoksen elinkaaren eri vaiheissa edellytetään tiettyjä turvajärjestelytoimenpiteitä, joille luvanhakija tai luvanhaltija hakee Säteilyturvakeskuksen hyväksynnän. Näiden toimenpiteiden hyväksyttävyys arvioidaan riskiperusteisesti ja ne muuttuvat myös vallitsevan uhkakuvan perusteella, jonka laatimisesta vastaa Suojelupoliisi. Suojelupoliisi päivittää uhkakuvaa säännöllisesti Säteilyturvakeskuksen pyynnöstä. Suojelupoliisi ja muut turvallisuusviranomaiset tekevät edellä mainittujen lisäksi myös jatkuvaa uhkien arviointia. Edellä mainitun perusteella on perusteltua, että käyttöön hyväksytyjen turvajärjestelyiden muuttamiselle on haettava myös hyväksyntä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin turvajärjestelyjen riittävydestä. Niiden tulisi olla riittävät suhteessa ydinenergian käyttöön mahdollisesti kohdistuviin uhkiin ja suojaustarpeisiin. Riskienhallintaprosessiin liittyvä riskien ja suojaustarpeiden arvioiminen on jatkuvaa toimintaa. Tämän lisäksi turva-alan asiantuntijoiden yhteistyönä tarkkaillaan turvallisuusympäristön muutoksia ja tarvittaessa kehitetään turvajärjestelyjä niin, että ne mahdollisimman hyvin ovat ajantasaisten uhkakuvien ja suojaustarpeiden mukaiset. Suojelupoliisin johdolla turvallisuusviranomaiset (muun muassa keskusrikospoliisi, Poliisihallitus, puolustusvoimat ja Liikenne- ja viestintävirasto) tarkkailevat uhkaympäristöä ja laativat ydinenergian ja säteilyn käytön uhkakuvan. Tätä uhkakuvaa käytetään perusteena Säteilyturvakeskuksen laatimalle suunnitteluperusteuhkalle, jota luvanhaltijat käyttävät turvajärjestelyjen suunnittelun, mitoittamisen ja toteuttamisen perusteena.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin turvajärjestelyistä tiedottamisesta. Tiedottamisesta säädetään voimassa olevan lain 71 §:n 5 momentissa. Turvajärjestelyistä tiedottaminen voitaisiin hoi-

taa esimerkiksi kylttejä asentamalla ja laitoksella työskenteleviä perehdyttämällä. Ydinlaitokselle työhön tulevan henkilön kannalta on asianmukaista, että hänelle kerrotaan käytössä olevista turvajärjestelyistä jo palvelukseen otettaessa. Kun turvajärjestelyjä muutetaan, tulee ydinlaitoksen henkilöstö informoida muutoksista hyvissä ajoin ennen niiden käyttöön ottamista ja että muutosten perusteita tarkastellaan tarvittaessa yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain (334/2007) mukaisessa yhteistoimintamenettelyssä. Esitys ei muuta nykyistä käytäntöä, koska henkilöstön perehdyttämistä toteutetaan jo, ja rajoitusalueet on merkitty kyltein.

Ydinlaitoksella asioiville ulkopuolisille on sopivalla tavalla tiedotettava turvajärjestelyistä, mikä yleensä tapahtuu, silloin kun sovitaan laitokselle tulosta. Sisällöllisesti turvajärjestelyistä tiedottamisen vähimmäisvaatimukset ja olennaisin sisältö olisi siinä, että laitokselle tulija tietää turvajärjestelyjen olemassaolosta, häntä koskevista menettelyistä sekä tietää, mistä turvahenkilön tunnistaa.

Turvajärjestelyistä tiedottaminen ydinlaitoksen yhteydessä olevalla liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella tapahtuisi alueen merkitsemisellä. Liikkumis- ja oleskelurajoitusalue tulee merkitä sisäministeriön liikkumis- ja oleskelurajoituksista annetun asetuksen (1104/2013) 5 §:n mukaisesti. Merkinnoista tulee siten käydä ilmi alue, jota rajoitus koskee ja rikkomisesta säädetty rangaistusuhka. Merkinnot on oltava sekä suomeksi että ruotsiksi ja tarvittaessa muilla kielillä. Säteilyturvakeskukselle ehdotetaan säädettäväksi määräyksenantovaltuutta merkitsemisessä ehdotuksen 7 q §:ssä.

Turvajärjestelyistä tiedottaminen muun ydinenergian käytön yhteydessä voidaan toteuttaa esimerkiksi asioinnin yhteydessä ja henkilökunnan koulutuksessa. Mikäli alueelle on määritelty liikkumis- ja oleskelukieltorajoitus kuten ydinlaitoksilla, tulisi alue merkitä selvästi.

Voimassa olevan 7 l §:n säännökset turvahenkilöiden tehtävistä, koulutusvaatimuksista, voimankäyttövälineistä siirrettäisiin omiin pykäliinsä.

7 m §. Turvahenkilöt. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi kokonaisuudessaan. Pykälässä säädettäisiin luvanhaltijan velvollisuudesta käyttää turvahenkilöitä ydinlaitoksen toiminnan turvaamiseksi ja tämän lisäksi ydinlaitoksen toimintaan liittyvän ydinaineen ja ydinjätteen kuljetuksen ja varastoinnin turvaamiseksi. Ydinlaitoksen toiminnan turvaamiseksi voitaisiin katsoa yleisesti laajasti erilaisia toimenpiteitä, joiden rikkominen voisi vaarantaa ydin- tai säteilyturvallisuutta. Fyysisen suojelun lisäksi esimerkiksi tietoaineistojen suojaaminen kuuluisi ydinlaitoksen toiminnan alaan. Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin turvahenkilön tehtävä, jota suorittaessaan hän voisi käyttää laissa säädettyjä toimivaltuuksia.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi niistä tilanteista, joissa turvahenkilöitä on käytettävä ja turvahenkilöiden käyttämisen ajallisesta ulottuvuudesta. Säännökset olisivat uusia. Nykyisessä lainsäädännössä ei ajallisesti määritellä sitä, milloin ydinlaitoksen katsotaan olevan ydinlaitos. Nykyisessä lainsäädännössä edellytetään, että ydinlaitoksella on oltava ja käytettävä turvahenkilöitä. Turvahenkilöiden ja luvanhaltijoiden oikeusturvan kannalta on välttämätöntä, että laissa säädetään, milloin turvahenkilöitä ajallisesti voidaan tai pitää käyttää ja milloin ydinenergiaissa säädetyt toimivaltuudet ovat käytettävissä.

Pykälässä säädettäisiin ajallisesti turvahenkilöiden käyttämisestä ydinlaitoksella siitä lähtien, kun rakentamislupa ydinlaitokselle on myönnetty. Vaikka säteilyvaikutusten kannalta tämä on aikainen ajankohta, koska rakentamispaikalla ei ole radioaktiivisia aineita, on ydinlaitoksen rakentamistyömaalla tarpeen suorittaa turvahenkilöiden toimesta valvontaa esimerkiksi rakenteiden ja järjestelmien suojaamiseksi ydinlaitoksen käyttöä mahdollisesti myöhemmin vahingoittavalta toiminnalta. Säädetty ajankohta mahdollistaisi ennaltaehkäisevien toimivaltuuksien

käyttämisen, kuten turvallisuustarkastusten ja päihdetestien tekemisen ydinenergian käytön suojaamiseksi ja kokonaisturvallisuuden varmistamiseksi.

Tarve turvahenkilöiden käyttöön loppuisi siinä vaiheessa, kun suojattava ydinaine sekä ydinjäte on viety ydinlaitokselta pois tai loppusijoitettu turvallisesti ydinlaitoksen alueelle. Turvajärjestelyjä itsessään edellytetään kuitenkin 1 momentin mukaisesti senkin jälkeen, kun ydinaineet ja ydinjäte on viety laitokselta pois tai loppusijoitettu laitosalueelle. Nämä turvajärjestelyt voidaan toteuttaa käyttäen esimerkiksi yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain mukaista vartiointia ilman ydinenergialaissa säädettyjä turvahenkilöiden erityisiä toimivaltuuksia.

Turvahenkilöitä tulisi käyttää myös ydinaineen tai ydinjätteen kuljetuksen yhteydessä ja kuljetukseen liittyvässä tilapäisessä varastoinnissa, joka liittyy ydinlaitoksen toimintaan. Soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät siten laitokset, joissa tapahtuu ydinenergian käyttöä, mutta jotka ei kuitenkaan ole ydinlaitoksia. Tällainen voi olla esimerkiksi uraanin talteenottolaitos ja siihen liittyvät kuljetukset. Näissä tilanteissa voitaisiin käyttää esimerkiksi vartijoita.

Turvahenkilöiden käytön ajallista ulottuvuutta koskevassa sääntelyssä ei otettaisi kantaa siihen, mistä lähtien ydinlaitosta on pidettävä ydinlaitoksena.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, että turvahenkilöiden käyttö muussa tilanteessa on kiellettyä. Ydinenergian käyttöön liittyvät turvahenkilöiden esimerkiksi vartijoita laajemmat toimivaltuudet ovat perusteltuja ydin- ja säteilyturvallisuuden takaamisen kannalta. Tämän vuoksi on perusteltua, että turvahenkilöitä voidaan käyttää ainoastaan silloin, kun on olemassa riski ydin- tai säteilyturvallisuuden vaarantumisesta. Säännöksellä pyritään tarkkaan rajaamaan se, milloin turvahenkilöiden laajoja toimivaltuuksia voisi käyttää. Muissa kuin pykälässä tarkoitetuissa tilanteissa turvajärjestelyt voidaan hoitaa esimerkiksi muilla yksityisillä turvallisuuspalveluilla vartijoiden toimesta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin turvahenkilön kelpoisuusvaatimuksista. Koulutusvaatimuksista määrätään tällä hetkellä Säteilyturvakeskuksen määräyksessä Y/3/2016 9 §:ssä. Momentin 1 kohdan mukaan turvahenkilönä voisi toimia vain henkilö, jolla on voimassa oleva hyväksyntä vartijaksi, josta säädetään yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa. Voimassa olevaan tilanteeseen nähden poistuisi mahdollisuus hyväksyä turvahenkilöksi muita kuin vartijaksi hyväksyttyjä henkilöitä, mikä merkitsee muutosta oikeustilaan.

Momentin 2 kohdassa säädettäisiin turvahenkilöltä vaadittavasta koulutuksesta voimakeinojen käytön oikeutuksen perusteisiin ja niiden noudattamiseen käytännön tilanteissa. Lisäksi turvahenkilöllä tulisi olla tarpeellinen koulutus voimankäyttövälineisiin.

Vartijan peruskoulutuksen sisällöstä määrätään tällä hetkellä Poliisihallituksen määräyksessä (POL-2017-579). Peruskoulutusta täydentävää koulutusta on tarjolla fyysiseen voimankäyttöön ja eri voimankäyttövälineisiin, kuten ampuma-aseisiin liittyen. Turvahenkilöiden tehtävänkuvasta ja toimipaikasta riippuen hänellä tulee olla tarpeellinen koulutus tehtävänsä hoitamiseksi. Koulutusvaatimusten tarkka sisältö ei ole yleistettävissä koskemaan kaikkia turvahenkilöitä, sillä esimerkiksi kaikilla turvahenkilöillä ei välttämättä ole tarvetta kantaa ampuma-asetta. Vartijan koulutukseen liittyvien voimankäyttövälineiden lisäksi turvahenkilöt voivat kantaa ja käyttää sellaisia välineitä, joita vartijoilla ei ole. Näitä koskevat koulutukset on tarpeen kuvata turvaohjesäännössä, jonka viranomainen hyväksyy.

Edellä esitetyn lisäksi turvahenkilöksi hyväksymisen ehtona 3 kohdan mukaan olisi se, että turvahenkilö on perehdytetty turvaamiskohteen erityisolosuhteisiin, kuten ydin- tai säteilyturvalli-

suuteen. Turvattavilla kohteilla tarkoitetaan laitosten lisäksi myös ydinaineen ja ydinjätteen kuljetuksia, joissa käytetään turvahenkilöitä. Käytännössä tämä tapahtuu muun muassa perehitysmällä erityisiin vartio-ohjeisiin, jotka sisältävät esimerkiksi toimipaikkakohtaisia toimintaohjeita turvahenkilölle. Ydinlaitoksilla olevien erityisolosuhteiden vuoksi tällaista kohdekohtaista koulutusta ei ole mahdollista toteuttaa vartijan peruskoulutuksen yhteydessä. Tyypillisesti vartio-ohjeissa annetaan toimipaikkakohtaisia tarkentavia ohjeita työtehtävien hoitamiseksi ottaen huomioon positiokohtaiset riskit ja vaikutukset ydin- ja säteilyturvallisuudelle.

Momentin 4 kohdassa säädettäisiin siitä, että turvahenkilön tulee olla palvelussuhteessa luvanhaltijaan tai yksityiseen turvallisuusalan elinkeinoluvanhaltijaan. Käytännössä tällä hetkellä turvahenkilöitä on sekä luvanhaltijoiden omassa palveluksessa, että hankittu ostopalveluina, joten käytäntöihin ei ole tulossa muutosta ehdotuksen johdosta.

Säännöksellä on tarkoitus osittain ehkäistä sitä, että luvanhaltijoiden palvelukseen tulisi toimeksiantosuhteeseen turvahenkilöitä, jotka eivät ole elinkeinon harjoittamisen puolesta luvan alaisia. Vartioimisliiketoiminta on luvanvaraista yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain nojalla, mutta se ei suoraan kata turvahenkilöpalveluita. Asialla on merkitystä erityisesti vastuiden kannalta, jos toiminnassa syntyisi jotain ongelmia erityisesti turvallisuuden kannalta. Luvanhaltijaan ja yksityisen turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijaan kohdistuu erityinen valvonta ja velvollisuudet ydinenergialain ja yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain nojalla.

Vastuu kelpoisuusvaatimusten täyttymisen arvioinnista olisi luvanhaltijalla. Erillistä viranomaisen hyväksyntää turvahenkilöille ei ehdoteta sen vuoksi, että ehdotuksen 1 ja 2 kohdassa esitetyt vaatimukset edellyttävät jo poliisin hyväksynnän. Toisaalta kohdan 3 ja 4 vaatimusten täyttyminen ovat parhaiten luvanhaltijan arvioitavissa, koska esimerkiksi 3 kohdassa edellytettyä erityisosaamista voivat kouluttaa vain luvanhaltijat ja myös laitokset ovat erilaisia. Usein myös tieto erityisolosuhteista sisältyy luvanhaltijan salassa pidettäviin, kyseisen laitoksen yksityiskohtaisia turvajärjestelyjä koskeviin asiakirjoihin, minkä vuoksi luvanhaltija on paras arvioimaan vaatimuksen täyttymistä.

Turvahenkilöiden kelpoisuuteen liittyen Säteilyturvakeskuksella olisi yleisten valvontaoikeuksiensa nojalla oikeus valvoa tarvittaessa turvahenkilöiden kelpoisuusvaatimusten täyttymistä jälkikäteisesti. Lisäksi Säteilyturvakeskus tekee säännöllisesti turvajärjestelyihin liittyviä tarkastuksia laitospaikalla. Näissä tarkastuksissa arvioidaan luvanhaltijan turvajärjestelyjen toteuttamista ja että se vastaa Säteilyturvakeskukselle toimitettuja asiakirjoja ja lainsäädännön vaatimuksia. Tarkastuksissa arvioidaan myös turvahenkilöiden ja muun turvaorganisaation osaamista ja käytännön toimia. Tarkastustoimintaan kuuluu myös koulutuksen arvioiminen ja siihen liittyvän ohjeistuksen tarkastaminen.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin turvahenkilön asusta. Turvahenkilöllä on oikeus käyttää tehtäviensä suorittamiseksi tarvittaessa voimakeinoja, minkä vuoksi on tarpeen, että turvahenkilöt voidaan tunnistaa ulkoisin perustein muusta henkilöstöstä. Toimenpiteen kohteeksi joutunut henkilö tunnistaa turvahenkilön tämän käyttämästä asusta. Turvahenkilön asun ei saisi olla sekoitettavissa momentissa mainittuihin virkapukuihin tai merkkeihin ja teksteihin.

Säteilyturvakeskus voisi kieltää asun, siinä käytetyn merkin tai tekstin, jollei se olisi momentissa säädettyjen periaatteiden mukainen. Asusta voitaisiin antaa tarkempia määräyksiä ehdotuksen 7 q §:n muutoksen nojalla ja määräystä annettaessa kuullaan myös muita viranomaisia, kuten Poliisihallitusta, asun lainmukaisuudesta.

Säteilyturvakeskuksen tehtävänä on valvoa turvajärjestelyjä, minkä vuoksi myös turvahenkilön asuun liittyvät kysymykset ratkaisisi Säteilyturvakeskus. Lisäksi Säteilyturvakeskuksen on

mahdollista käyttää hallintopakkoa ydinenergialain 65 ja 66 §:n nojalla, mikäli luvanhaltija ei noudattaisi turvahenkilön asusta annettuja määräyksiä.

7 n §. *Turvahenkilöiden tehtävissä noudatettavat periaatteet ja toimivaltuudet.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi kokonaan. Pykälässä säädettäisiin tyhjentävästi turvahenkilöiden toimivaltuuksista. Nykyisessä laissa turvahenkilöiden toimivaltuudet ovat jokseenkin hajallaan eri pykälissä. Varsinaisia toimivaltuuksia sisältäviä säännöksiä sisältyy voimassa olevan lain 7 m §:ään ja välillisesti 7 o §:ään, jossa säädetään siitä, missä tilanteissa turvahenkilöllä on oikeus käyttää voimakeinoja.

Turvahenkilöiden toimivaltuuksien selkeyttämiseksi pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tyhjentävästi kaikista niistä toimivaltuuksista, joita turvahenkilöllä tehtävänsä hoitamiseksi on. Erikseen ehdotetaan säädettäväksi siitä, missä tilanteissa voimakeinojen käyttö olisi sallittua ja mitä voimankäyttövälineitä olisi sallittua käyttää. Tarkempia säännöksiä tiettyjen toimivaltuuksien, kuten turvallisuustarkastusten ja päihdetestauksen käyttämisestä sekä miehittämättömien ilma-alusten kulkuun puuttumisesta annettaisiin lakiehdotuksen myöhemmissä säännöksissä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että turvaamistehtäviin sovelletaan yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 6 §:ssä säädettyjä yleisiä periaatteita, kuten siitä, että vartioimistehtävässä on toimittava oikein ja tasapuolisesti. Lisäksi sovellettaisiin 7 §:ssä säädettyä velvollisuutta ilmoittaa toimenpiteen peruste sen kohteena olevalle henkilölle tai tämän edustajalle. Säännöksen tavoitteena on yhdenmukaistaa tältä osin käytäntöjä yksityisellä turvallisuusalalla.

Toimivaltuuksia turvahenkilö voisi käyttää ydinlaitoksen sekä ydinlaitoksen toimintaan liittyvän ydinaineen ja ydinjätteen kuljetuksen ja varastoinnin turvaamiseksi ydin- tai säteilyturvallisuutta vaarantavalta toiminnalta. Erilaisiin uhkatilanteiden mahdollisuuksiin olisi puututtava matalalla kynnyksellä kuitenkin noudattaen yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 6 §:ssä säädettyjä yleisiä periaatteita.

Osa esitetyistä toimivaltuuksista on sellaisia, joita yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain mukaisella vartijalla ei ole. Näitä ovat esimerkiksi estää osallistuminen ydinaineen tai -jätteen kuljetukseen tai oikeus suorittaa päihdetestaus. Nämä toimivaltuudet ovat kuitenkin perusteltuja ydinenergian käytön turvaamiseksi. Edellä mainittujen syiden vuoksi yksityisten turvallisuuspalveluista annetun lain soveltaminen turvahenkilöiden toimivaltuuksien määrittelemiseksi ei ole yksin mahdollista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niistä turvahenkilöiden toimivaltuuksista, joihin lain 7 t §:n nojalla on tarpeen vaatiessa mahdollista käyttää voimakeinoja.

Käytännössä keskeisimpiä toimivaltuuksia ydinenergian käytön turvaamiseksi olisivat alueella luvattomasti liikkuvien pysäyttäminen ja muuhun alueella tapahtuvaan luvattomaan tai ydin- tai säteilyturvallisuutta vaarantavaan toimintaan puuttuminen, vaarallisten esineiden laitokselle viemisen havaitseminen ja estäminen sekä laitokselle päähtyneenä menemisen estäminen.

Momentin 1 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi pääsyn estämisestä ydinlaitokselle. Voimakeinojen käytöstä pääsyn estämiseksi säädetään voimassa olevan lain 7 o §:ssä. Aiempaan nähden pääsyn estämisestä toimivaltuutena säädettäisiin yleisesti. Pääsyn estämiseen olisi oikeus siten myös ilman voimakeinoja ja vain tilanteen niin vaatiessa voimakeinoja käyttäen.

Pääsyn estäminen koskisi sekä henkilöitä että ajoneuvoja. Aiemmin pääsyn estäminen on koskenut sanamuodon mukaisesti vain henkilöitä. Ajoneuvon pääsyn estäminen on välillisesti hen-

kilön pääsyn estämistä, ellei kyse olisi miehittämättömästä ajoneuvosta, mutta tulkintaan mahdollisesti liittyvän epäselvyyden välttämiseksi säännöksestä on jätetty pois maininta henkilöstä. Siten käytännössä minkä tahansa objektin pääsyn estäminen olisi mahdollista, mikäli siitä voi aiheutua ydin- tai säteilyturvallisuuden vaarantumista.

Ydinlaitoksen alueella tarkoitetaan aluetta, jolla liikkumista ja oleskelua on rajoitettu sisäministeriön poliisilain nojalla antamalla asetuksella.

Momentin 2 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi toimivaltuus henkilön poistamiseksi alueelta. Voimakeinojen käytöstä henkilön paikalta poistamiseksi säädetään voimassa olevan lain 7 o §:ssä. Voimassa olevassa laissa ei kuitenkaan varsinaisesti säädetä yleisesti toimivaltuudesta poistaa henkilö paikalta, mitä nyt ehdotetaan säädettäväksi.

Uutena toimivaltuutena olisi momentin 3 kohdassa ehdotettu turvahenkilön oikeus estää henkilöä osallistumasta tai puuttumasta ydinaineiden tai ydinjätteiden kuljetukseen. Pykälän tarkoituksena on antaa turvahenkilöille riittävät toimivaltuudet myös kuljetuksiin liittyen, sillä kuljetuksissa voi olla kyse sellaisista ydinaineista, joihin kohdistuu ydinmateriaalivalvontaa ydinaseiden leviämisen estämiseksi. Turvahenkilö voisi esimerkiksi päihtymystilasta tai turvallisuustarkastuksessa esiin nousseesta perustellusta syystä johtuen estää henkilön osallistumisen ydinaineen kuljetukseen.

Momentin 4 kohdan mukaan turvahenkilöllä olisi oikeus estää henkilöä pakenemasta. Tällainen tilanne voisi tulla kyseeseen esimerkiksi silloin, jos turvahenkilö havaitsee alueella luvattomasti liikkuvan henkilön, joka lähtee pakenemaan. Kyseessä voisi olla myös alueella luvallisesti liikkuva henkilö, jonka epäillään pitävän hallussaan esimerkiksi ydinainetta ja jonka pakenemisen estäminen ydinmateriaalivalvonnan perusteella on välttämätöntä. Kiinniottamisesta säädettäisiin seuraavassa 5 kohdassa.

Momentin 5 kohdan mukaan turvahenkilö voisi ottaa alueella henkilön kiinni liikkumis- ja oleskelurajoituksen rikkomista tai muuta turvallisuutta vaarantavaa toimintaa koskevan asian selvittämiseksi. Kiinni otettu olisi 7 t §:n 2 momentin mukaan luovutettava viipymättä poliisille.

Momentin 6 kohdan mukaan turvahenkilöllä olisi oikeus tarkastaa kiinni otettu henkilö ja hänen mukanaan olevat tavarat. Tarkastusoikeus on kiinniottotilanteessa tarvittava toimivaltuus sen vuoksi, että kiinni otetulla henkilöllä voi olla hallussaan sellaisia tavaroita, aineita tai teknologiaa, jolla voitaisiin vaarantaa ydin- tai säteilyturvallisuutta tai esimerkiksi henkilöstöä. Toimivaltuuden perusteella kiinni otettu henkilö voitaisiin siten tarkastaa esimerkiksi aseiden tai esimerkiksi radiotaajuuksia häiritsevien laitteiden varalta.

Momentin 7 kohdan mukaan henkilöltä voitaisiin ottaa pois ihmisen tai omaisuuden vahingoittamiseen soveltuva aine tai esine. Tällainen tilanne voi tulla kyseeseen tavanomaisen turvallisuustarkastuksen yhteydessä laitokselle mentäessä tai esimerkiksi kiinni otetun henkilön tarkastamisesta.

Momentin 8 kohdassa säädettäisiin turvahenkilön oikeudesta poistaa este. Esteen poistamisella tarkoitetaan esimerkiksi kulkuväylälle asetetun ja liikkumisen estävän tai sitä vaikeuttavan esineen poistamista.

Ehdotetun momentin 9 kohdan mukainen miehittämättömän ilma-aluksen haltuunotto, käytön estäminen tai kulkuun puuttuminen olisivat uusia toimivaltuuksia turvahenkilöille. Asiasta sää-

täminen on katsottu tarpeelliseksi teknologian kehittymisen ja siitä syntyneiden uusien turvallisuusuhkien vuoksi. Miehittämättömistä ilma-aluksista säädetäisiin tarkemmin lain 7 v §:ssä. Tarkemmat säännöstä koskevat perustelut on esitetty tässä yhteydessä.

Ehdotetun pykälän 3 momentissa säädetäisiin lisäksi muista toimivaltuuksista, joiden käyttämiseksi ei ole missään tilanteessa tarpeen käyttää voimakeinoja. Momenttiin on otettu mukaan myös ne toimivaltuudet, joista säädetään tarkemmin myöhemmin laissa.

Uutena toimivaltuutena olisi 3 momentin 1 kohdassa turvahenkilön oikeus pitää koiraa mukanaan. Koiran käytön lisäämistä turvahenkilöiden toimivaltuuksiin on pidetty tarpeellisena turvallisuuden valvonnan keinoja täydentävänä toimivaltuutena. Koiran käyttäminen voi toimia jo pelkästään pelotteena tilanteissa, joissa tunkeutujia on useita. Huomattavaa on, että laki yksityisistä turvallisuuspalveluista ei määrittele koiraa voimankäyttövälineeksi toisin, kuin tässä esityksessä ehdotetaan.

Yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa säädetään vartijan oikeudesta käyttää koiraa mukanaan ja koiran tulee täyttää tietyt laissa säädetyt kriteerit soveltuakseen vartiointitaroitukseen. Pelkästään vartiointiin tarkoitettulle koiralle asetetut vaatimukset ja koiran käytön edellytykset määriteltäisiin siten edellä mainitussa laissa. Käytännössä turvahenkilö käyttäisi tehtävissään koiraa ensisijaisesti vartioimistarkoitukseen, mutta muiden vaatimusten täytyessä sitä voitaisiin käyttää myös voimankäyttövälineenä ja sen käyttöön tulee suhtautua samoin kuin muidenkin voimankäyttövälineiden kantamiseen. Sitä ei esimerkiksi saisi tarpeettomasti kuljettaa mukana.

Koiraa voitaisiin kohdan mukaan käyttää myös voimankäyttövälineenä, jos se olisi sitä ohjaavan turvahenkilön ohjauksessa hyväksytysti suorittanut Poliisiammattikorkeakoulun vaatimukset täyttävän koulutuksen. Myös koiraa ohjaavalta turvahenkilöltä vaadittaisiin tarvittava koulutus. Poliisiammattikorkeakoulun poliisikoiralaitos on keskeinen toimija viranomaisten voimankäyttöön tarkoitettujen koirien kouluttamisessa. Eri viranomaisten, kuten poliisin, tullin ja rajavartioston, käyttämillä koirilla ei ole olemassa yhteneväistä koulutusjärjestelmää, minkä vuoksi on tarpeen rajata se, kenen viranomaisen vaatimukset täyttäviä koiria voitaisiin käyttää. Koulutusvaatimukset koskisivat myös kertauskoulutusvaatimuksia.

Turvahenkilöllä olisi momentin 2 kohdan nojalla oikeus edelleen tehdä laitoksen alueella turvallisuustarkastus tai päihdetestaus. Asiasta ehdotetaan säädettäväksi tarkemmin lain 7 s §:ssä, jonka yhteydessä ovat myös säännöstä koskeva yksityiskohtaisemmat perustelut.

Alueellisesti toimivaltuudet olisi rajoitettu voimalaitosalueelle sekä muulle ydinlaitoksen alueelle, jonne kulku on rajoitettu. Voimalaitosalueella luvaton oleskelu ja liikkuminen on kielletty poliisilain 9 luvun 8 §:n nojalla annettujen säännösten nojalla. Muusta ydinlaitoksen alueesta olisi kysymys esimerkiksi Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen tutkimusreaktori F1R 1:n kohdalla. Turvahenkilö voisi tällaisessa tilanteessa käyttää toimivaltuuksiaan ydinlaitoksen rakennuksen niissä osissa, joissa turvajärjestelyistä tiedotetaan ja joihin ulkopuolisten pääsy on rajoitettu. Edellä olevasta poiketen miehittämättömien ilma-alusten osalta toimivaltuudet olisi laitoksia ympäröiville alueille, joilla ilmailua on rajoitettu, koska liikkumis- ja oleskelurajoitusalue ei riittävästi huomioi ilmatilassa tapahtuvaa liikennöintiä.

Ydinlaitoksen toimintaan liittyvien ydinaineiden ja -jätteiden kuljetusten osalta toimivalta olisi rajattu kuljetukseen tai kuljetukseen liittyvään varastointiin välittömästi kohdistuviin uhkiiin. Ydinlaitoksella tapahtuva ydinaineiden tai ydinjätteiden varastointi liittyy alueellisesti ydinlaitoksen määriteltyjen alueiden sisäpuolella tapahtuvaan toimintaan. Kuljetustilanteissa voi kuitenkin syntyä tilanne, jossa esimerkiksi uhkakuvan muutoksen vuoksi ydinainetta tai ydinjätettä

joudutaan varastoimaan lyhytaikaisesti esimerkiksi satama-alueella. Tällöin turvahenkilöillä olisi käytettävissä tämän varastoinnin valvonnan aikana laissa säädetyt toimivaltuudet.

Poliisin johtamisvastuusta tilanteissa, joissa turvahenkilöt käyttävät toimivaltuuksiaan, on tähän mennessä säädetty ydinenergia-asetuksessa. Havaittaessa ydin- tai säteilyturvallisuutta vaarantavaa toimintaa, tulisi tästä ilmoittaa välittömästi poliisille. Poliisin otettua johtovastuun, tapahtuu turvaaminen poliisin johtamana. Tämä yleinen periaate on katsottu tarpeelliseksi nostaa asetuksesta lain tasolle. On kuitenkin selvää, että turvahenkilöiden tehtävänä on turvata ydin- ja säteilyturvallisuutta toimivaltuuksiensa nojalla myös sen jälkeen kun poliisi ottaa asiassa johtovastuun. Kun poliisi on tapahtumapaikalla ja ottanut johtovastuun, uhkan torjumisesta ja voimakeinojen käytöstä päättää ja vastaa ensisijaisesti poliisi. Näissä tilanteissa turvahenkilö päättää ja käyttää itsenäisesti ydinenergialain mukaisia voimakeinoja vain siltä osin kuin se on uhkan torjumiseksi välttämätöntä. Tällainen voi olla esimerkiksi tilanne, jossa uhka esiintyy niin nopeasti, että poliisi ei ehdi antaa asiaan liittyvää voimankäyttöohjetta tai -määräystä.

7 o §. Turvaohjesääntö. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi kokonaisuudessaan. Turvaohjesääntöä koskevat säännökset ovat voimassa olevan lain 7 n §:ssä. Pykälä sisältäisi turvaohjesäännön vähimmäissisällön sekä sen hyväksymistä ja muuttamista koskevat menettelyt. Pykälä sisältää siirtymäsäännöksen.

Turvaohjesääntö on keskeinen osa turvajärjestelyjä ja sen sisällöstä on tarpeen säätää erikseen laissa sen varmistamiseksi, että turvaohjesäännössä käsitellään turvajärjestelyjen kannalta olennaiset ja tärkeät asiat, mutta ei määritellä sellaisia asioita, joista tulisi säätää laissa. Turvaohjesäännöstä säädettäisiin aiempaa yksityiskohtaisemmin, minkä on tarkoitus helpottaa ohjesääntöjen laatimista ja yhdenmukaistaa niiden sisältöjä.

Turvaohjesäännössä kuvattaisiin turvaorganisaation toimintaa eri tilanteissa, sisäisen hallinnollisen organisoinnin järjestämistä, turvajärjestelyihin käytettävät välineet ja esitetään turvaorganisaation toimenpiteet esimerkiksi perus-, korotetun- ja täysvalmiuden aikana. Ehdotetuilla muutoksilla on tarkoitus saada lainsäädäntö paremmin vastaamaan juuri näitä vaatimuksia.

Turvaohjesääntöön sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 7 kohdan salassapitoperustetta, koska turvaohjesäännön julkistaminen voisi vaarantaa ydinlaitoksen turvallisuuden, mikäli varautumisesta ydin- tai säteilyturvallisuuden vaarantavaan toimintaa vastaan ja esimerkiksi käytettävistä voimankäyttö- ja suojavälineistä kerrottaisiin julkisesti. Yksityiskohtaisten tietojen julkisuus paljastaisi ydin- tai säteilyturvallisuutta vaarantavaa toimintaa suunnitteleville tahoille, mitä voimankäyttövälineitä turvahenkilöillä on käytössään ja auttaisi suunnittelemaan tekoa, joka voisi vaarantaa ydin- tai säteilyturvallisuuden.

Laissa säädettyjen koulutusvaatimusten mukaan turvahenkilöiltä edellytetään riittävää koulutusta ja perehtyneisyyttä turvattavan kohteen erityisolosuhteisiin, mikä käytännössä tarkoittaa laitospaikoista erityiskoulutusta. Näitä asioita kuvattaisiin turvaohjesäännössä sen varmistamiseksi, että kaikki säteily- ja ydinturvallisuuteen liittyvät tarpeelliset asiat käyvät riittävällä tavalla ilmi ja ovat laitoksella työskentelevien tiedossa. Turvaohjesääntöä tarkemmat, turvahenkilöiden toimintaa koskevat operatiiviset ohjeet turvallisuutta vaarantavan toiminnan torjumiseksi eri tehtävissä kuvataan ydinlaitoksen vartio-ohjeissa. Tällainen on esimerkiksi toiminta ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetusten aikana ja eri asemapaikoilla toimivien turvahenkilöiden toiminta edellä mainituissa tilanteissa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta laatia turvaohjesääntö ja pitää se ajan tasalla. Ajantasaisuutta olisi siten jatkuvasti arvioitava. Turvaohjesääntöön olisi tehtävä tarvitta-

vat muutokset ilman aiheutonta viivytystä. Turvaohjesäännön olisi oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä. Myös turvaohjesäännön muuttaminen edellyttäisi Säteilyturvakeskuksen hyväksyntää.

Pykälän 2 momentissa luettelaisiin turvaohjesäännössä esitettävät tiedot. Luettelo sisältää voimassa olevaan lakiin nähden samoja asioita, mutta yksityiskohtaisemmin eriteltynä.

Momentin 1 kohdassa säädettäisiin siitä, että turvaohjesäännössä olisi esitettävä tiedot riskienhallintaprosessista ja suojaustarpeiden tasosta. Sisältövaatimus on uusi. Riskienhallintaprosessi ja suojaustarpeiden arviointi on perusta turvajärjestelyjen ja toimenpiteiden suunnittelulle ja toteuttamiselle, minkä vuoksi ne on tarpeen esittää myös turvaohjesäännössä. Arvioinnissa on otettava huomioon erilaiset uhkakuvat kuten fyysiset hyökkäykset tai esimerkiksi kyberhyökkäykset sekä näiden yhdistelmät.

Momentin 2 kohdan mukaan turvaohjesäännössä olisi kuvattava turvajärjestelyistä vastaavan organisaation johtaminen ja toiminta järjestäminen. Vaatimus sisältyy myös voimassa olevaan lainsäädäntöön eli sääntely ei olisi uutta.

Turvaohjesäännössä ehdotetaan momentin 3 kohdan mukaan selvitettäväksi turvahenkilöiden tehtävät ja vastuut turvajärjestelyistä vastaavassa organisaatiossa sekä turvahenkilöiltä vaadittavasta koulutuksesta. Vaatimus olisi uusi. Sen perusteella tulisi selvittää turvahenkilöiden tehtävänkuvat ja vastuut sekä se, mitä lisäkoulutusta turvahenkilöiltä vaaditaan. Tällaisia voivat olla esimerkiksi voimankäyttövälineitä koskevat koulutukset. Koulutuksia koskevat vaatimukset liittyvät edellä ehdotettuihin turvahenkilöiden kelpoisuusvaatimuksiin, mutta turvaohjesäännössä tulisi konkreettisesti esittää tiedot, mitä koulutusta missäkin tehtävässä vaadittaisiin.

Momentin 4 kohdassa ehdotetaan, että turvaohjesäännössä tulisi esittää tiedot turvallisuustarkastuksista ja päihdetestauksista. Perussäännökset turvallisuustarkastuksesta ja päihdetestaukset tulisivat lain 7 s §:stä, mutta turvaohjesäännössä tulisi esittää yksityiskohtaisemmat tiedot siitä, miten turvallisuustarkastus ja päihdetestaus käytännössä toteutettaisiin laitoksella. Tietoja esitettäisiin esimerkiksi siitä, millaisia laitteita tai välineitä turvallisuustarkastuksissa käytettäisiin.

Momentin 5 kohdassa ehdotetaan, että turvaohjesäännössä tulisi esittää tiedot siitä, miten ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetukset turvataan. Turvautumisessa tulisi huomioida erilaiset uhkakuvat kuten fyysiset hyökkäykset tai esimerkiksi kyberhyökkäykset sekä näiden yhdistelmät. Turvaohjesäännössä tulisi siten kuvata ne toimenpiteet, joilla turvataan kuljetusten turvallisuus. Näitä voivat olla esimerkiksi käytettävä varustus ja turvahenkilöiden määrä tai reitin suunnitteluun liittyvät periaatteet. Lisäksi kuljetusten osalta turvaohjesäännössä on esitettävä, millä tavoin yhteistyö eri tahojen, kuten kuljetusliikkeen ja toimintaan liittyvien viranomaisten kanssa kuljetusten turvaamiseksi aiotaan toteuttaa.

Turvaohjesäännössä tulisi momentin 6 kohdan mukaan kuvata ne ohjeet, joita turvahenkilöille annetaan tehtäviensä hoitamiseksi. Ohjeistuksella tarkoitetaan laitos- ja positiokohtaista ohjeistusta, joka ei ole ulkopuolisten saatavilla. Näitä voivat olla esimerkiksi aiemmin esityksessä esiin nostetut vartio-ohjeet, joissa kuvataan tarkemmin turvahenkilöiden tehtäviä laitoksen eri paikoissa.

Ehdotuksen mukaan turvaohjesäännössä määriteltäisiin täsmällisesti, mitä valvontavälineitä, voimankäyttövälineitä tai muuta varustusta kyseinen luvanhaltija omassa toiminnassaan käyttää turvajärjestelyjen toteuttamiseksi. Lain 7 u §:ssä säädettäisiin yleisesti niistä voimankäyttöväli-

neistä, jotka ylipäättään olisivat sallittuja ja turvaohjesäännössä määriteltäisiin tarkasti laitoksella käytettävät voimankäyttövälineet ja muut välineet. Tällaisia ovat esimerkiksi ampumaseissa käytettävät patruunat, joilla on suuri merkitys mahdollisiin vammavaikutuksiin. Siten myös käytettävät patruunat käsitellään hyväksymismenettelyssä.

Momentin 8 kohdassa ehdotetaan, että turvaohjesäännössä tulisi kuvata, miten luvanhaltija toteuttaa turvajärjestelyihin liittyviä harjoituksia ja voimankäyttövälineiden käyttötaidon harjoituksia. Turvajärjestelyjä koskevat harjoitukset voivat olla esimerkiksi viranomaisen kanssa yhteistyössä toteutettavia harjoituksia. Voimankäyttövälineiden käyttötaidon varmistamista koskevista tiedoista esitettäisiin tiedot esimerkiksi siitä, miten operatiivisissa tilanteissa eri voimankäyttövälineiden käyttötaito on varmistettu.

Momentin 9 kohdan vaatimus poliisin kanssa tehtävästä yhteistoiminnasta vastaisi voimassa olevan lain turvaohjesäännölle asetettuja sisältövaatimuksia, eikä se siten olisi uusi. Turvaohjesäännössä tulisi esittää tiedot siitä, milloin otetaan yhteys poliisiin ja miten johtovastuu käytännössä siirretään poliisiviranomaiselle heidän saavuttuaan paikalle ja miten olennaista tietoa poliisille välitetään uhkatilanteen aikana.

Momentin 10 kohdan mukaan turvaohjesäännössä esitettäisiin tiedot myös muista tarpeellisista järjestelyistä ydinenergian käytön turvaamiseksi. Turvaohjesääntöä koskevaa listaa ei voi esittää tyhjentävästi, koska muuttuvat uhkakuvat sekä muuttuva teknologia voivat vaikuttaa siihen, millaisia asioita turvaohjesäännössä on tarpeen käsitellä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin turvaohjesäännön hyväksymisen edellytyksistä. Turvahenkilöiden käytön ajallisesta ulottuvuudesta on ehdotettu säädettäväksi edellä 7 m §:ssä. Turvaohjesääntö tulisi sen vuoksi olla hyväksyttynä ensimmäisen kerran viimeistään rakentamisluvan myöntämisen ajankohtana, koska tuolloin alkaa myös velvollisuus turvahenkilöiden käyttöön ja toimintaa koskevat yksityiskohdat on ilmaistu turvaohjesäännössä.

Hyväksymisen edellytyksenä olisi 2 momentissa tarkoitettujen tietojen esittäminen riittävässä laajuudessa sekä turvajärjestelyjen oikeasuhtaisuus. Lisäksi kelpoisuusvaatimukset täyttäviä turvahenkilöitä tulee olla riittävästi suhteessa toiminnasta aiheutuviin riskeihin ja heidän tulee täyttää turvahenkilöille asetetut kelpoisuusvaatimukset. Säteilyturvakeskuksen olisi valvottava, että riskit ja suojaustarpeet on käsitelty asianmukaisesti ja että turvajärjestelyt ovat riittävät. Toisaalta Säteilyturvakeskuksen olisi puututtava tilanteisiin, joissa esimerkiksi voimakeinojen käytön ohjeistus ohjaisi voimakeinojen suhteettomaan tai muuten ongelmalliseen käyttöön. Tämän varmistamiseksi Säteilyturvakeskus pyytää pääsäännön mukaisesti turvaohjesäännöstä sisäministeriön ja ydinalan turvajärjestelyjen neuvottelukunnan lausunnon ennen asiakirjan hyväksymistä käyttöön.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin Säteilyturvakeskuksen oikeudesta edellyttää turvaohjesäännön muuttamista myös muusta syystä kuin 1 momentissa tarkoitettussa päivitystapauksessa. Turvaohjesääntöihin voi tulla muutostarpeita uhkakuvan, suunnitteluperusteuhkan, riskien arvioinnin tulosten ja suojaustarpeiden muuttuessa sekä johtuen viranomaisten kanssa tehtävästä yhteistyöstä varautumisen yhteensovittamisessa.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin Säteilyturvakeskuksen velvollisuudesta kuulla sisäministeriötä sekä ydinenergiain 56 §:n 3 momentissa tarkoitettua ydinalan turvajärjestelyjen neuvottelukuntaa turvaohjesäännön hyväksymistä koskevassa asiassa. Säteilyturvakeskus varaisi 5 momentin mukaan ydinalan turvajärjestelyjen neuvottelukunnalle ja sisäministeriölle tilaisuuden tulla kuulluksi. Vähäisten muutosten vuoksi kuulemismenettely ei kuitenkaan olisi tarpeen ja tämän Säteilyturvakeskus voisi arvioida.

Muutos yksinkertaistaisi turvaohjesäännön muuttamista vähäisten asioiden ollessa kyseessä. Esimerkiksi turvavalvontaan käytettävä teknologia kehittyy ja turvaohjesääntöä on tarpeen muuttaa aika ajoin sen vuoksi. Tällaisia asioita voivat olla esimerkiksi listaus käytettävistä valvontavälineistä, kuten ajoneuvojen nopeusvalvontaan ja päihdetesteihin käytettävästä laitteistosta tai suojavarusteiden malli- ja merkkimuutoksista. Tällaisten muutosten hyväksyttäminen lausuntomenettelyjen kautta ei ole tarkoituksenmukaista, tarpeellista tai kustannustehokasta.

7 q §. *Yleiset turvallisuusmääräykset.* Säteilyturvakeskuksen määräyksenantovaltuutta ehdotetaan muutettavaksi 7 q §:n 22 kohdan osalta. Kohta koskee turvajärjestelyjä. Määräyksiä voisi ehdotuksen mukaan antaa jatkossa myös turvajärjestelyistä tiedottamisesta ja turvahenkilöiden asuissa käytettävistä merkeistä.

Tiedottamista koskevalla määräyksellä tarkoitetaan, että määräys voitaisiin antaa esimerkiksi siitä, millaisilla merkeillä tai kylteillä ydinlaitoksen alueelle saavuttaessa tulee tiedottaa laitosalueesta ja siellä olevista turvajärjestelyistä. Turvahenkilöiden asuista voitaisiin antaa määräyksiä sen suhteen, millaiset merkinnät turvahenkilöiden asuissa tulee olla, jotta turvahenkilöt tunnistetaan selvästi turvahenkilöiksi laitosalueella. Järjestyksenvalvojien ja vartijoiden asun merkeistä on säädetty vastaavasti sisäministeriön asetuksella.

Turvahenkilöitä koskeva sääntely ehdotetaan nostettavaksi lain tasolle, minkä vuoksi asiasta ei olisi enää tarpeen antaa kyseisiä määräyksiä. Kohtaa ehdotetaan poistettavaksi määräyksenantovaltuudesta.

7 s §. *Turvallisuustarkastus ja päihdetestaus.* Ehdotetussa 7 s §:ssä säädettäisiin turvallisuustarkastuksesta ja päihdetestauksesta. Säännös vastaa pääasiassa nykyisen lain 7 m §:ää.

Ehdotetun pykälän 1 momentissa säädettäisiin turvahenkilön oikeudesta suorittaa turvallisuustarkastus. Säännöksessä täsmennettäisiin sitä, että oikeus turvallisuustarkastuksen tekemiseen olisi ainoastaan turvahenkilöllä. Voimassa olevan säännöksen mukaan turvallisuustarkastuksen saisi suorittaa turvaorganisaatioon kuuluva henkilö. Täsmäntäminen on katsottu tarpeelliseksi toimivaltuuksien riittävän täsmällisen rajaamisen vuoksi.

Turvahenkilö voisi suorittaa turvallisuustarkastuksen henkilöille tai alueelle tulevalle tai siellä olevalle ajoneuvolle. Nykyiseen säännökseen ei ole sisältynyt mahdollisuutta ajoneuvon tarkastamiseen, joten toimivaltuus olisi uusi tältä osin. Toimivaltuuden lisäämistä voidaan pitää tarpeellisena sen vuoksi, että ajoneuvoissa voidaan kuljettaa alueelle sellaisia laitteita, esineitä tai aineita, joilla on mahdollista vaarantaa ydin- tai säteilyturvallisuutta. Tarkastuksia tehtävissä tulee kuitenkin noudattaa yksityisissä turvallisuuspalveluissa säädettyjä yleisiä periaatteita, kuten sitä, että toimenpiteiden on oltava välttämättömiä tehtävien suorittamiseksi eikä oikeuksiin saa puuttua enempää kuin tehtävien suorittamiseksi on välttämätöntä. Toimenpiteiden on oltava myös perusteltuja tehtävän tärkeyteen nähden.

Käytännössä ajoneuvojen tarkastamista voitaisiin tehdä sellaisissa tilanteissa, kun on syytä epäillä, että ajoneuvossa voisi olla esimerkiksi jotain sellaisia laitteita, joilla voitaisiin vaarantaa turvallisuutta alueella, tai perustuen satunnaisotantaan. Ajoneuvojen tarkastusta ei siten voitaisi tehdä kuitenkaan pääsääntönä ydinlaitoksen uloimmalla turvajärjestelyvyöhykkeellä kaikkiin ajoneuvoihin, koska niillä ei joka tapauksessa pystytä pääsemään esimerkiksi laitoksen sisätiloihin, joissa turvallisuudella on vielä ulkoalueisiin nähden erityistä merkitystä. Kaikkien ajoneuvojen tarkastaminen on tarpeen vasta laitosalueen rajalla esimerkiksi räjähteiden löytämiseksi. Ajoneuvoja voidaan yleisestikin viedä laitosalueen sisälle vain hyvin rajoitetusti ja vain erityisluvalla.

Momenttiin lisättäisiin mahdollisuus kuljetukseen osallistuvan henkilön turvallisuustarkastukseen. Käytännössä tarkastus ei välttämättä tapahtuisi laitosalueella vaan kyseeseen voisi tulla turvallisuustarkastuksen tekeminen myös muualla kuljetuksen yhteydessä.

Turvallisuustarkastukseen käytettävistä välineistä säädettäisiin pääosin vastaavalla tavalla kuin voimassa olevassa laissa. Tarkastukseen voitaisiin käyttää ensisijaisesti metallinilmaisinta tai muuta teknistä laitetta, mutta tarvittaessa tarkastus voitaisiin suorittaa myös muulla tavoin. Muut tarkastustavat voisivat tulla kyseeseen esimerkiksi kuljetusten ja ajoneuvotarkastusten yhteydessä sekä tilanteissa, joissa metallinilmaisimen hälytyksen perusteella on tarpeen tehdä tarkempi tarkastus.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin henkilön, esineiden ja aineiden luovuttamisesta poliisille. Säännös vastaa sisällöltään voimassa olevan lain säännöksiä, eikä siihen esitetä oikeustilaan vaikuttavia muutoksia, vaan muutokset ovat lakitekniisiä.

Päihdetestistä säädettäisiin 3 momentissa voimassa olevan lain 7 m §:n 2 momenttia vastaavasti. Toimivaltuudesta on tarpeen säätää, sillä on ilmeistä, että päihtyneen henkilön päästäminen laitosalueelle muodostaa riskin ydin-, säteily- tai työturvallisuuden kannalta. Momenttiin lisättäisiin mahdollisuus kuljetukseen osallistuvan henkilön päihdetestaukseen. Päihdetestaus suoritettaisiin pakkokeinolain (806/2011) 9 luvun 2 §:n mukaisesti vastaavalla tavalla kuin poliisin suorittaa kokeen nautitun alkoholin tai muun huumausaineen toteamiseksi.

Momentista poistettaisiin viittaus yksityisyyden suojasta työelämässä annettuun lakiin, sillä kyse ei ole turvahenkilöiden toimivaltuuksia koskevasta huumausaineiden käyttöä koskevasta todistuksesta vaan säännöksessä säädetään yleisesti työntekijän velvollisuudesta esittää huumausainetestistä koskeva todistus. Viittaus on informatiivinen, joten sen poistamisella ei ole vaikutusta työntekijän velvollisuuksiin esittää edellä mainittu todistus, jos sellaisen esittämiseen muutoin on velvollisuus.

Pykälän 4 momentin mukaan henkilö tulisi poistaa laitosalueelta tai hänen oikeutensa osallistua ydinaineen tai ydinjätteen kuljetukseen tulisi estää, mikäli hän kieltäytyy turvallisuustarkastuksesta tai päihdetestauksesta tai on päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen. Muutoksena nykyiseen oikeustilaan on lisäys siitä, että turvahenkilöllä on oikeus estää henkilön osallistuminen kuljetukseen, mikäli tämä on esimerkiksi päihtynyt.

7 t §. Voimakeinojen käyttö ja tapahtumailmoitus. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin turvahenkilöiden oikeudesta käyttää voimakeinoja. Voimakeinojen käyttäminen olisi sallittua ainoastaan niissä tilanteissa, kun henkilö pakenee kiinniottamista tai vastarintaa tekemällä estää edellä 7 n §:n 2 momentissa säädettyjä toimenpiteitä. Voimakeinoja saisi käyttää myös esteen poistamiseen ja kiinni otetun tarkastamiseen. Voimakeinojen käyttämistä ei saisi kuitenkaan käyttää esimerkiksi turvallisuustarkastuksissa tai päihdetestauksissa, joista ehdotetaan säädettäväksi 7 n §:n 3 momentissa. Tilanteissa, joissa henkilö kieltäytyy näistä toimenpiteistä, tulee seurauksena olla laitosalueelle pääsyn epäminen.

Momentti sisältää viittauksen rikoslain 4 luvun 6 §:ään, jossa säädetään voimakeinojen käytön liioittelusta. Säännöstä sovellettaisiin myös turvahenkilöiden voimankäyttötilanteisiin.

Turvahenkilön on turvaamistoimenpiteen yhteydessä ilmoitettava henkilöön kohdistuvan toimenpiteen peruste toimenpiteen kohteena olevalle tai tämän edustajalle siten kuin yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 7 §:ssä säädetään.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin henkilön, esineiden ja aineiden luovuttamisesta poliisille. Luovuttamisen olisi tapahduttava viipymättä kiinniottamisen jälkeen eli käytännössä henkilön kiinniottamisen yhteydessä olisi heti tehtävä ilmoitus poliisille, jolloin poliisin saapumisen jälkeen henkilö voitaisiin luovuttaa poliisille.

Kiinni otetun henkilön hallussa olevat esineet tai aineet olisi ehdotuksen mukaan viipymättä luovutettava poliisille. Esineet tai aineet voitaisiin myös palauttaa henkilölle, jollei sille lain mukaan olisi estettä. Esimerkiksi täysi-ikäiselle henkilölle voitaisiin palauttaa mukana olleet alkoholijuomat.

Turvahenkilön velvollisuudesta laatia tapahtumailmoitus säädettäisiin 3 momentissa. Laatimisvelvollisuuden ja tapahtumailmoituksen säilyttämisessä noudatettaisiin yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain säännöksiä. Ilmoitus tulisi laatia kiinniottotilanteista tai voimankäyttötilanteista.

Mikäli turvahenkilö joutuu tehtävässään käyttämään ampuma-asetta, tulee siitä tehdä viipymättä ilmoitus poliisille. Ampuma-aseen käyttäminen on määritelty erikseen ehdotuksen 7 u §:n 5 momentissa.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin turvahenkilön velvollisuudesta ilmoittaa tietyistä vakavista, jo tehdyistä rikoksista poliisille. Pykälässä säädetään myös tilanteista, joissa ilmoitusvelvollisuutta ei ole. Vastaava velvollisuus on yksityistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa tarkoitettuilla vartijoilla ja järjestyksenvalvojilla.

7 u §. Voimankäyttövälineet ja ampuma-aseen käyttö. Voimankäyttövälineistä säädettäisiin pykälän 1 momentissa. Tällä hetkellä laissa on säädetty ainoastaan oikeudesta käyttää voimankäyttövälineitä, mutta sallituista voimankäyttövälineistä ei ole olemassa säännöksiä. Voimankäyttövälineet on määritelty tällä hetkellä täsmällisimmin luvanhaltijoiden turvaohjesäännöissä, jotka edellyttävät Säteilyturvakeskuksen vahvistamista.

Sallittuja voimankäyttövälineitä olisivat lainkohdassa tarkoitettut voimankäyttövälineet. Sallitut voimankäyttövälineet vastaavat yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa vartijalle määriteltyjä voimankäyttövälineitä. Lisäksi säädettäisiin koiran käyttämisestä voimankäyttövälineenä. Koiran tulisi olla hyväksytysti suorittanut Poliisiammattikorkeakoulun asettamat koulutusvaatimukset voimankäytössä.

Kaikki momentissa mainitut voimankäyttövälineet eivät automaattisesti olisi luvanhaltijan turvahenkilöiden käytössä, vaan luvanhaltijan olisi määriteltävä käytettävät voimankäyttövälineet turva-ohjesäännössä 7 o §:n mukaisesti. Siten voimankäyttövälineiden suhteuttaminen tarpeisiin arvioitaisiin luvanhaltijan ehdotuksen perusteella ja hyväksyttäisiin Säteilyturvakeskuksen, sisäministeriön ja ydinalan turvajärjestelyjen neuvottelukunnan toimesta ennen, kun niitä voidaan ottaa käyttöön. Lisäksi turvahenkilöillä tulisi olla riittävä koulutus kyseisen voimankäyttövälineen käyttämiseksi, mikä koskee myös koiranohjaajana toimimista ja siihen liittyvää kertauskoulutusta.

Lisäksi voimankäyttövälineiksi voitaisiin hyväksyä muitakin voimankäyttövälineitä, jotka ovat vaikutukseltaan ampuma-asetta lievempiä. Tällainen voimankäyttöväline voisi olla esimerkiksi käsirautavyö, jolla kiinniotettua estetään karkaamasta, kunnes tämä on saatu luovutettua poliisille.

Käytettävät voimankäyttövälineet olisi mitoitettava riskien ja suojaustarpeiden mukaisesti. Ydinenergian käyttöön kohdistuvia uhkia arvioidaan säännöllisesti eri viranomaisten toimesta.

Uhkakuvien muuttuessa on luvanhaltijan turvaorganisaation pystyttävä ottamaan tarvittaessa käyttöön sellaiset voimankäyttövälineet, joilla turvallisuusuhka voidaan torjua. Toimialan erityispiirteiden ja mahdollisten seurausten vuoksi käytettävät voimankäyttövälineet voivat poiketa muun yksityisen turva-alan välineistä. Tästä syystä asiasta on tarpeen säätää erikseen.

Voimankäyttövälineiden kantamiseen sovellettaisiin lähtökohtaisesti vastaavia säännöksiä, mitä on säädetty yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa vartijalle. Tästä olisi kuitenkin mahdollista poiketa tietyissä tilanteissa. Turvahenkilöt joutuvat käyttämään ydinlaitoksen eri tiloissa erilaisia ydin- ja säteilyturvallisuuteen liittyviä suoja-asuja, jolloin pääsäännön mukainen voimankäyttövälineiden kantamista ei ole aina mahdollinen.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin turvahenkilön oikeudesta kantaa ampuma-asetta. Turvahenkilö saisi kantaa ampuma-asetta vain, mikäli se olisi tarpeen tehtävän suorittamisen kannalta. Tällä hetkellä ei ole säädetty siitä, milloin turvahenkilö saa kantaa ampuma-asetta. Olosuhteilla tarkoitetaan esimerkiksi vallitsevaa uhkatasoa, joka edellyttää ampuma-aseen kantamista työtehtävissä.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin tilanteista, joissa ampuma-asetta voitaisiin käyttää. Ampuma-aseen käyttämisestä ei ole säädetty ydinenergialaissa tällä hetkellä. Ampuma-aseen käyttö olisi viimesijainen keino voimakeinojen käytössä, mikäli mitään lievempää, tehokasta keinoa ei olisi käytettävissä.

Ampuma-asetta voitaisiin käyttää vain niissä tilanteissa, joissa henkilön toiminnasta seuraa vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle taikka ydin- tai säteilyturvallisuudelle. Säännös poikkeaa hieman muista ampuma-aseen käyttämisestä koskevista säännöksistä sen vuoksi, että siinä on huomioitu myös turvattavalle kohteelle aiheutuvat seuraukset. Yleisesti ottaen ampuma-aseen käyttö on säädetty hyväksyttäväksi vain tilanteessa, jossa kyseessä on tilanne, josta voi seurata välitöntä ja vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle ja ampuma-aseen käyttö on perusteltua tällaisen toiminnan pysäyttämiseksi.

Ampuma-aseen käyttö ehdotetaan sallittavaksi myös tilanteessa, jossa turvahenkilö pitää todennäköisenä, että henkilön toiminnalla voi olla vakavat ydin- tai säteilyturvallisuutta vaarantavat seuraukset. Ampuma-aseen käyttö on perusteltua perustaa todennäköisyyteen sen vuoksi, että vaaratilanteessa ei voida jäädä odottamaan varsinaisia seurauksia. Turvahenkilöltä edellytetään siten erityistä kykyä arvioida turvallisuutta vaarantavan henkilön toiminnan mahdolliset seuraukset.

Ampuma-asetta voitaisiin lisäksi käyttää kiireellistä ja tärkeää tehtävää suoritettaessa esineen, eläimen tai muun vastaavan esteen poistamiseksi. Tällainen tilanne voisi tulla kyseeseen esimerkiksi tilanteessa, jossa turvahenkilön pääsy ydin- tai säteilyturvallisuudelle tärkeään tilaan estetään välillisesti käyttämällä aggressiivista koiraa esteenä.

Ampuma-asetta ei saisi käyttää väkijoukon hajottamiseksi esimerkiksi siinä tilanteessa, että laitoksen alueella järjestettäisiin mielenosoitus. Kuitenkin, jos ampuma-aseessa käytetään kaasupatruunoita tai muita vastaavia ampumatarvikkeita, joilla ei todennäköisesti aiheuteta henkilöille vakavaa vaaraa, voidaan ampuma-asetta käyttää tilanteessa, jos lievempiä keinoja ei ole käytettävissä ja ydin- tai säteilyturvallisuus, taikka henkilöturvallisuus sitä edellyttää. Tällaisia ampumatarvikkeita tulee käyttää niistä erikseen annettujen määräysten mukaisesti.

Pykälän 6 momentissa annettaisiin täsmentävä säännös siitä, mitä tarkoitetaan ampuma-aseen käytöllä. Ampuma-aseen käyttämiseksi luettaisiin ampuma-aseen käytöstä varoittamista, ampuma-aseella uhkaamista ja laukauksen ampumista. Pelkkä ampuma-aseen esiin ottaminen ja

toimintavalmiuteen saattaminen eivät ole ampuma-aseen käyttöä. Edellä 7 t §:ssä säädetäisiin siitä, että ampuma-aseen käyttämisestä tulee tehdä ilmoitus poliisille. Käyttämällä tarkoitetaan tässä momentissa tarkoitettuja tilanteita.

7 v §. Miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttuminen. Ydinvoimalaitoksen luvanhaltijan turvahenkilöillä on ydin- tai säteilyturvallisuutta vaarantavasta toiminnasta aiheutuvien mahdollisten säteilyvaikutusten vuoksi oltava toimivaltuus ja kyky puuttua miehittämättömien ilma-alusten lainvastaiseen käyttöön. Pykälässä säädetäisiin toimivaltuuksista, joita turvahenkilö voi käyttää edellä mainittujen laitteiden käyttöön ydin- ja säteilyturvallisuuden varmistamiseksi. Toimivaltuudet rajattaisiin alueellisesti koskemaan vain aluetta, jolla ilmailua on rajoitettu ilmailulain (864/2014) 11 §:n nojalla. Koska kyse ei ole yleisestä paikasta tai alueesta, mahdollisten voimakeinojen käytön vaikutukset ovat rajalliset. Sama koskee teknisen häirinnän vaikutuksia, eikä niiden arvioida vaikuttavan yhteiskuntaan ja ihmisten käyttämiin viestivälineisiin laajasti ja yleisesti, kun käytettävä tekninen laite on asianmukainen ja sitä käytetään oikein.

Pykälässä käytetään ainoastaan termiä miehittämätön ilma-alus, eikä sen lisäksi termiä lennokka, kuten muissa aiemmin vastaavia toimivaltuuksia säädettyä. Kansallinen terminologia on muuttumassa voimaan tulleen Euroopan parlamentin ja neuvoston, yhteisistä siviili-ilmailua koskevista säännöistä ja Euroopan unionin lentoturvallisuusviraston perustamisesta annetun asetuksen (2018/1139/EU) vuoksi. Muutosten myötä enää ei tehdä enää eroa harrastetoimintaan käytettävien alusten ja muun toiminnan välillä, mihin erottelu lennokkien ja miehittämättömien ilma-alusten käsitteiden välillä on perustunut. Ilmailulakia ollaan muuttamassa muun muassa terminologialtaan asetusta vastaavaksi.

Pykälän 1 momentissa säädetäisiin turvahenkilöiden oikeudesta ottaa miehittämätön ilma-alus haltuun tai puuttua sen kulkuun. Säännös koskisi tilanteita, joissa miehittämätön ilma-alus saapuisi oikeudetta voimailusta ympäröivälle alueelle, jossa ilmailua on rajoitettu ilmailulain (864/2014) 11 §:n nojalla. Tällä alueella sijaitsevat ydin- ja säteilyturvallisuuden kannalta merkittävät rakennukset ja laitteet, joiden vahingoittamisesta voisi aiheutua merkittäviä riskejä ja seurauksia yhteiskunnalle. Tukeutuminen esimerkiksi poliisiviranomaisen apuun laitteen haltuun ottamiseksi tai sen kulkuun puuttumiseksi ei ajallisesti ole yleensä mahdollista, koska tilanne voi olla nopeasti ohi. Luvanhaltija tarvitsee ydin- ja säteilyturvallisuuden varmistamiseksi esitetyt toimivaltuudet. Toimivaltuuksien käytön edellytyksenä olisi riittävä osaaminen ja koulutus tehtävään nähden, josta säädetään 2 momentissa.

Haltuun ottamisella tarkoitettaisiin miehittämättömän ilma-aluksen määräysvallan ottamista siten, että laitteen alkuperäinen käyttäjä ei sitä enää pystyisi hallitsemaan. Haltuun ottamisessa teknisesti olisi otettava huomioon myös ydinvoimalaitoksen turvallinen käyttö siten, että esimerkiksi laitteen signaalin tekninen häirintä ei vaarantaisi laitoksen tärkeitä järjestelmiä. Haltuun ottamisessa tai kulkuun puuttumisessa voitaisiin käyttää myös voimakeinoja.

Pykälän 2 momentissa säädetäisiin teknisen laitteen käyttämisestä kulun estämiseksi. Tähän mennessä oikeus käyttää teknistä laitetta miehittämättömän ilma-alukseen kulkuun puuttumiseksi tai radioliikenteen tarkkailemiseksi on säädetty vain viranomaiselle, kuten poliisille. Turvahenkilön laitteen käyttäminen on oltava ajallisesti lyhytaikaista ja sen on oltava oikeassa suhteessa tilanteeseen nähden. Teknistä laitetta saisi momentin mukaan käyttää vain siihen saakka ja siinä määrin, kun se on välttämättä tarpeen ydin- ja säteilyturvallisuuden turvaamiseksi.

Teknisen laitteen käyttämisestä ei momentin mukaan saa aiheutua väistä suurempaa haittaa radioviestinnälle tai yleisen viestintäverkon laitteille tai palveluille. Häirintä tulisi pyrkiä kohdis-

tamaan vain niille taajuusalueille, joilla kohteena oleva miehittämätön ilma-alus toimii. Aiheutetun haitan vähäisyys ja oikeasuhteisuus tehtävän tärkeyteen tulisi arvioida erityisen tarkasti, jos häirintälaitteen käyttö voisi aiheuttaa häiriötä turvallisuusradioviestinnälle. Käytettäessä laitetta sen lähetysteho tulisi rajoittaa siten, että se olisi oikeassa suhteessa suojeltavaan alueeseen. Kysymys voisi esimerkiksi olla laitteesta, jolla kyetään häiritsemään miehittämättömän ilma-aluksen ja sen ohjausjärjestelmän välistä yhteyttä tai ottamaan laitteen ohjaus haltuun. Kyseeseen ei kuitenkaan voisi tulla automaattisesti toimiva laite, sillä teknisen laitteen käyttämisessä tulee aina käyttää harkintaa toimenpiteen oikeasuhtaisuuden arvioimiseksi.

Ydinenergialain yleisistä periaatteista ja turvallisuusvaatimuksista johtuen teknisen laitteen käyttämisestä ei saa aiheutua vaaraa myöskään ydinvoimalaitoksen turvallisuudelle käyttämiselle. Tämä on huomioitava laitteiden hankinnan yhteydessä ja laitteiden ydin- tai säteilyturvallisuuden liittyvä hyväksyntä tapahtuu viranomaisten toimesta turvaohjesäännön hyväksyntään liittyvän menettelyn kautta. Toimivaltuuden käyttämiselle on asetettu koulutusta koskeva vaatimus.

Jos tekninen laite on sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa (917/2014) tarkoitettu radiolähetin, sen hallussapito ja käyttö edellyttävät lain 39 §:ssä säädettyä radiolupaa.

Pykälän 3 momentissa säädetään turvahenkilön oikeudesta käsitellä radioviestintää, välitystietoja ja sijaintitietoja miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumiseksi tai sen havaitsemiseksi. Pykälän 2 momentissa tarkoitettuna teknisen laitteen käyttäminen edellyttäisi tyypillisesti tällaisten tietojen käsittelemistä, koska miehittämättömien ilma-alusten havaitseminen silmämääräisesti tai valvontakameroilla ei tuota riittävän tarkkaa tietoa. Momentissa tarkoitettujen tietojen käsittely olisi mahdollista myös miehittämättömän ilma-aluksen käyttöön liittyvän laitteen tai järjestelmän osan yksilöimiseksi ja sijainnin määrittämiseksi.

Radioviestinnällä, välitystiedoilla ja sijaintitiedoilla tarkoitettaisiin samaa kuin sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa (917/2014), jonka 3 §:n 17, 18 ja 40 kohdissa nämä käsitteet on määritelty. Radioviestintä on viestintää radioaaltojen avulla. Välitystiedot puolestaan ovat oikeus- tai luonnolliseen henkilöön yhdistettävissä olevaa tietoa, jota käsitellään viestin välittämiseksi sekä tietoa radioaseman tunnistesta ja radiolähtäjän käyttäjästä sekä tietoa radiolähtäjän alkamisajankohdasta, kestosta ja lähetyspaikasta. Sijaintitiedot taas ovat viestintäverkosta tai päätelaitteesta saatavaa tietoa, joka ilmaisee liittymän tai päätelaitteen maantieteellisen sijainnin ja jota käytetään muuhun kuin viestin välittämiseen.

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 136 §:n mukaan sähköiset viestit ja välitystiedot ovat luottamuksellisia. Pykälän 3 momentissa kuitenkin sallitaan sähköisten viestien ja välitystietojen käsittely myös silloin, jos laissa niin säädetään. Samoin mainitun lain 160 §:n 1 momentin mukaan sijaintitietoja, jotka voidaan yhdistää luonnolliseen henkilöön, saa käsitellä muun ohella silloin, jos laissa niin säädetään. Esimerkiksi ehdotetun kaltaisia toimivaltuuksia voidaan siten säätää erikseen muussa lainsäädännössä. Ehdotettu tietojen käsittely ei rajoittuisi sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 136 §:n 5 ja 6 momenteissa tarkoitettuun radioviestinnän ja sen välitystietojen tilastolliseen käsittelyyn automaattisen tietojenkäsittelyn avulla.

Miehittämättömän ilma-aluksen ja sen kauko-ohjauspaikan välinen radioviestintä on lähtökohdaisesti sellaista, ettei se sisällä tietoja, jotka olisivat yhdistettävissä luonnolliseen henkilöön. Yksinomaan radioviestinnän avulla voidaan ainoastaan selvittää kauko-ohjauspaikan sijainti, mutta ei sitä, kenelle kauko-ohjauslaite kuuluu tai kuka sitä käyttää. Kauko-ohjauslaitteen käyttäjän yksilöinti edellyttää lisäksi muuta aistinvaraista tai teknistä havainnointia, esimerkiksi poliisipartion lähettämistä kauko-ohjauspaikalle. Kysymys ei siten olisi sellaisesta luonnollisen

henkilön yksilöinnistä, jossa pelkän viestinnän käsittelyn avulla saataisiin selville jonkun henkilöllisyys. Kuitenkin silloin, jos miehittämätöntä ilma-alusta ohjataan matkapuhelimen, tietokoneen tai muun luonnolliseen henkilöön yhdistettävän telepäätelaitteen avulla, radioviestinnän ja välitystietojen käsittely sisältää väistämättä tietoja, joilla henkilö on mahdollista yksilöidä.

Teknisellä laitteella hankitut tiedot olisi hävitettävä viipymättä toimenpiteen jälkeen, jollei laissa toisin säädetä. Tietoja ei esimerkiksi hävitettäisi, jos asiassa todennäköisesti aloitettaisiin esitutkintalaissa (805/2011) tarkoitettu rikoksen esitutkinta. Aihetta säilyttää tietoja ei olisi enää tehtävän tultua suoritetuksi. Velvollisuus hävittää tiedot viipymättä olisi merkityksellinen viestin luottamuksellisuuden suojan rajoittamisen hyväksyttävyyden näkökulmasta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin haltuun otetun miehittämättömän ilma-aluksen luovuttamisesta poliisille. Ilma-alus tulisi luovuttaa poliisille viipymättä mahdollisimman nopeasti ja viimeistään tilanteen mentyä ohi.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin tehdyistä toimenpiteistä laadittavasta tapahtumailmoituksesta vastaavasti kuin muistakin voimakeinojen käyttöä koskevista tilanteista.

Pykälän 6 momentissa mukaan teknisen laitteen käyttämisestä tulisi ilmoittaa Liikenne- ja viestintävirastolle. Ilmoitus voisi olla joko ennakollinen tai jälkikäteinen. Liikenne- ja viestintävirasto on sähköisen viestinnän valvontaviranomainen, jonka tehtäviin kuuluu muun muassa sähköisen viestinnän luottamuksellisuuteen, radiotaajuuksien häiriöttömyyteen ja radiolaitteiden vaatimustenmukaisuuteen liittyvien säännösten valvonta. Lakisääteisten tehtäviensä hoitamiseksi Liikenne- ja viestintäviraston olisi syytä olla tietoinen viestintää mahdollisesti haittaavasta toiminnasta.

7 w §. *Terveystarkastukset ja terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeus.* Pykälässä säädettäisiin ydinlaitoksen ydinturvallisuuteen keskeisesti vaikuttavien henkilöiden lääkärintarkastuksesta sekä lääkärin ja muun terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeudesta sellaisessa tilanteessa, jossa hän epäilee henkilön terveydentilassa ydin- tai säteilyturvallisuuteen vaikuttavia puutteita. Säännökset olisivat uusia. Vastaavanlaista sääntelyä sisältyy nykyisellään esimerkiksi ajokorttilakiin (386/2011), liikenteen palveluista annettuun lakiin (320/2017) ja ampuma-aselakiin (1/1998).

Luvanhaltijan olisi 1 momentin mukaan varmistuttava turvahenkilöiden ja ydinvoimalaitoksen ohjaajien terveydentilasta ja soveltuvuudesta tehtävänsä lääkärintarkastuksella, joka toteutettaisiin vuosittain. Käytännössä säännös ei aiheuta merkittävästi muutoksia nykytilaan, sillä terveystarkastuksia järjestetään käytännössä vuosittain jo nyt. Terveystarkastuksia voitaisiin edellyttää tehtäväksi myös muutoin tarpeen mukaan, mikä tälläkin hetkellä on mahdollista myös työterveyshuoltolain (1383/2001) nojalla.

Ehdotetut säännökset terveystarkastuksista ja lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeudesta koskisivat kahta henkilöryhmää, ydinvoimalaitoksen ohjaajina ydinvoimalaitoksen valvomossa toimivia henkilöitä sekä turvahenkilöitä. Ydinvoimalaitoksen ohjaajilla tarkoitettaisiin käyttövuorojen vuoropäälliköitä, reaktoriohjaajia ja turbiiniohjaajia. Säteilyturvakeskus hyväksyy ohjaajat ydinenergialain 7 i §:n mukaisesti.

Edellä mainituilla henkilöryhmillä arvioidaan olevan erityinen merkitys ydinlaitoksen turvallisuuden varmistamiseksi ja sen vuoksi heidän terveydentilansa ja soveltuvuutensa työtehtäviin on tarpeen varmistaa säännöllisesti. Ohjaajat käyttävät suoraan ydinvoimalaitoksen turvallisuutta varmistavia laitteita ja turvahenkilöillä on poikkeuksellisen laajat kulkuoikeudet sekä

voimankäyttövälineiden kanto-oikeus tarkasti kontrolloidulla alueella. Momentti sisältäisi viittauksen työterveyshuoltolakiin työntekijän velvollisuudesta osallistua lääkärintarkastukseen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeudesta. Ilmoitusoikeudesta säädettäisiin koskemaan tilannetta, jossa henkilö kieltäytyy itse ilmoittamasta luvanhaltijalle lääkärin havaintoja tehtävänsä soveltumattomuudesta, eikä tämä myöskään anna lupaa tietojensa luovuttamiseksi. Ilmoituksen tekemisestä on muissa yhteyksissä tähän mennessä säädetty vain viranomaiselle, kuten poliisille, mutta ehdotuksen mukaan ilmoitus voitaisiin tehdä myös luvanhaltijan vastuulliselle johtajalle ja turvajärjestelyistä vastaavalle henkilölle Säteilyturvakeskuksen ja poliisin lisäksi.

Säteilyturvakeskuksella on yleinen toimivalta velvoittaa luvanhaltijaa määrääjässä tekemään toiminnassaan välttämättömät muutokset esimerkiksi turva- ja valmiusjärjestelyjen pitämiseksi asianmukaisina. Toimivaltuudesta säädetään ydinenergialain 64 §:ssä. Poliisi valvoo yksityistä turva-alaa, päättää ampuma-aseluvista ja arvioi henkilön kelpoisuuden vartijaksi.

Ilmoitusvelvollisuutta luvanhaltijalle ehdotetaan sen vuoksi, että olosuhteet huomioiden heillä on käytännön tilanteessa ainoa mahdollisuus reagoida riittävän nopeasti tilanteeseen, jos henkilöltä täytyisi välittömästi esimerkiksi evätä kulkuoikeudet laitoksen tiloihin uhkaavan käytöksen vuoksi. Laitosten työterveyspalvelut sijaitsevat laitosalueella, jolloin etäisyydet ovat lyhyet ja reaktioaika on siten myös lyhyt.

Lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattihenkilö voisi ilmoittaa luvanhaltijan vastuulliselle johtajalle, turvajärjestelyistä vastaavalle henkilölle ja Säteilyturvakeskukselle sekä poliisille, jos hän epäilee, että henkilö voi olla soveltumaton tehtäviinsä tai vaaraksi ydin- tai säteilyturvallisuudelle. Toteaminen voitaisiin tehdä henkilön tapaamisen tai hänelle tehdyn tutkimuksen perusteella. Ilmoitus voisi tapahtua muussakin, kuin 1 momentissa tarkoitetun lääkärintarkastuksen yhteydessä.

Ilmoituksen tekeminen saattaisi tulla kysymykseen esimerkiksi tutkittavan heikon näkökyvyn tai kuulon vuoksi, vakavien neurologisten sairauksien ja psyykkisten häiriöiden kohdalla sekä päihteisiin liittyvissä riippuvuus- ja väärinkäyttötilanteissa. Eräisiin sairauksiin ja mielenterveyden ongelmiin liittyy kohonnut itselle tai toiselle aiheutetun väkivallan riski. Tällainen kohonnut riski on esimerkiksi masennuksesta kärsivien itsemurhariski sekä väkivaltaisen käyttäytymisen riski eräissä persoonallisuushäiriöissä erityisesti päihdeongelmaan yhdistyneenä. Myös henkilön uhkaava tai väkivaltainen käyttäytyminen terveydenhuollon ammattihenkilöä kohtaan voisi olla perusteena ilmoittamiselle.

Ennen tietojen luovuttamista lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön olisi kerrottava tarkastettavalle tämän terveydentilan vaikutuksesta tehtävien hoitamiseen tai ydinturvallisuuteen ja aikomuksestaan ilmoitusoikeuden käyttämiseen. Lähtökohtana tietojen luovuttamisessa yleisesti on sen perustuminen suostumukseen tai siihen, että henkilö ilmoittaa itse työnantajalleen terveydentilastaan ja sen vaikutuksesta tehtävien hoitamiseen.

Ilmoitusoikeutta koskeva säännös tulisi sovellettavaksi vasta siinä tilanteessa, jossa suostumusta ei jostain syystä henkilöltä saada ja jolloin salassapitoperiaatteesta joudutaan poikkeamaan. Tässäkin tilanteessa on perusteltua, että lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön tulee informoida potilasta siitä, että hän aikoo kyseisiä tietoja luovuttaa. Lääkärillä olisi myös velvollisuus kertoa henkilölle hänen terveydentilansa vaikutuksista tehtävien hoitamiseen. Lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön ja potilaan välinen luottamussuhde ja potilaan itsemääräämisoikeus asettavat velvollisuuden toimia yhteistyössä potilaan kanssa. Potilaan oikea-aikainen ja perusteellinen informointi vähentää tarvetta käyttää ilmoitus-oikeutta. Tällä

tavoin voidaan myös vähentää ilmoitusoikeuden negatiivista vaikutusta lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön ja potilaan väliseen luottamussuhteeseen

Terveystietojen käsittelystä säädetään yleisellä tasolla EU:n tietosuoja-asetuksessa (2016/679/EU). Kansallisesti tietosuoja-asetusta täydentää ja täsmentää tietosuojalaki (1050/2018). Terveystietoja käsitellään tietosuoja-asetuksessa tarkoitettuina erityisinä henkilötietoryhminä asetuksen 9 artiklan mukaan, joiden käsittely on lähtökohtaisesti kielletty, mutta poikkeaminen on kuitenkin mahdollista artiklan 2 kohdan käyttötarkoituksivaatimuksen täytyessä. Ehdotettuun säännökseen soveltuu 9 artiklan 2 kohdan g alakohta, jonka mukaan terveystietoja voidaan käsitellä, mikäli käsittely on tarpeen tärkeää yleistä etua koskevasta syystä unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla. Edellytyksenä kuitenkin on, että terveystietojen käytön tulee olla oikeasuhtainen tavoitteeseen nähden, siinä noudatetaan keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja siinä säädetään asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi.

Kansallisesti tietosuojalaissa on säädetty asetuksen 9 artiklaa täydentävästi erityisiä henkilötietoryhmiä koskevasta käsittelystä. Lain 6 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan erityisiä henkilötietoryhmiä voidaan käsitellä, mikäli tietojen käsittely perustuu suoraan säädettyyn lakiin tai johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä. Koska ydinenergialain 9 §:n mukaan velvollisuus huolehtia ydinenergian käytön turvallisuudesta on luvanhaltijalla, voidaan henkilötietojen luovuttaminen ilmoitusoikeuden muodossa katsoa täyttävän tietosuojalain vaatimukset terveystietojen käsittelylle, koska luvanhaltijan velvollisuus turvallisuuden ylläpitämiseen perustuu lakiin.

Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan lisäksi henkilötietojen käsittelyn osalta tulee sovellettavaksi tietosuoja-asetuksen 6 artikla, jossa säädetään henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta. Koska esityksessä esitetyssä tilanteessa on kyse terveystietojen varsinaisesta käyttötarkoituksesta poikkeamisesta, tulee sovellettavaksi artiklan 4 kohta, jossa säädetään käyttötarkoituksesta poikkeamisesta. Käyttötarkoituksesta poikkeaminen on artiklan kohdan mukaan mahdollista, jos se muodostaa demokraattisessa yhteiskunnassa välttämättömän ja oikeasuhteisen toimenpiteen 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden turvaamiseksi. Asetuksen 23 artiklassa on tällaiseksi tavoitteeksi kirjattu muun muassa yleinen turvallisuus. Ehdotuksen tarkoituksena on yleisen turvallisuuden varmistaminen, jolloin alkuperäisestä käyttötarkoituksesta poikkeaminen olisi tältä osin mahdollista.

Terveystietojen osalta tietosuojalaissa säädetty erityisistä suojatoimivaatimuksista, joita jokainen rekisterinpitäjä on velvollinen noudattamaan. Laki on voimassa yleislakina ja koskee myös ehdotuksen tilannetta. Kuitenkin, koska kyse on arkaluonteisista tiedoista, on säännöksen 2 ja 3 momenteissa säädetty vielä niistä erityisistä toimenpiteistä, joita terveystietojen luovuttamisen osalta tulee noudattaa ehdotettua ilmoitusoikeutta käytettäessä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, mitä tietoja ilmoituksessa voidaan antaa. Ilmoitusoikeus koskisi henkilön soveltuvuutta tehtävään, mutta se ei sisältäisi yksityiskohtaisesti diagnositietoja. Turvallisuuden kannalta olennaista on ainoastaan henkilön soveltuvuus tehtäväänsä, eikä täsmällisempi tieto terveydentilasta ole tarpeen turvallisuuden varmistamiseksi.

Ilmoitus sisältäisi momentin 2 kohdan mukaan tiedon myös siitä, mitä lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattihenkilö ehdottaa terveydentilan tai siitä tehtävään aiheutuvien vaikutusten tarkemmaksi selvittämiseksi. Tieto olisi yleisluonteinen siten, että sen perusteella ei tarpeettomasti anneta tietoa henkilön terveydentilasta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin vastuullisen johtajan ja turvajärjestelyistä vastaavan henkilön sekä Säteilyturvakeskuksen oikeudesta tietojen käsittelyyn. Vastuullisen johtajan ollessa esytneenä hänelle nimetty ja Säteilyturvakeskuksen hyväksymä varahenkilö voisi ottaa ilmoituksen vastaan, jos hän sillä hetkellä hoitaa vastuullisen johtajan tehtävää. Saadessaan lääkäriltä tai muulta terveydenhuollon ammattihenkilöltä tietoja 2 momentissa säädetyn ilmoitusoikeuden nojalla, vastuullinen johtaja ja turvajärjestelyistä vastaava henkilö saavat ryhtyä ainoastaan sellaisiin turvallisuuden kannalta välttämättömiin välittömiin toimenpiteisiin, joita ydin- tai säteilyturvallisuuden varmistaminen edellyttää. Tällainen toimenpide voi olla esimerkiksi henkilön kulkuoikeuksien epääminen väliaikaisesti tai poliisin hälyttäminen paikalle.

Luvanhaltijan vastuullinen johtaja ei saisi käyttää tietoa muihin tarkoituksiin, vaan henkilön terveydentilaa koskevat jatkotoimenpiteet hoidetaan osana työterveydenhuoltoa ja tarvittaessa viranomaistoimintaa.

Viranomaiselle tehtävän ilmoituksen seurauksena Säteilyturvakeskus voisi esimerkiksi väliaikaisesti määrätä luvanhaltijaa muuttamaan työvuoroja, kunnes henkilön terveydentilan palautumista vaaditulle tasolle selvitetään. Poliisin harkittavaksi tulisi turvahenkilön kohdalla, täyttääkö henkilö vartijaksi hyväksymisen edellytykset.

Pykälän 5 momentissa määriteltäisiin ne menettelytavat, joita käyttäen lääkäri tai terveydenhuollon ammattihenkilö voi ilmoittaa 3 momentissa määritellyn tiedon. Ilmoitus voitaisiin antaa joko teknistä käyttöyhteyttä, kuten puhelinta tai muuta sähköistä menettelyä käyttäen tai suullisesti ottaen kuitenkin huomioon, että terveyttä koskevat tiedot ovat arkaluonteisia tietoja ja tietojen käsittelyyn täytyy soveltaa erityisiä suojatoimenpiteitä.

Luvanhaltijan olisi varmistettava, että Säteilyturvakeskuksella ja turvahenkilöä koskevassa tilanteessa poliisilla on tieto lääkärin tekemästä ilmoituksesta. Siten turvallisuutta koskeva tieto olisi sekä Säteilyturvakeskuksella turvallisuutta valvovana viranomaisena ja toisaalta poliisilla, jolla on toimivaltuus vartijaksi hyväksymisen ja aseenkantoon liittyvien hyväksyntöjen epäämiseksi.

23 §. Lupahakemuksen käsitteleminen. Pykälän 5 momenttia muutettaisiin siten, että siitä poistettaisiin säännös lupahakemuksen kuulutuksen julkaisemisesta lupaviranomaisen ja kuntien internetsivuilla. Lupaviranomainen kuuluttaisi lupahakemuksesta hallintolain säännösten mukaisesti. Poikkeuksena hallintolain 62 a §:n nähden kuulutus voitaisiin pitää nähtävillä vähintään 14 mutta enintään 30 vuorokautta. Ajan pituudesta päättäisi se viranomainen, jonka velvollisuutena kuuluttaminen on. Lisäksi kunnat julkaisisivat kuulutuksen kuntalain 108 §:n mukaisesti kunnan ilmoituksena. Muutoksella poistettaisiin yleislakien kanssa turhaa päällekkäistä sääntelyä. Käytännössä muutos tarkoittaisi kuulutusten poistumista kuntien ja viranomaisten ilmoitustauluilta ja siirtymistä pelkkään viranomaisten tietoverkoissa ja tarvittaessa sanomalehdessä kuuluttamiseen.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 6 momentti, johon siirrettäisiin asetustasolla olevat säännökset olennaisilta osin lain tasolle. Julkista kuuluttamista koskevan lainsäädännön uudistamisen yhteydessä on linjattu, että julkista kuuluttamista koskevien säännösten tulee olla lain tasolla.

Kuulutuksessa tulisi momentin mukaan kuvata tiedot siitä, missä ja minkä ajan yleispiirteinen selvitys on yleisön nähtävillä. Lisäksi tulisi ilmoittaa lausuntojen antamiseen ja mielipiteiden esittämiseen liittyvät määräajat sekä se, missä ja milloin järjestetään julkinen kuulemistilaisuus.

Asetukseen on sisällytynyt vaatimus sanomalehdessä kuuluttamisesta, mutta jatkossa vaatimuksen osalta noudatettaisiin hallintolain säännöksiä eli kuuluttaminen tapahtuisi pääsäännön mukaan yleisessä tietoverkossa ja alueen sanomalehdessä tarvittaessa.

75 §. Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano. Muutoksenhakua koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi. Muutokset ovat käytännössä lakitekniisiä ja säädöstä selkeyttäviä. Yleislainsäädännön muutoksista johtuen jatkossa ei olisi siten tarpeen säätää erikseen esimerkiksi siitä, että hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Uuden lain voimaantulon jälkeen tästä on tullut pääsääntö, minkä vuoksi erityislaeissa ei ole tarpeen tästä enää erikseen säätää. Pykälään on tehty näitä vastaavat muutokset.

7.2 Turvallisuukselvityslaki

21 §. Suppea henkilöturvallisuukselvitys. Pykälän 1 momentin 5 kohtaa muutettaisiin siten, että suppea henkilöturvallisuukselvitys voitaisiin tehdä myös henkilölle, joilla on rakentamiseen tai suunnitteluun osallistuessaan pääsy tietoon ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavista tekijöistä. Nykyisin turvallisuukselvityksen tekemisen edellytyksenä on vastaavissa tilanteissa ollut fyysinen pääsy ydinlaitokselle tai sen rakentamisalueelle. Muutos olisi tarpeen siksi, että ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä suunnitellaan ja rakentamisprosessiin osallistutaan myös ilman, että asianomainen henkilö koskaan käy ydinlaitoksella tai sen rakentamispaikalla.

Muutosta esitetään lisäksi sen suhteen, että turvallisuukselvitys voitaisiin tehdä myös henkilöstä, joka osallistuu ydinjätteen kuljettamiseen. Muutos laajentaisi soveltamisalaa koskemaan myös matala- ja keskiaktiivista jätettä sekä muuta korkea-aktiivista jätettä kuin käytettyä polttoainetta, joiden kuljetuksiin osallistuville voitaisiin riskiperusteisesti tehdä turvallisuukselvitys.

7.3 Kaivoslaki

40 §. Lupahakemuksesta tiedottaminen. Voimassaolevan kaivoslain 40 §:n pykälän mukaan malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhtontalupaa koskevasta hakemuksesta on kuulutettava lupaviranomaisen ilmoitustaululla ja asianomaisten kuntien ilmoitustaululla. Kuulutus tulee tehdä julkisista kuulutuksista annetun lain (34/1925) annetun lain mukaisesti. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi muutokset koskien fyysisistä ilmoitustauluista luopumista ja verkkosivuilla tapahtuvaan tiedottamiseen siirtymisestä. Lisäksi tarkennetaan kuulutuksen nähtävillä pittoaikaa.

Pykälän 1 momentin mukaan hakemus annettaisiin tiedoksi hallintolain mukaisella julkisella kuulutuksella ja hakemusasiakirjat julkaistaisiin lupaviranomaisen verkkosivuilla lupaviranomaisen ilmoitustaulun sijasta. Lisäksi tieto kuulutuksesta tulisi julkaista kuntalain 108 §:n mukaisesti niissä kunnissa, joiden alueelle hakemuksen mukainen toiminta ulottuisi. Kuulutusta ja siihen liittyviä asiakirjoja ei ole tarpeen julkaista kuntien verkkosivuilla, sillä valtion verkkosivuilla oleva kuulutus asiakirjoineen on vaivatta saatavissa. Tieto kuulutuksen julkaisemisesta olisi oltava nähtävillä lähtökohtaisesti saman ajan kuin se olisi toimivaltaisen lupaviranomaisen sivuilla eli vähintään 30 päivän ajan. Tiedon välittymisen varmistamiseksi kuulutuksen julkaisemisesta olisi lupaviranomaisen ilmoitettava ainakin yhdessä toiminnan vaikutusalueella yleisesti ilmestyvässä sanomalehdessä, jollei asian merkitys ole vähäinen tai julkaiseminen ole muutoin tarpeetonta. Sanomalehdessä tapahtuvan ilmoittamisen on katsottava tehostavan tiedonkulkua ja se esitetään säilytettäväksi. Laista esitetään poistettavaksi ilmeisyysvaatimus, jolloin viranomainen voisi harkita nykyistä laajemmin sanomalehti-ilmoituksen tarpeellisuutta.

Kuulutettavaan asiakirjaan sisältyvien henkilötietojen käsittelyssä noudatettaisiin hallintolain 62 b §:n säännöksiä. Välttämättöminä henkilötietoina olisi pidettävä hankkeesta vastaavan nimen ja yhteystietojen lisäksi sellaisten hankkeen vaikutuspiirissä olevien kiinteistöjen tietoja, jotka ovat hakemuksen vaikutuspiirissä.

Momentin mukaan lupaviranomaisen olisi annettava erikseen tieto niille asianosaisille, joita asia koskee. Tätä tiedoksi antamista ei nykysääntelystä poiketen voisi korvata pelkällä lehti-ilmoituksella silloinkaan, kun henkilöitä on enemmän kuin 30 tai henkilöiden määrää ei tiedetä. Tällaisina tahoina voidaan pitää lupaa koskevan alueen kiinteistöjen omistajien lisäksi myös kiinteistöön rajoittuvien kiinteistöjen ja muiden alueiden omistajia ja haltijoita, ellei se olisi toiminnan luonteen vuoksi ilmeisen tarpeetonta.

Pykälän 2 momentin mukaan kuulutuksesta olisi käytävä selkeästi ilmi menettely muistutusta jätettäessä tai mielipidettä ilmaistaessa. Kuulutus on hallintolain mukaan pidettävä nähtävillä 14 vuorokautta. Kaivosasioiden osalta aikaa on niiden monimuotoisuuden vuoksi pidettävä liian lyhyenä. Voimassa olevan kaivoslain 40 § 1 momentin mukaan hakemuksesta on kuulutettava vähintään 30 päivän ajan, eikä sitä esitetä muutettavaksi. Kaivoslain mukaiset lupahakemukset voivat olla melko laajoja ja koska ne kiinnostavat myös yksittäisiä kansalaisia on perusteltua, että nähtävillä pitoaika on riittävän pitkä.

Pykälän 3 momentissa tarkennettaisiin yhteisen alueen järjestäytymättömille osakaskunnille tiedottamista niin että se voisi tapahtua hallintolain mukaisella kuulutuksella.

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin pykälän 5 momentin mukaan antaa tarkempia säännöksiä kuulutukseen sisällytettävistä asioista ja kuulutuksen julkaisemisesta. Tarkoituksena on varmistaa käytännön toimintatapojen sujuvuus.

57 § Lupapäätöksen antaminen. Voimassaolevan 57 §:n mukaan päätös malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhdontalupaa koskevassa asiassa annetaan julkipanon jälkeen. Pykälän 1 ja 2 momenttia esitetään tarkistettavaksi siten, että julkipanosta luovuttaisiin, ja että päätös annettaisiin tiedoksi hallintolain 62 a §:n mukaisella kuulutuksella. Päätöksen antamisesta ei siis jatkossa enää ilmoitettaisi ennakolta. Lupaviranomaisen tulisi julkaista lupapäätös verkkosivuillaan, jossa sen tulisi olla nähtävillä vähintään muutoksenhauille säädetty aika. Valitukseen oikeutettujen katsotaan saaneen päätös tiedoksi seitsemäntenä päivänä päätöksen julkaisemisesta.

Verkkosivuilla julkaistavan päätöksen henkilötiedoista säädetään hallintolain 62 b §:ssä, jonka mukaan kuulutus ja päätös voivat sisältää julkisuuslain 16 §:n 3 momentin estämättä, tiedonsaannin kannalta välttämättömät henkilötiedot. Tällaisina tietoina pidetään toiminnasta vastaavan henkilön nimen lisäksi toiminnan sijaintipaikan kiinteistötietoja sekä sellaisten kiinteistöjen tietoja, joita lupa koskee. Nämä tiedot ovat tarpeellisia, jotta asianosaiset ja kansalaiset voisivat arvioida päätöksen sisältää ja muutoksenhaun tarpeellisuutta. Päätöksen sisältämät henkilötiedot on kuitenkin poistettava tietoverkosta nähtävillä oloajan päätyttyä.

58 §. Lupapäätöksestä tiedottaminen. Sen lisäksi mitä kaivoslain 57 §:ssä säädetään päätöksen antamisesta julkisesti kuuluttamalla, olisi 58 §:ssä tarkempia säännöksiä malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhdontalupaa koskevasta lupapäätöksestä tiedottamisesta nykyistä vastaavalla tavalla. Pykälän 1 momentin mukaan päätös olisi toimitettava hakijalle. Päätöksestä olisi toimitettava erikseen jäljennös kaikille niille, jotka ovat sitä pyytäneet sekä niille kunnille, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille ja muille viranomaisille ja myös muille tahoille

kuten esimerkiksi järjestöille, joille on asiasta annettu tieto käsittelyn aikana tai joilta on pyydetty lausunto. Momentissa olisi erikseen mainittu ilmoittamisesta valvontaviranomaisille ja yleistä etua valvoville viranomaisille.

Pykälän 2 momentin mukaan tieto päätöksestä voidaan antaa kirjeellä tai sähköisesti. Jos sähköpostiosoite ei ole tiedossa, tieto voidaan antaa kirjeitse. Tieto päätöksen antamisesta annetaan sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa annetun lain 19 §:n mukaisena tavallisena tiedoksiantona. Poikkeuksena tähän 19 §:n säännökseen, voidaan tieto antaa kuitenkin ilman vastaanottajan suostumusta. Tiedon kulun varmistamiseksi tieto päätöksen antamisesta tulisi antaa asiassa muistutuksen tehneille ja mielipiteensä ilmaiseille, sekä niille jotka ovat pyytäneet erikseen ilmoitusta päätöksen antamisesta. Lisäksi tieto päätöksen antamisesta on annetta niille asianosaisille, joita asia erityisesti koskee. Kyseistä asianosaisuutta arvioitaisiin samoin perustein kuin 40 §:n 2 momentissa tarkoitettua asianosaisuutta.

Lisäksi 3 momentin mukaan luvan myöntämistä koskeva päätös on viipymättä toimitettava Säteilyturvakeskukselle, joka tarvitsee tiedon luvasta säteilylain mukaista valvontaa varten. Päätös on toimitettava lisäksi Maanmittauslaitokselle.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin tiedon antamisesta yhteisen alueen järjestäytymättömälle osakaskunnalle. Tiedottamiseen sovellettaisiin edellä 40 §:n 3 momentissa säädettäisiin tiedottamisesta.

Pykälän 5 momentissa olisi nykyistä vastaava säännös saamelaiden kotiseutualueelle, kolttal alueelle ja erityiselle poronhoitoalueelle kohdistuvasta päätöksen tiedottamisesta.

Pykälän 6 momentissa olisi säännös vaikutusalueen kunnissa tiedottamisesta. Momentissa olisi lisäksi säännös kuulutuksen julkaisemisesta tiedottamisesta päätöksen vaikutusalueella julkaitavassa sanomalehdessä. Sanomalehdessä tiedottamisesta voitaisiin poiketa, jos asian merkitys on vähäinen tai julkaiseminen on muuten tarpeellista.

74 §. Luvan siirtoa koskevan päätöksen antaminen ja siitä tiedottaminen. Pykälän 4 momenttia ehdotetaan tarkennettavaksi niin että viittaus julkisista kuulutuksista annettuun lakiin poistettaisiin, ja se korvattaisiin viittauksella kuntalain 108 §:ään.

75 §. Varauspäätöksen antaminen ja siitä tiedottaminen. Pykälän 4 momenttia ehdotetaan tarkennettavaksi niin, että viittaus julkisista kuulutuksista annettuun lakiin poistettaisiin, ja se korvattaisiin viittauksella kuntalain 108 §:ään..

162 §. Muutoksenhaku kaivosviranomaisen päätöksestä. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että viittaus hallintolainkäyttölakiin korvattaisiin viittauksella oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin.

163 §. Muutoksenhaku valtioneuvoston päätöksestä. Pykälää muutettaisiin korvaamalla viittaus hallintolainkäyttölaista oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin.

164 §. Muutoksenhaku tarkastuslaitoksen päätöksestä. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan selkeytettäväksi siten, että pykälässä todettaisiin, että tarkastuslaitoksen päätökseen saa vaatia oikaisua ja viitattaisiin hallintolain oikaisuvaatimusta koskeviin säännöksiin.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan korjattavaksi siten, että viittaus hallintokäyttölakiin muutettaisiin viittaukseksi oikeudenkäytöstä hallintoasioissa annettuun lakiin.

166 §. Hallinto-oikeuden päätöksen antaminen. Pykälään tehdään tiedoksianto koskevan lain-säädännön muuttamisesta johtuvat muutokset. Maininnat julkipanosta poistettaisiin. Tämän lain mukaista hakemusasiasa koskeva hallinto-oikeuden päätös annettaisiin noudattaen, mitä 57 §:n 1 momentissa säädetään.

Pykälän 2 momenttia muutettaisiin viittaamalla kuntalain 108 § :n säännökseen kuntien ilmoituksista.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Esityksistä seuraa joitakin yksittäisiä muutostarpeita asetuksiin. Ydinenergia-asetuksen säännös kuuluttamisesta on tarpeen kumota. Lisäksi on tarpeen kumota säännös johtovastuun siirtämisestä poliisille, koska säännös nostettaisiin lain tasolle. Lisäksi asetukseen tulee tehdä tarkemmat säännökset tutkimusnäytteiden viennin ja niiden loppusijoittamista koskevista menettelyistä.

Muutosehdotuksista tulee seuraamaan myös muutoksia määräystasolla 7 q §:ään ehdotettujen muutosten vuoksi.

9 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1.4.2020. Lakien on tarpeen tulla voimaan mahdollisimman nopeasti, sillä yleislakien muutokset ovat tulleet voimaan 1.1.2020.

10 Toimeenpano ja seuranta

Lain toimeenpanon osalta alan toimijoita tullaan tiedottamaan ja tarpeen mukaan kouluttamaan muutoksista.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

11.1 Ydinlaitosten turvajärjestelyjen ja perustuslain suhde yleisesti

Ydinlaitosten turvajärjestelyihin liittyy merkittävässä määrin perustuslaissa tarkoitetun julkisen hallintotehtävän antamista muulle kuin viranomaiselle. Perustuslakivaliokunta on vuoden 2008 lakimuutoksen yhteydessä todennut ydinlaitosten turvajärjestelyistä, että julkisen hallintotehtävän antaminen ydinlaitokselle on tarpeellista ja tarkoituksenmukaista ja on perusteltua, että ydinlaitos itse ensivaiheessa pyrkii varmistamaan oman turvallisuutensa turva- ja valmiusjärjestelyin sekä turvallisuusmääräyksen samoin kuin varautumaan lainvastaisen toiminnan torjumiseen tarvittaessa voimakeinoin (PeVL 1/2008 vp, s. 3). Tähän periaatteeseen ei ehdoteta muutosta.

Perustuslakivaliokunta on edellä mainitussa lausunnossaan todennut myös, että ydinlaitoksille on niiden turvallisuusriskeistä johtuen asetettava normaaleista turvallisuusjärjestelyistä erillisiä turvallisuusvaatimuksia. Ydinlaitoksiin kohdistuvalla lainvastaisella toiminnalla voi olla hyvin laajoja haitallisia vaikutuksia esimerkiksi ydinvahingon muodossa.

Vuoden 2008 lakimuutoksen yhteydessä säädettiin muun muassa turvahenkilöiden toimivaltuuksista, voimakeinojen käytöstä ja lisäksi esimerkiksi turvatarkastuksesta ja päihdetestauksesta. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi nykyistä tarkkarajaisemmin ja samalla nostamaan lain tasolle esimerkiksi sellaisia turvahenkilöiden koulutusvaatimuksia koskevia säännöksiä, joista ei aiemmin ole säädetty lain tasolla.

Koska turvajärjestelyistä säädettäisiin ehdotuksen mukaan aikaisempaa yksityiskohtaisemmin, vaikuttaisi se myös käytännössä laajentavasti siihen, mikä toiminta olisi rikoslain, ja erityisesti sen 44 luvun 10 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan kriminalisoitu.

11.2 Turvallisuusselvitykset

Luvanhaltijalle ehdotetaan säädettäväksi velvollisuus varmistaa palvelukseen tai toimeksiantosuhteeseen ottamansa henkilön nuhteettomuus ja luotettavuus turvallisuusselvityksellä. Säännös siirrettäisiin määräystasolta lain tasolle. Lisäksi oikeudesta turvallisuusselvityksen tekemiseen säädetään turvallisuusselvityslain (726/2014) 21 §:n 1 momentin 5 kohdassa ja mainittua kohtaa ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan myös sellaisia henkilöitä, jotka osallistuvat esimerkiksi laitoksen suunnitteluun ja siten käsittelevät turvallisuuden kannalta olennaista tietoa, mutta jotka eivät välttämättä fyysisesti käy laitosalueella. Voimassa olevassa säännöksessä edellytetään pääsyä ydinlaitokseen tai ydinlaitoksen rakentamisalueelle taikka pääsyä ydinaineen käyttö- tai varastointitilaan tai sellaiseen säteilylähteen käyttöpaikkaan tai varastointitilaan, jossa sijaitsevien radioaktiivisten aineiden määrä vastaa säteilylainsäädännössä tarkoitettua korkea-aktiivisen umpilähteen aktiivisuustasoa tai on sitä korkeampi.

Turvallisuusselvityksiä koskevilla muutoksilla on merkitystä perustuslain 10 §:n kannalta, jonka mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Lailla voidaan säätää tarkemmin henkilötietojen suojasta. Koska turvallisuusselvitysten tekemistä ehdotetaan osittain laajennettavaksi, se koskisi laajempaa joukkoa henkilöitä. On tosin huomattava, että nykyäänkin osalle näistä henkilöistä voidaan tehdä myös perusmuotoinen turvallisuusselvitys turvallisuusselvityslain 19 §:n nojalla. Perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset huomioiden rajoitus on katsottu hyväksyttäväksi ja oikeasuhtaiseksi tavoitteisiin nähden.

11.3 Turvahenkilöitä ja toimivaltuuksia koskeva sääntely

Turvahenkilöitä koskevista säännöksistä perustuslain kannalta merkittävät säännökset liittyvät turvahenkilöiden toimivaltuuksiin, voimakeinojen käyttöön ja voimankäyttövälineisiin. Niiden voidaan katsoa liittyvän erityisesti perustuslain 124 §:ssä säädettyyn julkisen hallintotehtävän antamiseen muulle kuin viranomaiselle ja sen lisäksi perustuslain 7 §:ssä turvattuun henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja toisaalta oikeusturvaan niin toimivaltuuksia käyttävän tahon kuin esimerkiksi voimankäytön kohteeksi joutuvan tahon kannalta.

Ehdotetulla sääntelyllä määritellään aikaisempaa täsmällisemmin turvahenkilöiden oikeudet ja velvollisuudet. Aikaisempaa täsmällisemmin ehdotetaan säädettäväksi muun muassa turvahenkilöiden käytön ajallisesta ulottuvuudesta. Turvahenkilöitä olisi käytettävä laitoksella rakentamisluvan myöntämisestä lähtien aina siihen saakka, kunnes ydinaineet ja ydinjätteet on lopullisesti poistettu alueelta tai pysyvästi loppusijoitettu alueelle. Rajaus olisi nykyistä sääntelyä täsmällisempi ja siten sen voidaan katsoa täyttävän paremmin myös perustuslain asettamat vaatimukset. Lisäksi toimivaltuudet on rajattu koskemaan ydinvoimalaitoksen aluetta, jolle on asetettu sisäministeriön asetuksella (1104/2013) liikkumis- ja oleskelurajoitus sekä ydinaineen ja ydinjätteen kuljetuksia. Rajaus on yhdenmukainen sen kanssa, mitä perustuslakivaliokunta on edellisen turvajärjestelyjä koskevan muutoksen yhteydessä edellyttänyt (PeVL 1/2008 vp, s. 4).

Turvahenkilöiden koulutusvaatimusta koskeva säännös nostetaan määräystasolta lain tasolle. Erityisesti voimakeinojen käytön yhteydessä perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että koulutuksen tarve korostuu, jos voimakeinojen käytön valtuuksiin sisältyy oikeus käyttää voimankäyttövälineitä (PeVL 54/2001 vp, s. 5). Sääntely olisi tältä osin siten aiempaa täsmällisempää ja vastaisi paremmin myös lailla säätämisen vaatimusta.

Turvahenkilöiden toimivaltuuksista säädettäisiin aikaisempaa täsmällisemmin laissa. Ydinenergiain ehdotetussa 7 n §:ssä on lueteltu tyhjentävästi turvahenkilöiden toimivaltuudet. Suurin osa toimivaltuuksista on sisältynyt jo nyt voimassa olevaan lainsäädäntöön, mutta säännökset on selkeyden vuoksi katsottu tarpeelliseksi koota yhteen. Pykälään on kuitenkin ehdotettu lisättäväksi joitain uusia toimivaltuuksia. Uutena toimivaltuutena on oikeus estää henkilöä osallistumassa osallistumasta tai puuttumasta ydinaineiden tai ydinjätteen kuljetukseen. Ottaen huomioon toimintaan kohdistuvat riskit ja toisaalta ydinmateriaalivalvontaan kohdistuvat kansainväliset velvoitteet, on säännöstä pidetty tarpeellisena. Säännöksen voidaan katsoa turvaavan selkeästä yleistä etua, että siitä säätäminen ei olisi perustuslain kannalta ongelmallista.

Toimivaltuuksia laajennettaisiin myös oikeuteen pitää mukana koiraa. Koiran mukana pitämisellä on merkitystä perusoikeuksien näkökulmasta erityisesti siinä tilanteessa, että sitä käytettäisiin voimankäyttövälineenä. Koiralta ja koiran ohjaajalta edellytettäisiin vastaavaa koulutusta, mitä viranomaisten koirilta vaaditaan. Teknisesti katsottuna koira on ampuma-asetta lievämpi voimankäyttöväline, joten siitä lähtökohdasta arvioituna sen käyttämisestä voimankäyttövälineenä ei ole katsottu aiheutuvan perustuslain kannalta ongelmalliseksi. Koiran käyttäminen tulee joka tapauksessa suhteuttaa myös tosiasialliseen tarpeeseen.

Turvallisuustarkastuksia ja päihdetestausta koskevien säännösehdotusten sisältö vastaa pitkälti voimassa olevaa 7 m §:ää. Pykälän säätämisen yhteydessä perustuslakivaliokunta ei ottanut lausunnossaan kantaa säännöksen perustuslainmukaisuuteen. Sääntely on merkityksellistä perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän suojan ja 7 §:ssä turvatun henkilökohtaisen koskemattomuuden kannalta. Säännökselle on katsottu olevan toiminnan riskeistä johtuvat turvallisuuden suojaamista koskevat perusteet, jonka perustuslakivaliokunta on katsonut olevan peruste päihdetestauksesta säätämiseksi. Myös työtehtävän vaatima tarkkuus tai mahdollisuus, että työtehtävä voi vaarantaa työntekijän tai toisten työntekijöiden henkeä tai terveyttä, on katsottu perusteiksi huumausaine- ja päihdetestauksesta säätämiseksi (PeVL 28/2004 vp, s. 3—4, PeVL 10/2004 vp, s. 2/II).

Ajoneuvojen tarkastamiseen ehdotetaan lisättäväksi uusi toimivaltuus, jolla on merkitystä yksityiselämän suojan kannalta. Kotirauhan piiriin on katsottu kuuluvan pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat. Erilaisten kulkuneuvoihin liittyvä asumistilat on katsottu kuuluvaksi kotirauhan piiriin eräänlaiselle reuna-alueelle (PeVL 17/1998 vp, s. 4). Tavanomaiset kulkuneuvot, joita ei käytetä asumiseen, ja niiden tarkastuksen ei tällä perusteella voida katsoa ulottuvan kotirauhan piiriin ytimeen, johon ei voitaisi säätää rajoitusta lailla, mikäli muut rajoitusedellytykset edellytykset täyttyvät. Ajoneuvoihin on mahdollista yrittää piilottaa suuriakin määriä sellaisia aineita, kuten räjähteitä, minkä vuoksi toimivaltuudesta säätämistä on pidetty tarpeellisena turvallisuuden varmistamiseksi.

Turvahenkilöiden voimakeinojen käytöstä ehdotetaan säädettäväksi ehdotuksen 7 t §:ssä. Perustuslakivaliokunta on tulkintakäytännössään edellyttänyt, että voimakeinojen käytöstä säädettäessä on käytävä ilmi, millaisissa tilanteissa ja millä edellytyksillä voimakeinoja voidaan käyttää (PeVL 40/2002 vp, s. 4). Ehdotuksen 7 n §:n 2 momentissa on tyhjentävästi määritelty ne toimivaltuudet, jotka turvahenkilöllä on ydinenergian käytön turvaamiseksi ja joiden suorittamiseksi turvahenkilöiden oikeus käyttää voimakeinoja tarvittaessa. Voimakeinojen käyttöön sovellettaisiin, mitä rikoslain 4 luvun 6 §:ssä säädetään voimakeinojen käytöstä. Voimakeinojen käyttöön sovellettaisiin samoja yleisiä periaatteita, joista on säädetty yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 6 §:ssä, jonka mukaan toimenpiteissä tulee noudattaa suhteellisuusperiaatetta ja toimenpiteet on suoritettava siten, että niistä ei aiheudu enempää haittaa, kun mitä on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi. Voimakeinojen käytön tilapäisyysvaatimus täyttyy perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan siinä tilanteessa, että johtamisvastuu lainvastaisen toiminnan torjuntatilanteesta siirtyy poliisiviranomaiselle (PeVL 1/2008 vp, s. 3—4.).

Kiinni otetut henkilöt ja haltuun otetut esineet tai aineet tulisi viipymättä luovuttaa poliisille. Johtamisvastuun siirtämisestä poliisille ehdotetaan säädettäväksi laissa.

Lain tasolle ehdotetaan nostettavaksi säännös turvahenkilöillä sallituista voimankäyttövälineistä. Perustuslakivaliokunta on ottanut aiemmin kantaa siihen, että lakiin on aiheellista ottaa säännökset siitä, mitä voimankäyttövälineitä saa käyttää. Samassa lausunnossa perustuslakivaliokunta on todennut, että ampuma-aseen kantaminen voidaan liittää vain tietynlaisiin tehtäviin, kuten arvo-kuljetuksiin, ja koulutusvaatimuksiin tulee kiinnittää erityistä huomiota (PeVL 6/2018 vp, s. 2-3 PeVL 28/2001 vp, s. 4). Nykyisin laitoksilla sallitut voimankäyttövälineet on määritelty ydinlaitoksen turvaohjesäännössä, joka on Säteilyturvakeskuksen vahvistama asiakirja. Ehdotettu voimankäyttövälineitä koskeva sääntely vastaisi yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain vartijalle sallittujen voimankäyttövälineiden säännöksiä kaikilta muilta osin paitsi koiran käyttämisen osalta. Lisäksi säädettäisiin mahdollisuudesta käyttää muita vaikutuksiltaan ampuma-asetta lievempiä Säteilyturvakeskuksen hyväksymiä voimankäyttövälineitä. Lupa voimankäyttövälineiden käyttämiseen annettaisiin turvaohjesäännön hyväksymisen yhteydessä. Säteilyturvakeskus kuulisi asian käsittelyn yhteydessä ydinenergielain 56 §:n 3 momentissa tarkoitettua neuvottelukuntaa ja sisäministeriötä. Voimankäyttövälineiden käyttämiseen liittyy siten myös valvontaa, eivätkä kaikki voimankäyttövälineet, joista laissa säädetään, ole automaattisesti luvanhaltijoiden käytettävissä.

Ehdotuksessa on säännökset turvahenkilön oikeudesta käyttää ampuma-asetta. Turvattavan kohteen luonteen vuoksi ampuma-aseen käyttöä voidaan pitää yleisen edun ja yhteiskunnan turvallisuuden takaamiseksi tarpeellisenä ja hyväksyttävänä voimankäyttövälineenä. Erityistä huomiota on kiinnitetty siihen, että turva-henkilöiden koulutusvaatimukset kirjataan lakiin ja heiltä edellytetään jatkossa vartijan koulutusta ja sen lisäksi tarpeellista koulutusta voimakeinojen käyttämisen oikeutuksen perusteisiin ja niiden noudattamiseen käytännön tilanteissa sekä voimankäyttövälineiden käyttämiseen. Myös voimankäyttövälineiden kantotavasta ehdotetaan säädettäväksi aikaisempaa tarkemmin.

11.4 Miehittämättömien ilmailualusten kulkuun puuttuminen

Uusi säännös miehittämättömien ilma-alusten kulkuun puuttumisesta on merkityksellinen omaisuuden suojan kannalta, mutta erityisesti yksityiselämän suojan kannalta. Turvahenkilöllä olisi oikeus kohdistaa voimakeinoja ja teknisiä toimenpiteitä miehittämättömän ilma-aluksen järjestelmiin kulun estämiseksi ydinvoimalaitosalueelle, mikäli se on tarpeen suhteessa turvaamistoimenpiteen tärkeyteen. Voimakeinoja ja teknisiä toimenpiteitä saisi käyttää vain siinä määrin kuin se on välttämättä tarpeen.

Ydinvoimalaitosten ympärille on asetettu ilmailukiello, joka kieltää muun muassa miehittämättömien ilma-alusten lennättämisen laitosalueella. Mikäli miehittämätön ilma-alus kuitenkin tästäkin huolimatta saapuisi voimalaitoksen alueelle, voidaan pitää perusteltuna sen kulun estämistä, ottaen huomioon yleinen turvallisuus ja kehittyvän teknologian uhkat tässä suhteessa. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna kulkuun puuttumista ydinvoimalaitoksella voidaan pitää perusteltuna omaisuuden suojan näkökulmasta.

Toimivaltuutta ei ole aikaisemmin säädetty muille kuin viranomaisille, minkä vuoksi asialla on merkitystä myös sen kannalta, että julkista hallintotehtävää siirretään muulle kuin viranomaiselle aikaisempaa enemmän tältä osin. Toimivaltuuden voidaan katsoa olevan kuitenkin linjassa muiden toimivaltuuksien kanssa ja toisaalta, kuten aikaisemminkin on todettu, ydinvoimalaitoksien osalta on tarpeen, että ne ensisijaisesti hoitavat itse turvajärjestelyjä. Muuttuvien uhkien myötä on tarpeen, että myös toimivaltuudet pysyvät mukana tässä kehityksessä. Säännöksessä on otettu huomioon se, että käytetyistä toimenpiteistä on viipymättä ilmoitettava viranomaisille

ja miehittämätön ilma-alus on luovutettava poliisille, jolloin vastuu siirtyy tilanteessa viranomaiselle.

Perustuslain 10 §:n 2 momentin mukaan kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton. Pykälän 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen muun muassa yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa. Sääntelyn lähtökohtana on yksilön oikeus elää omaa elämäänsä ilman viranomaisten ja ulkopuolisten tahojen mielivaltaista tai aiheetonta puutumista siihen. Perustuslakivaliokunta on pitänyt perustuslain 10 §:n kannalta merkityksellisenä esimerkiksi sääntelyä viranomaisen oikeudesta saada tietoja henkilön sijainnista tai hänellä olevan matkaviestimen paikkatiedosta (esim. PeVL 53/2005 vp, PeVL 11/2005 vp, PeVL 9/2004 vp, PeVL 36/2002 vp ja PeVL 24/2001 vp). Henkilöllä olevan matkaviestimen sijainnin paikantaminen on katsottu merkitykselliseksi myös liikkumisvapauden kannalta (esim. PeVL 11/2005 vp, PeVL 9/2004 vp ja PeVL 36/2002 vp). Toisaalta viestin tunnistamistiedot (välitystiedot) jäävät perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan viestin salaisuutta koskevan perusoikeuden ydinalueen ulkopuolelle (PeVL 67/2010 vp, s. 4, PeVL 37/2002 vp, s. 3 ja PeVL 26/2001 vp, s. 3).

Miehittämättömän ilma-aluksen ja sen kauko-ohjauslaitteen välisessä radioviestinnässä ei useimmiten ole luonnolliseen henkilöön yhdistettävissä olevia välitystietoja. Mikäli laitetta ei ohjata henkilöön yhdistyvällä ohjauslaitteella, kuten matkapuhelimella tai tietokoneella, radioviestinnän avulla ei pystytä selvittämään kauko-ohjauslaitteen omistajaa tai sen käyttäjää, vaan se edellyttää muita aistinvaraisia tai teknisiä toimenpiteitä. Henkilöllisyyden selvittäminen yhdistelemällä radioviestinnän tietoja ja muita toimenpiteitä ei myöskään ole aukotonta.

Jos miehittämätöntä ilma-alusta ohjataan matkapuhelimen, tietokoneen tai muun luonnolliseen henkilöön yhdistettävän telepäätelaitteen avulla, radioviestinnän ja välitystietojen käsittely sisältää väistämättä tietoja, joilla henkilö on mahdollista yksilöidä. Koska sääntelyn taustalla on yleisen turvallisuuden turvaaminen ja sillä pyritään turvaamaan perustuslain 7 §:ssä säädettyjä oikeuksia hengen, terveyden ja turvallisuuden suojasta, voidaan rajoitusta pitää kuitenkin perustuslain kannalta perusteltuna.

11.5 Terveystarkastus ja lääkärin ilmoitusoikeus

Uudet säännökset turvahenkilöiden ja valvomohenkilöiden terveystarkastuksista ovat merkityksellisiä perustuslain henkilökohtaista koskemattomuutta ja yksityisyyden suojaa koskevien säännösten kannalta. Henkilöt osallistuisivat terveystarkastuksiin vuosittain terveydentilan varmistamiseksi. Vaatimus terveystarkastukseen osallistumisesta on rajattu koskemaan turvahenkilöitä ja valvomohenkilöstöä, joilla katostaan olevan kaikista keskeisin rooli ydin- ja säteilyturvallisuuden toteutumisen kannalta.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 39/2001 vp, s. 2) edellyttänyt, että terveystarkastuksista säädettäessä tulisi käydä ilmi, jos työ- ja toimintakyvyn selvittäminen on tarpeen työn laadusta seuraavien vaatimusten vuoksi. Turvahenkilöiden ja ohjaamohenkilöstön työn luonne on katsottu sellaisiksi, että terveystarkastuksiin osallistumisesta on tarpeen säätää, jotta pystytään arvioimaan henkilöiden terveydentilan riittävyys tehtävien hoitamisen kannalta.

Pykälässä säädettäisiin myös lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeudesta siinä tilanteessa, että hän katsoo henkilöstä perustellusta syystä olevan terveydentilansa tai käyttäytymisensä perusteella vaaraksi ydin- tai säteilyturvallisuudelle. Terveystietoa koskevien tietojen luovutus edellyttää lähtökohtaisesti aina henkilön suostumusta tietojen luo-

vutukseen. Joissakin tilanteissa, kuten liikennepalveluita tai ampuma-aseita koskevassa sääntelyssä on katsottu, että henkilötietoja voitaisiin luovuttaa viranomaiselle myös ilman henkilön suostumusta. Ehdotetussa sääntelyssä on kyse tällaisesta tilanteesta. Lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön tulee kuitenkin ilmoittaa henkilölle, mikäli hän aikoo käyttää tätä oikeuttaan.

Uutta sääntelyä olisi ehdotus oikeudesta ilmoituksen tekemiseen myös luvanhaltijalle. Säännös on katsottu tarpeelliseksi sen vuoksi, että asian kiireellisyydestä johtuen viranomaisella ei olisi riittävän nopeita toimintamahdollisuuksia esimerkiksi kulkuoikeuden estämiseksi. Säännöksellä pyritään suojaamaan ydin- ja säteilyturvallisuutta, jonka vaarantumisella voi olla merkittävät yhteiskunnalliset vaikutukset. Luvanhaltijan taholta ilmoituksen saaja on rajattu koskemaan luvanhaltijan vastuullista johtajaa ja turvajärjestelyistä vastaavaa henkilöä ja heillä olisi oikeus ryhtyä tiedon perusteella ainoastaan sellaisiin välittömiin toimenpiteisiin, joita turvallisuuden takaaminen edellyttää.

Luvanhaltijalla on ydinenergialain 9 §:n mukaan jakamaton vastuu turvallisuudesta. Lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön luovuttama tieto on tältä osin rajattu koskemaan vain sellaista tietoa, mikä on välttämätöntä turvallisuutta koskevien toimenpiteisiin ryhtymisen kannalta. Ilmoitus ei sisältäisi yksilöityjä terveydentilaa koskevia tietoja ja ne tulisi hävittää välittömästi, kun niitä ei enää tarvita turvallisuuden varmistamiseksi. Edellä mainitut rajoitukset huomioiden on katsottu, että säännöstä on rajattu riittävästi suhteessa yleisiin rajoitusedellytyksiin.

Ilmoitusoikeuden nojalla annettu tieto tulisi samalla luovutettavaksi valvoville viranomaisille, jotta viranomaiset voisivat ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin esimerkiksi henkilön tehtävää koskevaan hyväksyntään liittyen.

Ehdotuksen suhdetta EU:n yleiseen tietosuojasetukseen on arvioitu säännöskohtaisissa perusteluissa. Sen on kuitenkin katsottu olevan yhdenmukainen tietosuojasetuksen terveystietojen käsittelylle asetettujen vaatimusten kanssa.

Vastaavanlaisen sääntelyn yhteydessä perustuslakivaliokunta on katsonut, että sääntelylle on ollut perusoikeusjärjestelmän kannalta erityisen painavia, viime kädessä perustuslain 7 §:n 1 momentissa turvattuihin oikeuteen elämään ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen palautuvia perusteita. Sääntely ei siten olisi ongelmallista perustuslain 10 §:n kanssa (esim. PeVL 13/2014 vp)

Edellä esitetyn perusteella hallitus katsoo, että esitys ei sisällä sellaisia ehdotuksia, joiden vuoksi esitystä ei voitaisi käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Esitys sisältää kuitenkin sellaisia ehdotuksia, joiden vuoksi asiasta voi olla tarpeen saada perustuslakivaliokunnan lausunto.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

ydinenergiain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan ydinenergiain (990/1987) 82 §:n 1 momentin 11 kohta sellaisena kuin se on laissa 676/2015, ja

muutetaan 3 §:n 1 momentin 6 kohta, 7 §, 7 g §:n 2 momentti, 7 l—7 o §, 7 q §:n 1 momentin 22 kohta, 23 §:n 5 momentti ja 75 §, sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 1 momentin 6 kohta laissa 1420/1994, 7 g §:n 2 momentti ja 7 q §:n 1 momentin 22 kohta laissa 905/2017, 7 l § laeissa 342/2008 ja 410/2012, 7 m ja 7 o § laeissa 342/2008 ja 861/2011, 7 n § laissa 342/2008, 7 q §:n 1 momentin 22 kohta laissa 905/2017, 23 §:n 5 momentti laissa 260/2017 sekä 75 § laissa 1019/2015, ja

lisätään 6 a §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1420/1994, 342/2008 ja 905/2017 uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, 7 i §:ään sellaisena kuin se on laeissa 342/2008, 269/2011, 410/2012 ja 905/2017 uusi 7 momentti, lakiin uusi 7 s—7 w § ja 23 §:ään sellaisena kuin se on laissa 260/2017, uusi 6 momentti seuraavasti:

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

6) *turvajärjestelyillä* tarvittavia turvaamistoimenpiteitä ydinenergian käytön turvaamiseksi ydin- tai säteilyturvallisuuksi vaarantavalta toiminnalta ydinlaitoksessa ja sen alueella sekä muussa paikassa tai kulkuvälineessä, jossa ydinenergian käyttöä harjoitetaan;

6 a §

Suomessa syntyneiden ydinjätteiden ydinjätehuolto

Edellä 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetut ydinjätteet saa loppusijoittaa vastaanottavassa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai kolmannessa valtiossa, jos Suomella on siirron ajankohtana voimassa neuvoston direktiivin (2011/70/Euratom) 4 artiklassa tarkoitettu sopimus. Sopimuksesta kolmannen valtion kanssa on ilmoitettava Euroopan komissiolle ja ennen siirtoa on riittävästi varmistuttava vastaanottavan valtion ydinjätehuollon menettelyjen turvallisuudesta. Valtio-neuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset niistä toimenpiteistä, jotka täytyy toteuttaa vastaanottavan valtion ydinjätehuollon menettelyjen turvallisuuden varmistamiseksi silloin, kun vastaanottava valtio on kolmas valtio.

7 §

Turva- ja valmiusjärjestelyt- ja muut niihin verrattavat järjestelyt

Ydinenergian käytön edellytyksenä on, että turvajärjestelyt ja valmiusjärjestelyt sekä muut järjestelyt ydinvahinkojen rajoittamiseksi ja ydinenergian käytön turvaamiseksi ydin- tai säteilyturvallisuutta vaarantavalta toiminnalta ovat riittävät.

7 g §

Käytöstä poistaminen

Luvanhakijalla ja luvanhaltijalla on oltava suunnitelma ydinlaitoksen käytöstä poistamiseksi. Jollei lupaehdoissa määrätä toisin, luvanhaltijan on käyttöluvan mukaisen toiminnan kestäessä lisäksi esitettävä säännöllisesti vähintään kuuden vuoden välein ydinlaitoksen käytöstä poistamista koskevan suunnitelman päivitys työ- ja elinkeinoministeriön hyväksyttäväksi. Käytöstä poistamista koskevan luvan mukaisen toiminnan kestäessä suunnitelma on pidettävä ajan tasalla ja päivitetty suunnitelma on toimitettava Säteilyturvakeskuksen hyväksyttäväksi. Suunnitelma voidaan hyväksyä, jos se täyttää sille säädetyt vaatimukset. Vaatimuksista säädetään 82 §:n 3 kohdan nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa.

7 i §

Henkilöstö

Luvanhaltijan ja luvanhakijan on varmistettava palvelukseen tai toimeksiantosuhteeseen ottamansa henkilön nuhteettomuus ja luotettavuus turvallisuusselvityslain (726/2014) tarkoitetulla turvallisuusselvityksellä tai turvallisuusselvitystodistuksella, jos henkilöstä voidaan mainitun lain 19 §:n 1 momentin 4 kohdan tai 21 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan tehdä turvallisuusselvitys. Turvallisuusselvityksen tulee olla tehty ennen kuin henkilölle annetaan itsenäinen kulkuoikeus turvallisuusselvityslain 21 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettulle alueelle tai pääsy kohdassa tarkoitettuun tietoon, jota voidaan käyttää ydin- tai säteilyturvallisuuden vaarantamiseen, tai ennen henkilön osallistumista ydinaineen kuljetukseen. Luvanhaltijan on myös varmistettava, että käytettävien toimittajien ja alihankkijoiden henkilöstöstä on vastaavasti tehty turvallisuusselvitys.

7 l §

Turvajärjestelyt

Luvanhaltijalla on oltava turvajärjestelyt ydinenergian käytön turvaamiseksi ydinlaitoksessa ja sen alueella. Luvanhaltijalla on oltava turvajärjestelyt myös muussa paikassa tai kulkuvälineessä, jossa ydinenergian käyttöä harjoitetaan. Turvajärjestelyjen ja niihin tehtävien muutosten on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymät.

Turvajärjestelyjen on oltava riittävät suhteessa ydinenergian käyttöön kohdistuviin uhkiin ja suojaustarpeisiin.

Luvanhaltijan on tiedotettava turvajärjestelyistä alueella työskenteleville ja asioiville.

7 m §

Turvahenkilöt

Luvanhaltijalla on oltava riittävästi turvahenkilöitä. Turvahenkilön tehtävänä on ydinlaitoksen toiminnan sekä ydinlaitoksen toimintaan liittyvän ydinaineen ja ydinjätteen kuljetuksen ja varastoinnin turvaaminen ydin- tai säteilyturvallisuuksiin vaarantavalta toiminnalta.

Turvahenkilöitä on käytettävä siitä lähtien, kun ydinlaitoksen rakentamiseen on myönnetty rakentamislupa, ja siihen asti, kun ydinaineet on viety laitokselta pois sekä ydinjäte on viety laitokselta pois tai loppusijoitettu laitoksen alueelle. Turvahenkilöitä on käytettävä myös ydinlaitoksen toimintaan liittyvän ydinaineen tai ydinjätteen kuljetukseen ja kuljetukseen liittyvässä tilapäisessä varastoinnissa.

Muu kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitettu turvahenkilön käyttö on kielletty.

Turvahenkilönä voi toimia ainoastaan henkilö, jolla on:

1) voimassa oleva yksityisistä turvallisuuspalveluista (1085/2015) annetun lain 10 §:ssä tarkoitettu hyväksyntä;

2) tarpeellinen koulutus voimakeinojen käyttämisen oikeutuksen perusteisiin ja niiden noudattamiseen käytännön tilanteissa sekä tarvittavien voimankäyttövälineiden käyttämiseen;

3) tarpeellinen koulutus ja perehtyneisyys turvattavan kohteen erityisolosuhteisiin; ja

4) palvelussuhde luvanhaltijaan tai yksityisen turvallisuusalan elinkeinoluvanhaltijaan.

Turvahenkilö tulee asunsa perusteella tunnistaa turvahenkilöksi. Asun ja siinä käytettävien merkkien on selvästi erotuttava poliisin, Rajavartiolaitoksen, Puolustusvoimien, Tullin, Rikosseuraamuslaitoksen ja pelastushallinnon käytössä olevista virkapuvuista ja sotilaspuvuista sekä niissä käytettävistä virallisista merkeistä ja teksteistä. Säteilyturvakeskus voi kieltää asun, merkin tai tekstin käyttämisen, jollei se ole tämän lain mukainen.

7 n §

Turvahenkilön tehtävissä noudatettavat periaatteet sekä toimivaltuudet

Turvahenkilön on tehtävissään noudatettava yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 6 §:ssä säädettyjä vartioimistehtävissä noudatettavia yleisiä periaatteita ja 7 §:ssä säädettyä velvollisuutta ilmoittaa toimenpiteen peruste sen kohteena olevalle henkilölle tai tämän edustajalle.

Turvahenkilöllä on 7 m §:n 1 momentissa tarkoitettujen tehtävänsä suorittamiseksi oikeus:

1) estää pääsy ydinlaitoksen alueelle;

2) poistaa henkilö ydinlaitoksen alueelta;

3) estää henkilöä osallistumasta tai puuttumasta ydinaineen tai ydinjätteen kuljetukseen;

4) estää henkilöä pakenemasta;

5) ottaa henkilö kiinni;

6) tarkastaa kiinni otettu henkilö ja hänen mukanaan olevat tavarat;

7) ottaa henkilöltä ihmisen tai omaisuuden vahingoittamiseen soveltuva aine tai esine pois;

8) poistaa este;

9) ottaa ilmailulain (864/2014) 2 §:n 1 momentin 22 kohdassa tarkoitettu miehittämätön ilma-alus tilapäisesti haltuun, estää sen käyttö tai muutoin puuttua sen kulkuun noudattaen, mitä tämän lain 7 v §:ssä säädetään.

Turvahenkilöllä on lisäksi oikeus:

1) pitää koiraa mukana vastaavasti, mitä yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa säädetään vartijan oikeudesta pitää koiraa mukana sekä, jos turvahenkilöllä on tarvittava kelpoisuus, käyttää voimankäyttöön koiraa, joka on hänen ohjauksessaan hyväksytysti suorittanut Poliisiammattikorkeakoulun asettamat koulutusvaatimukset;

2) suorittaa 7 s §:ssä tarkoitettu turvallisuustarkastus tai päihdetestaus.

Toimivaltuudet ovat voimassa ydinlaitoksen alueella, jossa liikkumista ja oleskelua on poliisilain (872/2011) 9 luvun 8 §:n nojalla rajoitettu, sekä muulla ydinlaitoksen alueella, jonne kulku on rajoitettu. Lain 7 v §:ssä säädetty toimivaltuudet ovat kuitenkin voimassa alueella, jossa ilmailu on kielletty ilmailulain 11 §:n nojalla. Toimivaltuuksia saadaan lisäksi käyttää turvattaessa ydinaineiden ja ydinjätteen kuljetuksia ja varastointia näihin välittömästi kohdistuvan uhkan torjumiseksi.

Tilanteesta, jossa todetaan tai on syytä epäillä ydinlaitoksen toimintaan taikka ydinaineeseen tai ydinjätteeseen kohdistuvan ydin- tai säteilyturvallisuutta vaarantavaa toimintaa, on viipymättä ilmoitettava poliisille. Toiminnan johto siirtyy poliisille, kun asianomainen poliisimies ilmoittaa ottavansa johtovastuun.

7 o §

Turvaohjesääntö

Ydinlaitoksen luvanhaltijalla on oltava turvajärjestelyjä koskeva turvaohjesääntö, joka on pidettävä ajan tasalla. Turvaohjesäännön on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä. Hyväksyntä tarvitaan myös ennen turvaohjesäännön muuttamista.

Turvaohjesäännössä on esitettävä tiedot:

- 1) riskienhallintaprosessista ja suojaustarpeista;
- 2) turvajärjestelyistä vastaavan organisaation johtamisesta ja toiminnan järjestämisestä;
- 3) turvahenkilöiden tehtävistä ja vastuista turvajärjestelyistä vastaavassa organisaatiossa sekä turvahenkilöiltä vaadittavasta koulutuksesta;
- 4) turvallisuustarkastuksista ja päihdetestauksesta;
- 5) ydinlaitoksen sekä ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetuksen turvaamisesta;
- 6) turvahenkilöille annettavasta keskeisimmästä ohjeistuksesta;
- 7) käytettävistä valvontavälineistä, voimankäyttövälineistä ja muusta varustuksesta;
- 8) turvajärjestelyihin liittyvistä harjoituksista ja voimankäyttövälineiden käyttötaidon varmistamisesta;
- 9) yhteistoiminnasta poliisin kanssa;
- 10) muista tarpeellisista järjestelyistä ydinenergian käytön turvaamiseksi.

Turvaohjesäännön hyväksymisen edellytyksenä on:

- 1) 2 momentissa tarkoitettujen tietojen esittäminen riittävässä laajuudessa;
- 2) turvajärjestelyjen oikeasuhtaisuus suhteessa ydinenergian käyttöön kohdistuviin uhkiin;
- 3) turvahenkilöiden riittävyys ja kelpoisuusvaatimusten täyttyminen.

Säteilyturvakeskus voi edellyttää turvaohjesäännön muuttamista, jos ydinlaitosten turvajärjestelyjen yhdenmukaisuus tai ydin- tai säteilyturvallisuuden varmistaminen sitä edellyttää.

Säteilyturvakeskus varaa ennen turvaohjesäännön hyväksymistä ja muuttamista sisäministeriölle ja 56 §:n 3 momentissa tarkoitetulle neuvottelukunnalle tilaisuuden tulla kuulluksi, jollei se ole turvaohjesääntöön tehtävien muutosten vähäisyyden vuoksi selvästi tarpeetonta.

7 q §

Yleiset turvallisuusmääräykset

Säteilyturvakeskus antaa tarkempia määräyksiä tässä luvussa säädettyjen periaatteiden ja vaatimusten teknisluontoisista yksityiskohdista seuraavissa asioissa:

22) ydinenergian käytön turvajärjestelyjen suunnittelu, toteuttaminen, henkilöturvallisuus, tietoturvallisuus, turvavalvonta, turvahenkilön asu, turvaohjesääntö, uhkatilanteisiin varautuminen ja toiminta uhkatilanteessa sekä liikkumis- ja oleskelurajoitusalueen merkitseminen ydinlaitoksella;

7 s §

Turvallisuustarkastus ja päihdetestaus

Turvahenkilöllä on oikeus suorittaa ydinlaitoksella työskentelevän ja sen alueella asioivan henkilön, näiden mukana olevien tavaroiden tai ydinlaitoksen alueelle tulevan tai siellä olevan ajoneuvon sekä ydinaineen tai ydinjätteen kuljetukseen osallistuvan henkilön ja tämän mukana olevien tavaroiden tai ajoneuvon turvallisuustarkastus ydinenergian käytön turvaamiseksi. Tarkastus suoritetaan ensisijaisesti metallinilmaisinta tai muuta vastaavaa teknistä laitetta käyttäen. Tarkastus voidaan suorittaa myös muulla sopivalla tavalla.

Turvahenkilöllä on lisäksi oikeus ottaa turvallisuustarkastuksessa pois henkilön tai omaisuuden vahingoittamiseen soveltuva aine tai esine. Tarkastuksen yhteydessä henkilöltä pois otetut esineet tai aineet on viipymättä luovutettava poliisille tai, jollei siihen lain mukaan ole estettä, palautettava henkilölle hänen poistuessaan alueelta.

Ydinlaitoksella työskentelevä ja siellä asioiva henkilö sekä ydinaineiden tai ydinjätteiden kuljetukseen osallistuva henkilö on turvahenkilön kehotuksesta velvollinen suorittamaan nautitun alkoholin tai muun huumaavan aineen toteamiseksi tehtävän kokeen. Kokeen tekemiseen sovelletaan, mitä pakkokeinolain 9 luvun 2 §:ssä säädetään.

Henkilö, joka kieltäytyy turvallisuustarkastuksesta tai alkoholin tai muun huumaavan aineen toteamiseksi tehtävästä kokeesta tai on päihdyttävien aineiden vaikutuksen alainen, on poistettava ydinlaitoksen alueelta tai hänen osallistumisensa ydinaineen tai ydinjätteen kuljetukseen on estettävä.

7 t §

Voimakeinojen käyttö ja tapahtumailmoitus

Turvahenkilöllä on oikeus käyttää voimakeinoja, jos henkilö pakenee kiinniottamista tai koettaa vastarintaa tekemällä välttää tai estää muun 7 n §:n 2 momentissa tarkoitetun toimenpiteen. Voimakeinoja saa käyttää myös esteen poistamiseen ja miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumiseen. Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain (39/1889) 4 luvun 6 §:n 2 ja 3 momentissa.

Kiinni otettu henkilö on viipymättä luovutettava poliisille ja häneltä pois otetut esineet tai aineet on viipymättä luovutettava poliisille tai, jollei siihen lain mukaan ole estettä, palautettava henkilölle.

Turvahenkilön velvollisuuteen laatia kiinniotto- tai voimankäyttötilannetta koskeva tapahtumailmoitus sekä luvanhaltijan velvollisuuteen säilyttää ja hävittää tapahtumailmoitukset sovelletaan, mitä yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 8 §:ssä säädetään vartijan velvollisuudesta laatia tapahtumailmoitus sekä turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan velvollisuudesta säilyttää ja hävittää tapahtumailmoitukset. Ampuma-aseen käyttämisestä on lisäksi viipymättä ilmoitettava poliisille.

Jos turvahenkilö on työtehtävissään saanut tietoonsa rikoslain 15 luvun 10 §:n 1 momentissa mainitun jo tehdyn rikoksen, hänen on viipymättä ilmoitettava siitä poliisille. Ilmoitusvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos turvahenkilön täytyisi antaa ilmi joku mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitetuista henkilöistä.

7 u §

Voimankäyttövälineet ja ampuma-aseen käyttö

Turvahenkilön sallittuja voimankäyttövälineitä ovat ampuma-aselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoitettu ampuma-ase ja mainitun lain 11 §:ssä tarkoitettu kaasusumutin, käsiraudat, enintään 70 senttimetriä pitkä patukka, teleskooppipatukka ja edellä 7 n §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettu voimankäyttöön koulutettu koira.

Lisäksi voimankäyttövälineiksi voidaan turvaohjesäännössä hyväksyä muita ominaisuuksiltaan ja asianmukaisesti käytettyinä vaikutuksiltaan ampuma-asetta lievempiä voimankäyttövälineitä, jos se on ydinenergian käytön turvaamiseksi perusteltua.

Voimankäyttövälineiden kantamiseen sovelletaan, mitä yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 20 §:ssä säädetään vartijan voimankäyttövälineiden kantamistavasta. Kantamista voidaan poiketa, jos se on perusteltua työturvallisuuden tai ydin- tai säteilyturvallisuuden vuoksi.

Turvahenkilö saa kantaa ampuma-asetta vain, jos tehtävän suorittaminen olosuhteiden johdosta sitä edellyttää.

Ampuma-asetta saa käyttää vain silloin, kun henkilön toiminnasta voi seurata välitöntä ja vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle taikka ydin- tai säteilyturvallisuudelle, eikä lievempää keinoa uhkan torjumiseksi ole käytettävissä. Ampuma-asetta saa lisäksi käyttää kiireellistä ja tärkeää tehtävää suoritettaessa esineen, eläimen tai muun vastaavan esteen poistamiseksi. Ampuma-asetta saa käyttää väkijoukon hajottamiseksi vain, jos ampuma-aseessa käytetään kaasupatruunoita tai muita vastaavia patruunoita niistä erikseen annettujen määräysten mukaisesti.

Ampuma-aseen käytöllä tarkoitetaan laukauksen ampumista, tästä varoittamista ja ampuma-aseella uhkaamista.

7 v §

Miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttuminen

Ydinvoimalaitoksen turvahenkilöllä on ydin- tai säteilyturvallisuuden turvaamiseksi oikeus ottaa miehittämätön ilma-alus teknistä laitetta tai voimakkeina käyttäen tilapäisesti haltuun, estää sen käyttö tai muutoin puuttua sen kulkuun, jos miehittämätön ilma-alus saapuu oikeudetta luvanhaltijan pysyvässä käytössä olevalle alueelle, jossa ilmailu on kielletty ilmailulain 11 §:n nojalla.

Ydinvoimalaitoksen turvahenkilö saa lyhytaikaisesti käyttää 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa teknistä laitetta, josta ei aiheudu haittaa ydin- tai säteilyturvallisuudelle, eikä vähäistä suurempaa haittaa muulle radioviestinnälle tai yleisen viestintäverkon laitteille tai palveluille. Teknistä laitetta saa käyttää, jos se on puolustettavaa huomioon ottaen tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, miehittämättömän ilma-aluksen toiminnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarviointiin liittyvät seikat. Teknistä laitetta saa käyttää vain siinä määrin ja siihen saakka, kuin se on välttämättä tarpeen tehtävän suorittamiseksi. Toimivaltuuksia käyttävällä turvahenkilöllä on oltava tehtävään nähden riittävä osaaminen ja koulutus.

Turvahenkilöllä on oikeus käsitellä miehittämättömän ilma-aluksen käyttöön liittyvää radioviestintää, välitystietoja ja sijaintitietoja 1 momentissa tarkoitettun miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumiseksi tai ilma-aluksen tai sen kokonaisjärjestelmän osan yksilöimiseksi ja sijainnin määrittämiseksi. Tiedot radioviestinnästä, välitystiedot ja sijaintitiedot on hävitettävä viipymättä tehtävän suorittamisen jälkeen, jollei laissa toisin säädetä.

Luvanhaltijan on luovutettava haltuun otettu miehittämätön ilma-alus viipymättä poliisille.

Miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumisesta, käytön estämisestä ja haltuun ottamisesta on laadittava tapahtumailmoitus siten kuin 7 t §:ssä säädetään.

Luvanhaltijan on ilmoitettava teknisen laitteen käyttämisestä Liikenne- ja viestintävirastolle.

7 w §

Terveystarkastukset ja terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeus

Luvanhaltijan on vuosittain ja muutoin tarpeen mukaan työterveyshuollossa toteutettavilla terveystarkastuksilla varmistuttava, että turvahenkilöt ja ydinvoimalaitoksen ohjaajina ydinvoimalaitoksen valvomossa työskentelevät henkilöt soveltuvat terveydentilansa puolesta tehtäviinsä. Työntekijän velvollisuudesta osallistua terveystarkastukseen säädetään työterveyshuoltolain (1383/2001) 13 §:ssä.

Lääkärillä ja muulla terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) tarkoitettulla terveydenhuollon ammattihenkilöllä on oikeus salassapitosäännösten estämättä tehdä ilmoitus luvanhaltijan vastuulliselle johtajalle, turvajärjestelyistä vastaavalle henkilölle sekä Säteilyturvakeskukselle ydinvoimalaitoksen ohjaajasta ja lisäksi poliisille turvahenkilöstä, jonka hän potilastietojen ja henkilön tapaamisen tai tutkimuksen perusteella katsoo perustellusta syystä olevan terveydentilansa tai käyttäytymisensä perusteella soveltumaton tehtäväänsä tai vaaraksi ydin- tai säteilyturvallisuudelle. Ennen ilmoituksen tekemistä henkilölle on kerrottava oikeudesta ilmoituksen tekemiseen ja terveydentilan vaikutuksesta turvahenkilön tai ydinvoimalaitoksen ohjaajana työskentelevän henkilön toimintakykyyn.

Ilmoituksessa voidaan antaa tieto ainoastaan siitä:

1) että ilmoituksen kohteena oleva henkilö ei mahdollisesti ole soveltuva tehtäväänsä tai että hän voi olla vaaraksi ydin- tai säteilyturvallisuudelle; ja

2) mitä lisätoimenpiteitä lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattihenkilö ehdottaa terveydentilan tai siitä tehtävään aiheutuvien vaikutusten tarkemmaksi selvittämiseksi.

Luvanhaltijan vastuullinen johtaja, turvajärjestelyistä vastaava henkilö, Säteilyturvakeskus ja poliisi saavat käyttää ilmoituksessa annettua tietoa ainoastaan välttämättömien ja välittömien ydin- tai säteilyturvallisuuden edellyttämien toimenpiteiden suorittamiseen. Ilmoituksen sisältämät tiedot on hävitettävä heti, kun niitä ei enää tarvita turvallisuutta koskevien toimenpiteiden suorittamiseen.

Tieto voidaan toimittaa teknisen käyttöyhteyden avulla, muutoin sähköisessä muodossa tai suullisesti. Luvanhaltijan on varmistettava, että Säteilyturvakeskuksella tai poliisilla on tieto ilmoituksesta.

23 §

Lupahakemuksen käsitteleminen

Edellä 4 momentissa tarkoitettua hanketta koskeva lupahakemus saatetaan tiedoksi julkisella kuulutuksella. Julkisesta kuulutuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003). Julkista kuulutusta on kuitenkin pidettävä nähtävillä vähintään 14 mutta enintään 30 vuorokautta. Lisäksi kuntien on annettava hakemus tiedoksi kunnan ilmoituksena. Kunnan ilmoituksista säädetään kuntalain (410/2015) 108 §:ssä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle on lisäksi varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen hakemuksesta. Rekisteröity yhdistys tai säätiö, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuin ympäristön viihtyisyyden edistäminen ja jonka toiminta-alueella kysymyksessä olevat ympäristövaikutukset ilmenevät, voi esittää mielipiteensä hakemuksesta.

Julkisesta kuulutuksesta on käytävä ilmi sen lisäksi, mitä hallintolain 62 a §:ssä säädetään, tiedot 4 momentissa ja 13 §:ssä säädetystä tiedottamisesta sekä kuulemista koskevien velvoitteiden hoitamisesta ja niiden määräajoista.

75 §

Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano

Tarkastuslaitoksen päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa.

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimelta säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019). Muutoksenhakuun sovelletaan mainittua lakia kuitenkin vain, jollei Euratom-sopimuksesta muuta johdu.

Valtioneuvoston 11 §:n nojalla tekemään periaatepäätökseen ja 46 §:n nojalla tekemään päätökseen ei kuitenkaan saa hakea muutosta valittamalla.

Valitusoikeuteen valtioneuvoston päätöksestä, joka koskee 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua toimintaa ja johon sovelletaan kaivoslakia, sovelletaan kuitenkin, mitä valitusoikeudesta kaivoslain 165 §:ssä säädetään.

Muutoksenhakuun valtion ydinjätehuoltorahaston 53 d §:n nojalla tekemään hankkeen rahoittamista koskevaan päätökseen sovelletaan kuitenkin, mitä valtionavustuslain 34 ja 35 §:ssä säädetään.

Muutoksenhaussa Valtion ydinjätehuoltorahaston päätökseen on rahaston ennen oikaisuvaatimuksen ratkaisemista tai vastineen antamista valitusasiassa pyydettävä lausunto työ- ja elinkeinoministeriöltä.

Tämän lain 42 §:n, 43 §:n 2 ja 3 momentin, 44 ja 47 §:n, 49 §:n 1 momentin, 52 §:n 1—3 ja 5 momentin, 53 a §:n 2 momentin, 53 b §:n 2 momentin, 63 §:n 1 momentin 5 kohdan, 66 ja 68 §:n nojalla annettu päätös sekä, jos siinä on niin määrätty, 65 §:n nojalla annettu päätös, voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Luvanhaltijan on saatettava ennen tämän lain voimaantuloa hyväksytyt turvaohjesäännöt lain 7 o §:n mukaisiksi ja toimittaa ne Säteilyturvakeskuksen hyväksyttäväksi vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

2.

Laki

Turvallisuusselvityslain 21 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan turvallisuusselvityslain (726/2014) 21 §:n 1 momentin 5 kohta seuraavasti:

21 §

Suppean henkilöturvallisuusselvityksen piiriin kuuluvat tehtävät

Suppea henkilöturvallisuusselvitys voidaan laatia sellaiseen palvelussuhteeseen tai toimeksiantotehtävää suorittamaan valittavasta taikka palvelussuhdetta tai toimeksiantotehtävää hoitavasta, joka:

5) osallistuu ydinaineen tai ydinjätteen kuljetukseen taikka pääsee ydinlaitokseen tai pääsemällä ydinlaitoksen rakentamisalueelle tai muutoin osallistumalla ydinlaitoksen suunnitteluun tai rakentamiseen saa tietoja ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavista tekijöistä taikka pääsee ydinaineen käyttö- tai varastointitilaan tai sellaiseen säteilylähteen käyttöpaikkaan tai varastointitilaan, jossa sijaitsevien radioaktiivisten aineiden määrä vastaa säteilylainsäädännössä tarkoitettua korkea-aktiivisen umpilähteen aktiivisuustasoa tai on sitä korkeampi;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

kaivoslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan kaivoslain (621/2011) 162 §:n 2 momentti ja 165 §:n 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 162 §:n 2 momentti laissa 1005/2015, ja
muutetaan 40 §:n 1—3 ja 5 momenttia, 57 §:n 1 ja 2 momenttia, 58 §:n 1—6 momenttia, 74 §:n 4 momentti, 75 §:n 4 momentti, 162 §:n otsikko ja 1 momentti, 163 ja 164 § sekä 166 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisina kun niistä ovat 58 §:n 2 momentti laissa 915/2013 sekä 162 §:n otsikko ja 1 momentti ja 164 § laissa 1005/2015, seuraavasti:

40 §

Lupahakemuksesta tiedottaminen

Lupaviranomaisen on annettava malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhtontalupaa koskeva hakemus tiedoksi julkisella kuulutuksella. Julkisesta kuulutuksesta säädetään hallintolaissa. Tieto kuulutuksesta on julkaistava myös toiminnan vaikutusalueen kunnissa noudattaen, mitä kuntalain (410/2015) 108 §:ssä säädetään. Lupaviranomaisen on tiedotettava kuulutuksen julkaisemisesta ainakin yhdessä toiminnan vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä, jollei asian merkitys ole vähäinen tai jos julkaiseminen on muutoin ilmeisen tarpeetonta. Lupaviranomaisen on annettava kuulutuksesta erikseen tieto niille asianosaisille, joita asia erityisesti koskee.

Kuulutuksesta on käytävä ilmi, mitä menettelyä muistutuksia tehtäessä ja mielipiteitä ilmaistaessa on noudatettava. Kuulutus ja hakemusasiakirjat on pidettävä nähtävillä vähintään 30 päivän ajan lupaviranomaisen verkkosivuilla.

Yhteisen alueen järjestäytymättömälle osakaskunnalle lupaviranomainen voi antaa hakemuksen tiedoksi yhteisalueen 26 §:n estämättä julkisella kuulutuksella noudattaen mitä 1 momentissa säädetään. Jos hakemus koskee osakkaiden oikeutta muutoin kuin vähäisessä määrin, lupaviranomaisen on tiedotettava kuulutuksen julkaisemisesta ainakin yhdessä toiminnan vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kuulutukseen sisällytettävistä asioista ja kuulutuksen julkaisemisesta.

57 §

Lupapäätöksen antaminen

Lupaviranomaisen on annettava malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhtontalupaa sekä kaivosalueenastuslupaa koskeva päätös tiedoksi julkisella kuulutuksella. Julkisesta kuulutuksesta säädetään hallintolaissa.

Sen lisäksi, mitä hallintolain 62 a §:ssä säädetään kuulutuksen sisällöstä, lupapäätöstä koskevassa kuulutuksessa on mainittava myös päätöstä koskeva valitusaika.

58 §

Lupapäätöksestä tiedottaminen

Lupapäätös malminetsintäluvasta, kaivosluvasta ja kullanhuuhdontaluvasta on toimitettava hakijalle, ja niille, jotka ovat sitä erikseen pyytäneet, sekä valvontaviranomaisille ja asiassa yleistä etua valvoville viranomaisille. Päätös on lisäksi toimitettava niille kunnille, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille ja muille tahoille, joille on asian käsittelyn aikana annettu tieto ja joilta on pyydetty lausunto.

Tieto päätöksen antamisesta on lähetettävä kirjeellä tai sähköisesti 40 §:n 1 momentissa tarkoitetuille asianosaisille, ja asiassa muistutuksen tehneille sekä mielipiteen ilmaisseille. Tieto päätöksen antamisesta annetaan sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain 19 §:ssä tarkoitettuna tavallisena sähköisenä tiedoksiantona.

Lisäksi kaivosluvan myöntämisestä koskevasta päätöksestä on viipymättä toimitettava jäljennös Säteilyturvakeskukselle ja Maanmittauslaitokselle.

Jos päätöksestä on annettava tieto yhteisen alueen järjestäytymättömälle osakaskunnalle, sovelletaan, mitä lupahakemuksesta tiedottamisesta 40 §:n 3 momentissa säädetään.

Jos päätös kohdistuu saamelaisten kotiseutualueelle tai se koskee 38 §:n 2 momentissa tarkoitettua hanketta, on jäljennös päätöksestä toimitettava saamelaiskäräjille. Koltta-alueelle kohdistuvasta päätöksestä on toimitettava jäljennös kolttien kyläkokoukselle ja erityiselle poronhoito-alueelle kohdistuvasta päätöksestä jäljennös asianomaiselle paliskunnalle.

Tieto 57 §:n mukaisesta kuulutuksesta on julkaistava toiminnan vaikutusalueen kunnissa. Kunnan ilmoituksesta säädetään kuntalain 108 §:ssä. Kuulutuksen julkaisemisesta on tiedotettava ainakin yhdessä päätöksessä tarkoitettun toiminnan vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä, jollei asian merkitys ole vähäinen tai jos sen julkaiseminen on muutoin tarpeellonta.

74 §

Luvan siirtoa koskevan päätöksen antaminen ja siitä tiedottaminen

Kaivosviranomaisen on huolehdittava, että kunnat, joiden alueita luvan siirtopäätös koskee, julkaisevat viipymättä tiedon päätöksestä kunnan ilmoituksena. Kunnan ilmoituksista säädetään kuntalain 108 §:ssä.

75 §

Varauspäätöksen antaminen ja siitä tiedottaminen

Kaivosviranomaisen on huolehdittava, että kunnat, joiden alueilla varausalue sijaitsee, julkaisevat viipymättä tiedon päätöksestä kunnan ilmoituksena. Kunnan ilmoituksista säädetään kuntalain 108 §:ssä.

162 §

Muutoksenhaku kaivosviranomaisen päätöksestä

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

163 §

Muutoksenhaku valtioneuvoston päätöksestä

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa.

164 §

Muutoksenhaku tarkastuslaitoksen päätöksestä

Tarkastuslaitoksen päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallinto-laissa.

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa.

166 §

Hallinto-oikeuden päätöksen antaminen

Sen lisäksi mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään, hallinto-oikeuden on annettava päätös tiedoksi julkisella kuulutuksella noudattaen, mitä 57 §:ssä säädetään.

Hallinto-oikeuden on lisäksi huolehdittava siitä, että toiminnan sijaintikunta ja muu sellainen kunta, jonka alueella toiminnan haitalliset vaikutukset ilmenevät, julkaisee viipymättä tiedon päätöksestä kunnan ilmoituksena. Kunnan ilmoituksista säädetään kuntalain 108 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 13.2.2020

Pääministeri

Sanna Marin

Elinkeinoministeri Mika Lintilä

1.

Laki**ydinenergiain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan ydinenergiain (990/1987) 82 §:n 1 momentin 11 kohta sellaisena kuin se on laissa 676/2015, ja

muutetaan 3 §:n 1 momentin 6 kohta, 7 §, 7 g §:n 2 momentti, 7 l—7 o §, 7 q §:n 1 momentin 22 kohta, 23 §:n 5 momentti ja 75 §, sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 1 momentin 6 kohta laissa 1420/1994, 7 g §:n 2 momentti ja 7 q §:n 1 momentin 22 kohta laissa 905/2017, 7 l § laeissa 342/2008 ja 410/2012, 7 m ja 7 o § laeissa 342/2008 ja 861/2011, 7 n § laissa 342/2008, 7 q §:n 1 momentin 22 kohta laissa 905/2017, 23 §:n 5 momentti laissa 260/2017 sekä 75 § laissa 1019/2015, ja

lisätään 6 a §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1420/1994, 342/2008 ja 905/2017 uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, 7 i §:ään sellaisena kuin se on laeissa 342/2008, 269/2011, 410/2012 ja 905/2017 uusi 7 momentti, lakiin uusi 7 s—7 w § ja 23 §:ään sellaisena kuin se on laissa 260/2017, uusi 6 momentti seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

3 §

3 §

*Määritelmät**Määritelmät*

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

6) *turvajärjestelyillä* ydinenergian käytön turvaamiseksi lainvastaiselta toiminnalta tarvittavia toimenpiteitä ydinlaitoksessa, sen alueella, muussa paikassa tai kulkuvälineessä, jossa ydinenergian käyttöä harjoitetaan;

6) *turvajärjestelyillä tarvittavia turvaamistoimenpiteitä* ydinenergian käytön turvaamiseksi ydin- tai säteilyturvallisuuutta vaarantavalta toiminnalta ydinlaitoksessa ja sen alueella sekä muussa paikassa tai kulkuvälineessä, jossa ydinenergian käyttöä harjoitetaan;

6 a §

6 a §

*Suomessa syntyneiden ydinjätteiden ydinjätehuolto**Suomessa syntyneiden ydinjätteiden ydinjätehuolto*

Ydinjätteet, jotka ovat syntyneet Suomessa tapahtuneen ydinenergian käytön yhteydessä tai seurauksena, on käsiteltävä, varastoitava ja

Ydinjätteet, jotka ovat syntyneet Suomessa tapahtuneen ydinenergian käytön yhteydessä tai seurauksena, on käsiteltävä, varastoitava ja

Voimassa oleva laki

sijoitettava pysyväksi tarkoitettulla tavalla Suomeen.

Mitä edellä säädetään, ei koske valtioneuvoston asetuksella säädettävissä tapauksissa:

1) vähäisiä määriä ydinjätteitä, jotka toimitetaan tai on toimitettu ulkomaille tutkimustarkoituksessa;

1 a) ydinjätteitä, joissa radioaktiivisten aineiden määrä on vähäinen ja jotka toimitetaan toiseen maahan käsiteltäviksi tarkoituksenmukaisella tavalla; eikä

2) ydinjätteitä, jotka ovat syntyneet Suomessa käytetyn tutkimusreaktorin käytön yhteydessä tai seurauksena.

Edellä 2 momentin 1 a kohdassa tarkoitettuja jätteitä on palautettava Suomeen loppusijoitettavaksi.

7 §

Turva- ja valmiusjärjestelyt ja muut niihin verrattavat järjestelyt

Ydinenergian käytön edellytyksenä on, että turvajärjestelyt ja valmiusjärjestelyt sekä muut järjestelyt ydinvahinkojen rajoittamiseksi ja ydinenergian käytön turvaamiseksi lainvastaiselta toiminnalta ovat riittävät.

Ehdotus

sijoitettava pysyväksi tarkoitettulla tavalla Suomeen.

Mitä edellä säädetään, ei koske valtioneuvoston asetuksella säädettävissä tapauksissa:

1) vähäisiä määriä ydinjätteitä, jotka toimitetaan tai on toimitettu ulkomaille tutkimustarkoituksessa;

1 a) ydinjätteitä, joissa radioaktiivisten aineiden määrä on vähäinen ja jotka toimitetaan toiseen maahan käsiteltäviksi tarkoituksenmukaisella tavalla; eikä

2) ydinjätteitä, jotka ovat syntyneet Suomessa käytetyn tutkimusreaktorin käytön yhteydessä tai seurauksena.

Edellä 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja ydinjätteitä saa loppusijoittaa vastaanottavassa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai kolmannessa valtiossa, jos Suomella on siirron ajankohtana voimassa neuvoston direktiivin (2011/70/Euratom) 4 artiklassa tarkoitettu sopimus. Sopimuksesta kolmannen valtion kanssa on ilmoitettava Euroopan komissiolle ja ennen siirtoa on riittävästi varmistuttava vastaanottavan valtion ydinjätehuollon menettelyjen turvallisuudesta. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset niistä toimenpiteistä, jotka täytyy toteuttaa vastaanottavan valtion ydinjätehuollon menettelyjen turvallisuuden varmistamiseksi silloin, kun vastaanottava valtio on kolmas valtio.

Edellä 2 momentin 1 a kohdassa tarkoitettuja jätteitä on palautettava Suomeen loppusijoitettavaksi.

7 §

Turva- ja valmiusjärjestelyt- ja muut niihin verrattavat järjestelyt

Ydinenergian käytön edellytyksenä on, että turvajärjestelyt ja valmiusjärjestelyt sekä muut järjestelyt ydinvahinkojen rajoittamiseksi ja ydinenergian käytön turvaamiseksi ydin- tai säteilyturvallisuutta vaarantavalta toiminnalta ovat riittävät.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 g §

7 g §

*Käytöstä poistaminen**Käytöstä poistaminen*

Luvanhakijan ja luvanhaltijan tulee laatia suunnitelma ydinlaitoksen käytöstä poistamiseksi. Jollei lupaehdoissa määrätä toisin, luvanhaltijan on luvanvaraisen toiminnan kestäessä lisäksi esitettävä säännöllisesti vähintään kuuden vuoden välein ydinlaitoksen käytöstä poistamista koskevan suunnitelman päivitys Säteilyturvakeskuksen arvioitavaksi.

Luvanhakijalla ja luvanhaltijalla on oltava suunnitelma ydinlaitoksen käytöstä poistamiseksi. Jollei lupaehdoissa määrätä toisin, luvanhaltijan on käyttöluvan mukaisen toiminnan kestäessä lisäksi esitettävä säännöllisesti vähintään kuuden vuoden välein ydinlaitoksen käytöstä poistamista koskevan suunnitelman päivitys työ- ja elinkeinoministeriön hyväksyttäväksi. Käytöstäpoistamista koskevan luvan mukaisen toiminnan kestäessä suunnitelma on pidettävä ajan tasalla ja päivitetty suunnitelma on toimitettava Säteilyturvakeskuksen hyväksyttäväksi. Suunnitelma voidaan hyväksyä, jos se täyttää sille säädetyt vaatimukset. Vaatimuksista säädetään 82 §:n 3 kohdan nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa.

7 i §

Henkilöstö

Luvanhaltijan ja luvanhakijan on varmistettava palvelukseen tai toimeksiantosuhteeseen ottamansa henkilön nuhteettomuus ja luotettavuus turvallisuus selvityslain (726/2014) tarkoitetulla turvallisuus selvityksellä tai turvallisuus selvitystodistuksella, jos henkilöstä voidaan mainitun lain 19 §:n 1 momentin 4 kohdan tai 21 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan tehdä turvallisuus selvitys. Turvallisuus selvityksen tulee olla tehty ennen kuin henkilölle annetaan itsenäinen kulkuoikeus turvallisuus selvityslain 21 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetulle alueelle tai pääsy kohdassa tarkoitettuun tietoon, jota voidaan käyttää ydin- tai säteilyturvallisuuden vaarantamiseen, tai ennen henkilön osallistumista ydinaineen kuljetukseen. Luvanhaltijan on myös varmistettava, että käytettävien toimittajien ja alihankkijoiden henkilöstöstä on vastaavasti tehty turvallisuus selvitys.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

71 §

Turvajärjestelyt

Ydinenergian käytön turvajärjestelyjen tulee perustua ydinenergian käyttöön kohdistuviin uhkakuviin ja suojaustarpeiden analyysiin.

Ydinlaitoksella on oltava turvajärjestelyjen suunnitteluun ja toimeenpanoon koulutettuja turvahenkilöitä (turvaorganisaatio). Ydinlaitoksen toimintaan liittyvän ydinmateriaalin tai ydinjätteen kuljetuksen ja varastoinnin turvaamiseksi on oltava turvahenkilöitä.

Turvaorganisaation ja turvahenkilöiden tehtävät ja koulutusvaatimukset on määriteltävä ja heillä on oltava käytössään tehtävien mukaiset valvontavälineet, viestintävälineet, suojavälineet ja voimankäyttövälineet.

Voimankäyttövälineet tulee suhteuttaa uhkakuviin ja suojaustarpeisiin siten, että ne soveltuvat tarkoitukseensa.

Ydinlaitoksen säännönmukaiseen turvavaltavontaan kuuluvista toimenpiteistä tulee asianmukaisesti tiedottaa ydinlaitoksella työskenteleville ja sen alueella muuten asioiville.

71 §

Turvajärjestelyt

Luvanhaltijalla on oltava turvajärjestelyt ydinenergian käytön turvaamiseksi ydinlaitoksessa ja sen alueella. Luvanhaltijalla on oltava turvajärjestelyt myös muussa paikassa tai kulkuvälineessä, jossa ydinenergian käyttöä harjoitetaan. Turvajärjestelyjen ja niihin tehtävien muutosten on oltava Säteilyturvakeskukseen hyväksymät.

Turvajärjestelyjen on oltava riittävät suhteessa ydinenergian käyttöön kohdistuviin uhkiin ja suojaustarpeisiin.

(ks. ehdotuksen 7 m §:n 1 momentti)

(ks. ehdotuksen 7 m ja 7 u §)

(ks. ehdotuksen 7 u §)

Luvanhaltijan on tiedotettava turvajärjestelyistä alueella työskenteleville ja asioiville.

7 m §

Turvahenkilöt

Luvanhaltijalla on oltava riittävästi turvahenkilöitä. Turvahenkilön tehtävänä on ydinlaitoksen toiminnan sekä ydinlaitoksen toimintaan liittyvän ydinaineen ja ydinjätteen kuljetuksen ja varastoinnin turvaaminen ydin- tai säteilyturvallisuuksiin vaarantavalta toiminnalta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Turvahenkilöitä on käytettävä siitä lähtien, kun ydinlaitoksen rakentamiseen on myönnetty rakentamislupa, ja siihen asti, kun ydinaineet on viety laitokselta pois sekä ydinjäte on viety laitokselta pois tai loppusijoitettu laitoksen alueelle. Turvahenkilöitä on käytettävä myös ydinlaitoksen toimintaan liittyvän ydinaineen tai ydinjätteen kuljetukseen ja kuljetukseen liittyvässä tilapäisessä varastoinnissa.

Muu kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitettu turvahenkilön käyttö on kielletty.

Turvahenkilönä voi toimia ainoastaan henkilö, jolla on:

1) voimassa oleva yksityisistä turvallisuuspalveluista (1085/2015) annetun lain 10 §:ssä tarkoitettu hyväksyntä;

2) tarpeellinen koulutus voimakeinojen käyttämisen oikeutuksen perusteisiin ja niiden noudattamiseen käytännön tilanteissa sekä tarvittavien voimankäyttövälineiden käyttämiseen;

3) tarpeellinen koulutus ja perehtyneisyys turvattavan kohteen erityisolosuhteisiin; ja

4) palvelussuhde luvanhaltijaan tai yksityisen turvallisuusalan elinkeinoluvanhaltijaan.

Turvahenkilö tulee asunsa perusteella tunnistaa turvahenkilöksi. Asun ja siinä käytettävien merkkien on selvästi erotuttava poliisin, Rajavartiolaitoksen, Puolustusvoimien, Tullin, Rikosseuraamuslaitoksen ja pelastushallinnon käytössä olevista virkapuvuista ja sotilaspuvuista sekä niissä käytettävistä virallisista merkeistä ja teksteistä. Säteilyturvakeskus voi kieltää asun, merkin tai tekstin käyttämisen, jollei se ole tämän lain mukainen.

7 n §

Turvahenkilön tehtävissä noudatettavat periaatteet sekä toimivaltuudet

Turvahenkilön on tehtävissään noudatettava yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 6 §:ssä säädettyjä vartioimistehtävissä noudatettavia yleisiä periaatteita ja 7 §:ssä säädettyä velvollisuutta ilmoittaa toimenpiteen peruste sen kohteena olevalle henkilölle tai tämän edustajalle.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Turvahenkilöllä on 7 m §:n 1 momentissa tarkoitetun tehtävänsä suorittamiseksi oikeus:

- 1) estää pääsy ydinlaitoksen alueelle;*
- 2) poistaa henkilö ydinlaitoksen alueelta;*
- 3) estää henkilöä osallistumasta tai puuttumasta ydinaineiden tai ydinjätteen kuljetukseen;*
- 4) estää henkilöä pakenemasta;*
- 5) ottaa henkilö kiinni;*
- 6) tarkastaa kiinni otettu henkilö ja hänen mukanaan olevat tavarat;*
- 7) ottaa henkilöltä ihmisen tai omaisuuden vahingoittamiseen soveltuva aine tai esine pois;*

- 8) poistaa este;*

9) ottaa ilmailulain (864/2014) 2 §:n 1 momentin 22 kohdassa tarkoitettu miehittämätön ilma-alus tilapäisesti haltuun, estää sen käyttö tai muutoin puuttua sen kulkuun noudattaen, mitä tämän lain 7 v §:ssä säädetään.

Turvahenkilöllä on lisäksi oikeus:

1) pitää koiraa mukana vastaavasti, mitä yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa säädetään vartijan oikeudesta pitää koiraa mukana sekä, jos turvahenkilöllä on tarvittava kelpoisuus, käyttää voimankäyttöön koiraa, joka on hänen ohjauksessaan hyväksytysti suorittanut Poliisiammattikorkeakoulun asettamat koulutusvaatimukset;

2) suorittaa 7 s §:ssä tarkoitettu turvallisuustarkastus tai päihdetestaus;

Toimivaltuudet ovat voimassa ydinlaitoksen alueella, jossa liikkumista ja oleskelua on poliisilain (872/2011) 9 luvun 8 §:n nojalla rajoitettu, sekä muulla ydinlaitoksen alueella, jonne kulku on rajoitettu. Lain 7 v §:ssä säädetty toimivaltuudet ovat kuitenkin voimassa alueella, jossa ilmailu on kielletty ilmailulain 11 §:n nojalla. Toimivaltuuksia saadaan lisäksi käyttää turvattaessa ydinaineiden ja ydinjätteen kuljetuksia ja varastointia näihin välittömästi kohdistuvan uhkan torjumiseksi. Tilanteesta, jossa todetaan tai on syytä epäillä ydinlaitoksen toimintaan taikka ydinaineeseen tai ydinjätteeseen kohdistuvan ydin- tai säteilyturvallisuutta vaarantavaa toimintaa, on viipymättä ilmoitettava poliisille. Toiminnan johto siirtyy poliisille, kun

Voimassa oleva laki

Ehdotus

asianomainen poliisimies ilmoittaa ottavansa johtovastuun.

7 n §

7 o §

Varautuminen lainvastaisen toiminnan torjumiseen

Turvaohjesääntö

Turvaorganisaation varautumisesta lainvastaisen toiminnan torjumiseen määrätään tarkemmin ydinlaitoksen turvaohjesäännössä, jonka vahvistaa Säteilyturvakeskus sisäasiainministeriötä ja 56 §:n 3 momentissa tarkoitettua neuvottelukuntaa kuultuaan.

Turvaohjesäännössä on määrättävä ainakin

1) miten turvaorganisaatiota johdetaan ja miten sen toiminta on järjestetty;

2) minkälainen varustus ja minkälaisia voimankäyttövälineitä turvaorganisaatiolla on; sekä

3) milloin hälytetään poliisi ja miten vastuu siirretään turvaorganisaatiolta poliisiviranomaiselle poliisin saavuttua paikalle.

Ydinlaitoksen luvanhaltijalla on oltava turvajärjestelyjä koskeva turvaohjesääntö, joka on pidettävä ajan tasalla. Turvaohjesäännön on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä. Hyväksyntä tarvitaan myös ennen turvaohjesäännön muuttamista.

Turvaohjesäännössä on esitettävä tiedot:

1) riskienhallintaprosessista ja suojaustarpeista;

2) turvajärjestelyistä vastaavan organisaation johtamisesta ja toiminnan järjestämisestä;

3) turvahenkilöiden tehtävistä ja vastuista turvajärjestelyistä vastaavassa organisaatiossa sekä turvahenkilöiltä vaadittavasta koulutuksesta;

4) turvallisuustarkastuksista ja päihdetestauksesta;

5) ydinlaitoksen sekä ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetuksen turvaamisesta;

6) turvahenkilöille annettavasta keskeisimmästä ohjeistuksesta;

7) käytettävistä valvontavälineistä, voimankäyttövälineistä ja muusta varustuksesta;

8) turvajärjestelyihin liittyvistä harjoituksista ja voimankäyttövälineiden käyttötaidon varmistamisesta;

9) yhteistoiminnasta poliisin kanssa;

10) muista tarpeellisista järjestelyistä ydinenergian käytön turvaamiseksi.

Turvaohjesäännön hyväksymisen edellytyksenä on:

1) 2 momentissa tarkoitettujen tietojen esittäminen riittävässä laajuudessa;

2) turvajärjestelyjen oikeasuhtaisuus suhteessa ydinenergian käyttöön kohdistuviin uhkiin;

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

Turvahenkilöltä edellytettävän koulutuksen perusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Turvaohjesäännössä määrätään erikoiskoulutuksesta ottaen erityisesti huomioon varustuksen ja voimankäyttövälineiden käytössä vaadittava taitotaso ja sen osoittaminen.

7 q §

Yleiset turvallisuusmääräykset

Säteilyturvakeskus antaa tarkempia määräyksiä tässä luvussa säädettyjen periaatteiden ja vaatimusten teknisluontoisista yksityiskohdista seuraavissa asioissa:

22) ydinenergian käytön turvajärjestelyjen suunnittelu, toteuttaminen, henkilöturvallisuus, tietoturvallisuus, turvavalvonta, *turvahenkilöstö*, turvaohjesääntö, uhkatilanteisiin varautuminen ja toiminta uhkatilanteessa;

7 m §

Turvavalvonta

Turvaorganisaatioon kuuluva saa suorittaa ydinlaitoksella työskentelevän tai sen alueella muuten asioivan henkilön turvatarkastuksen, jossa metallinilmaisinta tai muuta vastaavaa

3) turvahenkilöiden riittävyys ja kelpoisuusvaatimusten täytyminen.

Säteilyturvakeskus voi edellyttää turvaohjesäännön muuttamista, jos ydinlaitosten turvajärjestelyjen yhdenmukaisuus tai ydin- tai säteilyturvallisuuden varmistaminen sitä edellyttää.

Säteilyturvakeskus varaa ennen turvaohjesäännön hyväksymistä ja muuttamista sisäministeriölle ja 56 §:n 3 momentissa tarkoitetulle neuvottelukunnalle tilaisuuden tulla kuulluksi, jollei se ole turvaohjesääntöön tehtävien muutosten vähäisyyden vuoksi selvästi tarpeetonta.

(Ks. ehdotuksen 7 m §)

7 q §

Yleiset turvallisuusmääräykset

Säteilyturvakeskus antaa tarkempia määräyksiä tässä luvussa säädettyjen periaatteiden ja vaatimusten teknisluontoisista yksityiskohdista seuraavissa asioissa:

22) ydinenergian käytön turvajärjestelyjen suunnittelu, toteuttaminen, henkilöturvallisuus, tietoturvallisuus, turvavalvonta, *turvahenkilön asu*, turvaohjesääntö, uhkatilanteisiin varautuminen ja toiminta uhkatilanteessa sekä liikkumis- ja oleskelurajoitusalueen merkitseminen ydinlaitoksella;

7 s §

Turvallisuustarkastus ja päihdetestaus

Turvahenkilöllä on oikeus suorittaa ydinlaitoksella työskentelevän ja sen alueella asioivan henkilön, näiden mukana olevien tavaroiden tai ydinlaitoksen alueelle tulevan tai siellä

Voimassa oleva laki

teknistä laitetta käyttäen tarkastetaan, ettei henkilöllä ole mukanaan esinettä tai ainetta, jolla voidaan aiheuttaa vaaraa turvallisuudelle tai järjestykselle tai jota voidaan käyttää omaisuuden vahingoittamiseen. Tavarat tai henkilö saadaan tarpeen vaatiessa tarkastaa myös muulla sopivalla tavalla. Tarkastuksen yhteydessä henkilöltä pois otetut esineet tai aineet on viipymättä luovutettava poliisille tai, jollei siihen lain mukaan ole estettä, palautettava henkilölle hänen poistuessaan alueelta.

Ydinlaitoksen turvaamisen varmistamiseksi on ydinlaitoksella työskentelevä tai siellä asioiva henkilö velvollinen turvaorganisaatioon kuuluvan pyynnöstä suorittamaan alkoholin tai muun huumausaineen toteamiseksi tehtävän kokeen. Koe tehdään siten kuin pakkokeinolain (806/2011) 9 luvun 2 §:ssä säädetään. Työntekijän velvollisuudesta esittää huumausainetestiä koskeva todistus säädetään yksityisyyden suojasta työelämässä annetussa laissa (759/2004).

Henkilö, joka kieltäytyy 1 momentin mukaisesta tarkastuksesta, 2 momentin mukaisesta alkoholin tai muun huumausaineen toteamiseksi tehtävästä kokeesta tai on päihdyttävien aineiden vaikutuksen alainen, voidaan poistaa ydinlaitoksen alueelta.

7 o §

Voimakeinojen käyttö

Turvahenkilöllä on 7 l ja 7 m §:ssä tarkoitettussa turvaamistehtävässään oikeus välittömästi uhkaavan rikoksen tai muun vaarallisen teon ehkäisemiseksi, henkilön pääsyn estämiseksi, henkilön paikalta poistamiseksi, pakenemisen estämiseksi, kiinniottamiseksi,

Ehdotus

olevan ajoneuvon sekä ydinaineiden tai ydinjätteiden kuljetukseen osallistuvan henkilön ja tämän mukana olevien tavaroiden tai ajoneuvon turvallisuustarkastus ydinenergian käytön turvaamiseksi. Tarkastus suoritetaan ensisijaisesti metallinilmaisinta tai muuta vastaavaa teknistä laitetta käyttäen. Tarkastus voidaan suorittaa myös muulla sopivalla tavalla.

Turvahenkilöllä on lisäksi oikeus ottaa turvallisuustarkastuksessa pois henkilön tai omaisuuden vahingoittamiseen soveltuva aine tai esine. Tarkastuksen yhteydessä henkilöltä pois otetut esineet tai aineet on viipymättä luovutettava poliisille tai, jollei siihen lain mukaan ole estettä, palautettava henkilölle hänen poistuessaan alueelta.

Ydinlaitoksella työskentelevä ja siellä asioiva henkilö sekä ydinaineiden tai ydinjätteiden kuljetukseen osallistuva henkilö on turvahenkilön kehotuksesta velvollinen suorittamaan nautitun alkoholin tai muun huumausaineen toteamiseksi tehtävän kokeen. Kokeen tekemiseen sovelletaan, mitä pakkokeinolain 9 luvun 2 §:ssä säädetään.

Henkilö, joka kieltäytyy turvallisuustarkastuksesta tai alkoholin tai muun huumausaineen toteamiseksi tehtävästä kokeesta tai on päihdyttävien aineiden vaikutuksen alainen, on poistettava ydinlaitoksen alueelta tai hänen osallistumisensa ydinaineiden tai ydinjätteen kuljetukseen on estettävä.

7 t §

Voimakeinojen käyttö ja tapahtumailmoitus

Turvahenkilöllä on oikeus käyttää voimakeinoja, jos henkilö pakenee kiinniottamista tai koettaa vastarintaa tekemällä välttää tai estää muun 7 n §:n 2 momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden. Voimakeinoja saa käyttää myös esteen poistamiseen ja miehittämättömän

Voimassa oleva laki

kiinniotetun tarkastamiseksi, esineen tai aineen poisottamiseksi sekä esteen poistamiseksi käyttää sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina. Tämän lain nojalla tapahtuva voimakeinojen käyttö on rajoitettava ydinlaitoksella alueelle, jolle kulku on rajoitettu ja valvottu sekä ydinmateriaalin ja ydinjätteen kuljetus- ja varastointitoimintoja turvattaessa uhkiin, jotka kohdistuvat välittömästi näihin toimintoihin. Kiinni otettu henkilö ja häneltä mahdollisesti pois otetut esineet tai aineet on viipymättä luovutettava poliisille.

Voimakeinojen puolustettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon suojaustarpeen tarkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat.

Turvahenkilöiden tulee olla koulutettuja voimakeinojen käyttämisen oikeutuksen perusteisiin ja niiden noudattamiseen käytännön tilanteissa.

Poliisilain (872/2011) 2 luvun 17 §:n 3 momentissa säädetään poliisimiestä tilapäisesti avustavan henkilön oikeudesta voimakeinojen käyttöön.

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain (39/1889) 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

Ehdotus

ilma-aluksen kulkuun puuttumiseen. Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain (39/1889) 4 luvun 6 §:n 2 ja 3 momentissa.

Kiinni otettu henkilö on viipymättä luovutettava poliisille ja häneltä pois otetut esineet tai aineet on viipymättä luovutettava poliisille tai, jollei siihen lain mukaan ole estettä, palautettava henkilölle.

Turvahenkilön velvollisuuteen laatia kiinniotto- tai voimankäyttötilannetta koskeva tapahtumailmoitus sekä luvanhaltijan velvollisuuteen säilyttää ja hävittää tapahtumailmoitukset sovelletaan, mitä yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 8 §:ssä säädetään vartijan velvollisuudesta laatia tapahtumailmoitus sekä turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan velvollisuudesta säilyttää ja hävittää tapahtumailmoitukset. Ampuma-aseen käyttämisestä on lisäksi viipymättä ilmoitettava poliisille.

Jos turvahenkilö on työtehtävissään saanut tietoonsa rikoslain 15 luvun 10 §:n 1 momentissa mainitun jo tehdyn rikoksen, hänen on viipymättä ilmoitettava siitä poliisille. Ilmoitusvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos turvahenkilön täytyisi antaa ilmi joku mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitettuista henkilöistä.

7 u §

Voimankäyttövälineet ja ampuma-aseen käyttö

Turvahenkilön sallittuja voimankäyttövälineitä ovat ampuma-aselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoitettu ampuma-ase ja mainitun lain 11 §:ssä tarkoitettu kaasusumutin, käsiraudat, enintään 70 senttimetriä pitkä patukka, teleskooppipatukka ja edellä 7 n §:n 3 momentin

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 kohdassa tarkoitettu voimankäyttöön koulutettu koira.

Lisäksi voimankäyttövälineiksi voidaan turvaohjesäännössä hyväksyä muita ominaisuuksiltaan ja asianmukaisesti käytettyinä vaikutuksiltaan ampuma-asetta lievempiä voimankäyttövälineitä, jos se on ydinenergian käytön turvaamiseksi perusteltua.

Voimankäyttövälineiden kantamiseen sovelletaan, mitä yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 20 §:ssä säädetään vartiijan voimankäyttövälineiden kantamistavasta. Kantamistavasta voidaan poiketa, jos se on perusteltua työturvallisuuden tai ydin- tai säteilyturvallisuuden vuoksi.

Turvahenkilö saa kantaa ampuma-asetta vain, jos tehtävän suorittaminen olosuhteiden johdosta sitä edellyttää.

Ampuma-asetta saa käyttää vain silloin, kun henkilön toiminnasta voi seurata välitöntä ja vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle taikka ydin- tai säteilyturvallisuudelle, eikä lievempää keinoa uhkan torjumiseksi ole käytettävissä. Ampuma-asetta saa lisäksi käyttää kiireellistä ja tärkeää tehtävää suoritettaessa esineen, eläimen tai muun vastaavan esteen poistamiseksi. Ampuma-asetta saa käyttää väkijoukon hajottamiseksi, vain, jos ampuma-aseessa käytetään kaasupatruunoita tai muita vastaavia patruunoita niistä erikseen annettujen määräysten mukaisesti.

Ampuma-aseen käytöllä tarkoitetaan laukauksen ampumista, tästä varoittamista ja ampuma-aseella uhkaamista.

7 v §

Miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttuminen

Ydinvoimalaitoksen turvahenkilöillä on ydin- tai säteilyturvallisuuden turvaamiseksi oikeus ottaa miehittämätön ilma-alus teknistä laitetta tai voimakeinoa käyttäen tilapäisesti haltuun, estää sen käyttö tai muutoin puuttua sen kulkuun, jos miehittämätön ilma-alus saapuu oikeudetta luvanhaltijan pysyvässä käytössä olevalle alueelle, jossa ilmailu on kielletty ilmailulain 11 §:n nojalla.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Ydinvoimalaitoksen turvahenkilö saa lyhytaikaisesti käyttää 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa teknistä laitetta, josta ei aiheudu haittaa ydin- tai säteilyturvallisuudelle, eikä vähäistä suurempaa haittaa muulle radioviestinnälle tai yleisen viestintäverkon laitteille tai palveluille. Teknistä laitetta saa käyttää, jos se on puolustettavaa huomioon ottaen tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, miehittämättömän ilma-aluksen toiminnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarviointiin liittyvät seikat. Teknistä laitetta saa käyttää vain siinä määrin ja siihen saakka, kuin se on välttämättä tarpeen tehtävän suorittamiseksi. Toimivaltuuksia käyttävällä turvahenkilöllä on oltava tehtävään nähden riittävä osaaminen ja koulutus.

Turvahenkilöillä on oikeus käsitellä miehittämättömän ilma-aluksen käyttöön liittyvää radioviestintää, välitystietoja ja sijaintitietoja 1 momentissa tarkoitetun miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumiseksi tai ilma-aluksen tai sen kokonaisjärjestelmän osan yksilöimiseksi ja sijainnin määrittämiseksi. Tiedot radioviestinnästä, välitystiedot ja sijaintitiedot on hävitettävä viipymättä tehtävän suorittamisen jälkeen, jollei laissa toisin säädetä.

Luvanhaltijan on luovutettava haltuun otettu miehittämätön ilma-alus viipymättä poliisille.

Miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumisesta, käytön estämisestä ja haltuun ottamisesta on laadittava tapahtumailmoitus siten kuin 7 t §:ssä säädetään.

Luvanhaltijan on ilmoitettava teknisen laitteen käyttämisestä Liikenne- ja viestintävirastolle.

7 w §

Terveystarkastukset ja terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeus

Luvanhaltijan on vuosittain ja muutoin tarpeen mukaan työterveyshuollossa toteutettavilla terveystarkastuksilla varmistuttava, että turvahenkilöt ja ydinvoimalaitoksen ohjaajina ydinvoimalaitoksen valvomossa työskentele-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

vät henkilöt soveltuvat terveydentilansa puolesta tehtäviinsä. Työntekijän velvollisuudesta osallistua terveystarkastukseen säädetään työterveyshuoltolain (1383/2001) 13 §:ssä.

Lääkärillä ja muulla terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) tarkoitetulla terveydenhuollon ammattihenkilöllä on oikeus salassapitosäännösten estämättä tehdä ilmoitus luvanhaltijan vastuulliselle johtajalle, turvajärjestelyistä vastaavalle henkilölle sekä Säteilyturvakeskukselle ydinvoimalaitoksen ohjaajasta ja lisäksi poliisille turvahenkilöstä, jonka hän potilastietojen ja henkilön tapaamisen tai tutkimuksen perusteella katsoo perustellusta syystä olevan terveydentilansa tai käyttäytymisensä perusteella soveltumaton tehtäväänsä tai vaaraksi ydin- tai säteilyturvallisuukselle. Ennen ilmoituksen tekemistä henkilölle on kerrottava oikeudesta ilmoituksen tekemiseen ja terveydentilan vaikutuksesta turvahenkilön tai ydinvoimalaitoksen ohjaajana työskentelevän henkilön toimintakykyyn.

Ilmoituksessa voidaan antaa tieto ainoastaan siitä:

1) että ilmoituksen kohteena oleva henkilö ei mahdollisesti ole soveltuva tehtäväänsä tai että hän voi olla vaaraksi ydin- tai säteilyturvallisuukselle; ja

2) mitä lisätoimenpiteitä lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattihenkilö ehdottaa terveydentilan tai siitä tehtävään aiheutuvien vaikutusten tarkemmaksi selvittämiseksi.

Luvanhaltijan vastuullinen johtaja, turvajärjestelyistä vastaava henkilö, Säteilyturvakeskus ja poliisi saavat käyttää ilmoituksessa annettua tietoa ainoastaan välttämättömien ja välittömien ydin- tai säteilyturvallisuuden edellyttämien toimenpiteiden suorittamiseen. Ilmoituksen sisältämät tiedot on hävitettävä heti, kun niitä ei enää tarvita turvallisuutta koskevien toimenpiteiden suorittamiseen.

Tieto voidaan toimittaa teknisen käyttöyhteyden avulla, muutoin sähköisessä muodossa tai suullisesti. Luvanhaltijan on varmistettava, että Säteilyturvakeskuksella tai poliisilla on tieto ilmoituksesta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

23 §

23 §

Lupahakemuksen käsitteleminen

Lupahakemuksen käsitteleminen

Edellä 4 momentissa tarkoitettua hanketta koskevan lupahakemuksen vireilletulosta on tiedotettava kuulutuksella, joka julkaistaan lupaviranomaisen ja kuntien internetsivuilla. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle on lisäksi varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen hakemuksesta. Rekisteröity yhdistys tai säätiö, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuin ympäristön viihtyisyyden edistäminen ja jonka toiminta-alueella kysymyksessä olevat ympäristövaikutukset ilmenevät, voi esittää mielipiteensä hakemuksesta.

Edellä 4 momentissa tarkoitettua hanketta koskeva lupahakemus saatetaan tiedoksi julkisella kuulutuksella. Julkisesta kuulutuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003). Julkista kuulutusta on kuitenkin pidettävä nähtävillä vähintään 14 mutta enintään 30 vuorokautta. Lisäksi kuntien on annettava hakemus tiedoksi kunnan ilmoituksena. Kunnan ilmoituksista säädetään kuntalain (410/2015) 108 §:ssä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle on lisäksi varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen hakemuksesta. Rekisteröity yhdistys tai säätiö, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuin ympäristön viihtyisyyden edistäminen ja jonka toiminta-alueella kysymyksessä olevat ympäristövaikutukset ilmenevät, voi esittää mielipiteensä hakemuksesta.

Julkisesta kuulutuksesta on käytävä ilmi sen lisäksi, mitä hallintolain 62 a §:ssä säädetään, tiedot 4 momentissa ja 13 §:ssä säädetystä tiedottamisesta sekä kuulemista koskevien velvoitteiden hoitamisesta ja niiden määrajoista.

75 §

75 §

Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano

Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano

Valtioneuvoston 11 §:n nojalla tekemään periaatepäätökseen ja 46 §:n nojalla tekemään päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Muutosta valtioneuvoston, työ- ja elinkeinoministeriön tai Säteilyturvakeskuksen muuhun kuin 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen haetaan siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään, jollei Euratom-sopimuksesta muuta johdu. Valitusoikeuteen valtioneuvoston päätöksestä, joka koskee 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua toimintaa ja johon sovelletaan kaivoslakia, sovelletaan vastaavasti, mitä valitusoikeudesta kaivoslain 165 §:ssä säädetään.

Tarkastuslaitoksen päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa.

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimelta säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019). Muutoksenhakuun sovelletaan mainittua lakia kuitenkin vain, jollei Euratom-sopimuksesta muuta johdu.

Valtioneuvoston 11 §:n nojalla tekemään periaatepäätökseen ja 46 §:n nojalla tekemään päätökseen ei kuitenkaan saa hakea muutosta valittamalla.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Valitusoikeuteen valtioneuvoston päätöksestä, joka koskee 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua toimintaa ja johon sovelletaan kaivoslakia, sovelletaan kuitenkin, mitä valitusoikeudesta kaivoslain 165 §:ssä säädetään.

Muutosta Valtion ydinjätehuoltorahaston 53 a §:n 2 momentin ja 53 b §:n 2 momentin nojalla tekemään maksun määräämistä koskevaan päätökseen sekä 53 e §:n 4 momentin nojalla tekemään varojen palauttamista koskevaan päätökseen sekä 53 e § 3 momentin nojalla tekemään rahoituksen takaisinperintää koskevaan päätökseen haetaan siinä järjestyksessä kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Tämän lain 53 d §:n nojalla tehtyyn hankkeen rahoittamista koskevaan rahaston päätökseen sovelletaan, mitä valtionavustuslain 34 ja 35 §:ssä säädetään.

Ennen oikaisuvaatimuksen ratkaisemista tai vastineen antamista valitusasiassa on rahaston pyydettyä lausunto työ- ja elinkeinoministeriöltä.

Tarkastuslaitoksen päätökseen saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa säädetään. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Tämän lain 42 §:n, 43 §:n 2 ja 3 momentin, 44 ja 47 §:n, 49 §:n 1 momentin, 52 §:n 1–3 ja 5 momentin, 53 a §:n 2 momentin, 53 b §:n 2 momentin, 63 §:n 1 momentin 5 kohdan, 66 ja 68 §:n nojalla annettu päätös sekä 65 §:n nojalla annettu päätös, jos siinä on niin määrätty, voidaan panna valituksesta huolimatta täytäntöön.

Muutoksenhakuun valtion ydinjätehuoltorahaston 53 d §:n nojalla tekemään hankkeen rahoittamista koskevaan päätökseen sovelletaan kuitenkin, mitä valtionavustuslain 34 ja 35 §:ssä säädetään.

Muutoksenhaussa Valtion ydinjätehuoltorahaston päätökseen on rahaston ennen oikaisuvaatimuksen ratkaisemista tai vastineen antamista valitusasiassa pyydettyä lausunto työ- ja elinkeinoministeriöltä.

Tämän lain 42 §:n, 43 §:n 2 ja 3 momentin, 44 ja 47 §:n, 49 §:n 1 momentin, 52 §:n 1–3 ja 5 momentin, 53 a §:n 2 momentin, 53 b §:n 2 momentin, 63 §:n 1 momentin 5 kohdan, 66 ja 68 §:n nojalla annettu päätös sekä, jos siinä on niin määrätty, 65 §:n nojalla annettu päätös, voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

Luvanhaltijan on saatettava ennen tämän lain voimaantuloa hyväksytyt turvaohjesään-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*nöt lain 7 o §:n mukaisiksi ja toimittaa ne Sä-
teilyturvakeskuksen hyväksyttäviksi vuoden
kuluessa lain voimaantulosta.*

2.

Laki

Turvallisuusselvityslain 21 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan turvallisuusselvityslain (726/2014) 21 §:n 1 momentin 5 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

21 §

*Suppean henkilöturvallisuusselvityksen pii-
riin kuuluvat tehtävät*

Suppea henkilöturvallisuusselvitys voidaan laatia sellaiseen palvelussuhteeseen tai toimeksiantotehtävää suorittamaan valittavasta taikka palvelussuhdetta tai toimeksiantotehtävää hoitavasta, joka:

5) osallistuu ydinaineen kuljetukseen taikka pääsee ydinlaitokseen tai pääsemällä ydinlaitoksen rakentamisalueelle saa tietoja ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavista tekijöistä taikka pääsee ydinaineen käyttö- tai varastointitilaan tai sellaiseen säteilylähteen käyttöpaikkaan tai varastointitilaan, jossa sijaitsevien radioaktiivisten aineiden määrä vastaa säteilylainsäädännössä tarkoitettua korkea-aktiivisen umpilähteen aktiivisuustasoa tai on sitä korkeampi;

21 §

*Suppean henkilöturvallisuusselvityksen pii-
riin kuuluvat tehtävät*

Suppea henkilöturvallisuusselvitys voidaan laatia sellaiseen palvelussuhteeseen tai toimeksiantotehtävää suorittamaan valittavasta taikka palvelussuhdetta tai toimeksiantotehtävää hoitavasta, joka:

5) osallistuu ydinaineen *tai ydinjätteen* kuljetukseen taikka pääsee ydinlaitokseen tai pääsemällä ydinlaitoksen rakentamisalueelle *tai muutoin osallistumalla ydinlaitoksen suunnitteluun tai rakentamiseen* saa tietoja ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavista tekijöistä taikka pääsee ydinaineen käyttö- tai varastointitilaan tai sellaiseen säteilylähteen käyttöpaikkaan tai varastointitilaan, jossa sijaitsevien radioaktiivisten aineiden määrä vastaa säteilylainsäädännössä tarkoitettua korkea-aktiivisen umpilähteen aktiivisuustasoa tai on sitä korkeampi;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

3.

Laki

kaivoslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan kaivoslain (621/2011) 162 §:n 2 momentti ja 165 §:n 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 162 §:n 2 momentti laissa 1005/2015, ja
muutetaan 40 §:n 1—3 ja 5 momenttia, 57 §:n 1 ja 2 momenttia, 58 §:n 1—6 momenttia, 74 §:n 4 momentti, 75 §:n 4 momentti, 162 §:n otsikko ja 1 momentti, 163 ja 164 § sekä 166 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisina kun niistä ovat 58 §:n 2 momentti laissa 915/2013 sekä 162 §:n otsikko ja 1 momentti ja 164 § laissa 1005/2015, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

40 §

40 §

Lupahakemuksesta tiedottaminen

Lupahakemuksesta tiedottaminen

Lupaviranomaisen on tiedotettava malminetsintä lupaa, kaivos lupaa ja kullanhuuhdonta lupaa koskevasta hakemuksesta kuuluttamalla siitä vähintään 30 päivän ajan ilmoitustaulullaan sekä asianomaisten kuntien ilmoitustauluilla. Kuulutuksen julkaisemisesta on ilmoitettava ainakin yhdessä toiminnan vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä, jollei asian merkitys ole vähäinen tai ilmoittaminen on muutoin ilmeisen tarpeetonta. Kuuluttamisesta säädetään muutoin julkisista kuulutuksista annetussa laissa (34/1925).

Kuulutuksesta on annettava erikseen tieto niille asianosaisille, joita asia erityisesti koskee. Jos hakemuksesta on tiedotettava yli kolmellekymmenelle tiedossa olevalle henkilölle tai kun henkilöiden lukumäärää ei tiedetä, voidaan asiasta tiedottaa ilmoittamalla siitä selaisessa sanomalehdessä, josta vastaanottajan voidaan otaksua parhaiten saavan tiedon.

Yhteisen alueen järjestäytymättömälle osakaskunnalle tiedotetaan hakemuksesta antamalla siitä tieto yhteisalue lain (758/1989) 26 §:n 4 momentissa tarkoitetulle edustajalle. Jollei tällaista edustajaa ole nimetty, tieto toimitetaan jollekin osakkaalle ja hakemuksesta

Lupaviranomaisen on annettava malminetsintä lupaa, kaivos lupaa ja kullanhuuhdonta lupaa koskeva hakemus tiedoksi julkisella kuulutuksella. Julkisesta kuulutuksesta säädetään hallintolaissa. Tieto kuulutuksesta on julkaistava myös toiminnan vaikutusalueen kunnissa noudattaen, mitä kuntalain (410/2015) 108 §:ssä säädetään. Lupaviranomaisen on tiedotettava kuulutuksen julkaisemisesta ainakin yhdessä toiminnan vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä, jollei asian merkitys ole vähäinen tai jos julkaiseminen on muutoin tarpeetonta. Lupaviranomaisen on annettava kuulutuksesta erikseen tieto niille asianosaisille, joita asia erityisesti koskee.

Kuulutuksesta on käytävä ilmi, mitä menettelyä muistutuksia tehtäessä ja mielipiteitä ilmaistaessa on noudatettava. Kuulutus ja hakemusasiakirjat on pidettävä nähtävillä vähintään 30 päivän ajan lupaviranomaisen verkkosivuilla.

Yhteisen alueen järjestäytymättömälle osakaskunnalle lupaviranomainen voi antaa hakemuksen tiedoksi yhteisalue lain 26 §:n estämättä julkisella kuulutuksella noudattaen mitä 1 momentissa säädetään. Jos hakemus koskee osakkaiden oikeutta muutoin kuin vähäisessä määrin, lupaviranomaisen on tiedotettava

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tiedotetaan lisäksi 1 momentin mukaisesti kuulutuksella sanomalehdessä.

kuulutuksen julkaisemisesta ainakin yhdessä toiminnan vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä.

Tarkempia säännöksiä kuulutukseen sisällytettävistä asioista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kuulutukseen sisällytettävistä asioista ja kuulutuksen julkaisemisesta.

57 §

57 §

Lupapäätöksen antaminen

Lupapäätöksen antaminen

Malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhtontalupaa sekä kaivosalueenastuslupaa koskeva päätös annetaan julkipanon jälkeen, ja sen katsotaan tulleen valitukseen oikeutettujen tietoon silloin, kun se on annettu.

Lupaviranomaisen on annettava malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhtontalupaa sekä kaivosalueenastuslupaa koskeva päätös tiedoksi julkisella kuulutuksella. Julkisesti kuulutuksesta säädetään hallintolaissa.

Lupaviranomaisen on ilmoitettava päätöksen antamisesta 1 momentin mukaisesti ennen sen antamispäivää ilmoitustaulullaan. Julkipanoilmoituksessa on mainittava lupaviranomainen, asian laatu, luvan antamispäivä ja valitusaike. Ilmoitus on pidettävä nähtävillä vähintään sen ajan, jonka kuluessa päätökseen voidaan hakea muutosta valittamalla. Päätöksen tulee olla saatavana ilmoituksessa mainittuna antamispäivänä myös sähköisesti.

Sen lisäksi, mitä hallintolain 62 a §:ssä säädetään kuulutuksen sisällöstä, lupapäätöstä koskevassa kuulutuksessa on mainittava myös päätöstä koskeva valitusaike.

58 §

58 §

Lupapäätöksestä tiedottaminen

Lupapäätöksestä tiedottaminen

Lupaviranomaisen on toimitettava malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhtontalupaa koskeva päätös hakijalle.

Lupapäätös malminetsintäluvasta, kaivosluvasta ja kullanhuuhtontaluvasta on toimitettava hakijalle, ja niille, jotka ovat sitä erikseen pyytäneet, sekä valvontaviranomaisille ja asiassa yleistä etua valvoville viranomaisille. Päätös on lisäksi toimitettava niille kunnille, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille ja muille tahoille, joille on asian käsitteilyn aikana annettu tieto ja joilta on pyydetty lausunto.

Tieto päätöksen antamisesta on lähetettävä kirjeellä tai sähköisesti 40 §:n 1 momentissa tarkoitetuille asianosaisille, ja asiassa muiden osapuolien tekemille sekä mielipiteen ilmaisemiseksi. Tieto päätöksen antamisesta annetaan

Voimassa oleva laki

Lupaviranomaisen on toimitettava jäljennös päätöksestä niille, jotka ovat tätä erikseen pyytäneet, sekä niille kunnille, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille ja muille viranomaisille, joille asiasta käsittelyn aikana on annettu tieto tai jolta on pyydetty lausunto. Kaivosluvan myöntämistä koskevasta päätöksestä on viipymättä toimitettava jäljennös Säteilyturvakeskukselle ja Maanmittauslaitokselle.

Jos päätös kohdistuu saamelaisten kotiseutualueelle tai se koskee 38 §:n 2 momentissa tarkoitettua hanketta, on jäljennös päätöksestä toimitettava saamelaiskäräjille. Koltta-alueelle kohdistuvasta päätöksestä on toimitettava jäljennös kolttien kyläkokoukselle ja erityiselle poronhoitoalueelle kohdistuvasta päätöksestä jäljennös asianomaiselle paliskunnalle.

Lupaviranomaisen on ilmoitettava päätöksen antamisesta niille, jotka ovat tehneet muistutuksen asiassa tai ovat ilmoitusta erikseen pyytäneet, sekä niille asiassa tai ovat ilmoitusta erikseen pyytäneet, sekä niille asianosaisille, joita asia erityisesti koskee. Jos päätöksestä on ilmoitettava yli kolmellekymmenelle tiedossa olevalle henkilölle tai kun henkilöiden lukumäärää ei tiedetä, sovelletaan vastaavasti, mitä lupahakemuksesta tiedottamisesta 40 §:n 2 momentissa säädetään. Jos päätöksestä on annettava tieto yhteisen alueen järjestäytymättömälle osakaskunnalle, sovelletaan, mitä lupahakemuksesta tiedottamisesta 40 §:n 3 momentissa säädetään.

Jos muistutuskirjelmässä on useita allekirjoittajia, riittää, että jäljennös päätöksestä toimitetaan tai tieto sen antamisesta ilmoitetaan muistutuksen ensimmäiselle allekirjoittajalle.

Lupaviranomaisen on huolehdittava, että kunnat, joiden alueita päätös koskee, julkaisevat viipymättä tiedon päätöksestä siten kuin

Ehdotus

sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain 19 §:ssä tarkoitettuna tavallisena sähköisenä tiedoksiantona.

Lisäksi kaivosluvan myöntämisestä koskevasta päätöksestä on viipymättä toimitettava jäljennös Säteilyturvakeskukselle ja Maanmittauslaitokselle.

Jos päätöksestä on annettava tieto yhteisen alueen järjestäytymättömälle osakaskunnalle, sovelletaan, mitä lupahakemuksesta tiedottamisesta 40 §:n 4 momentissa säädetään.

Jos päätös kohdistuu saamelaisten kotiseutualueelle tai se koskee 38 §:n 2 momentissa tarkoitettua hanketta, on jäljennös päätöksestä toimitettava saamelaiskäräjille. Koltta-alueelle kohdistuvasta päätöksestä on toimitettava jäljennös kolttien kyläkokoukselle ja erityiselle poronhoitoalueelle kohdistuvasta päätöksestä jäljennös asianomaiselle paliskunnalle.

Tieto 57 §:n mukaisesta kuulutuksesta on julkaistava toiminnan vaikutusalueen kunnissa. Kunnan ilmoituksesta säädetään kuntalain 108 §:ssä. Kuulutuksen julkaisemisesta on tiedotettava ainakin yhdessä päätöksen vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä, jos asian merkitys ei ole vähäinen tai jos sen julkaiseminen on muutoin ilmeisen tarpeellonta.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

julkisista kuulutuksista annetussa laissa säädetään. Lupaviranomaisen on lisäksi julkaitava tieto päätöksestä ainakin yhdessä päätöksessä tarkoitetun toiminnan vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä, jollei asian merkitys ole vähäinen tai sen julkaiseminen on muutoin ilmeisen tarpeetonta.

74 §

Luvan siirtoa koskevan päätöksen antaminen ja siitä tiedottaminen

Kaivosviranomaisen on huolehdittava, että kunnat, joiden alueita luvan siirtopäätös koskee, julkaisevat viipymättä tiedon päätöksestä siten kuin julkisista kuulutuksista annetussa laissa säädetään.

75 §

Varauspäätöksen antaminen ja siitä tiedottaminen

Kaivosviranomaisen on huolehdittava, että kunnat, joiden alueilla varausalue sijaitsee, julkaisevat viipymättä tiedon päätöksestä siten kuin julkisista kuulutuksista annetussa laissa säädetään.

162 §

Muutoksenhaku kaivosviranomaisen päätökseen

Kaivosviranomaisen päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään, jollei jäljempänä muuta säädetä. Toimivaltainen hallinto-oikeus määräytyy sen mukaan, minkä hallinto-oikeuden tuomiopirissä pääosa päätöksessä tarkoitetusta malminetsintäalueesta, kaivosalueesta tai kullanhuhdonta-alueesta sijaitsee.

74 §

Luvan siirtoa koskevan päätöksen antaminen ja siitä tiedottaminen

Kaivosviranomaisen on huolehdittava, että kunnat, joiden alueita luvan siirtopäätös koskee, julkaisevat viipymättä tiedon päätöksestä *kunnan ilmoituksena. Kunnan ilmoituksista säädetään kuntalain 108 §:ssä.*

75 §

Varauspäätöksen antaminen ja siitä tiedottaminen

Kaivosviranomaisen on huolehdittava, että kunnat, joiden alueilla varausalue sijaitsee, julkaisevat viipymättä tiedon päätöksestä *kunnan ilmoituksena. Kunnan ilmoituksista säädetään kuntalain 108 §:ssä.*

162 §

Muutoksenhaku kaivosviranomaisen päätöksestä

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Voimassa oleva laki

Ehdotus

163 §

Muutoksenhaku valtioneuvoston päätöksestä

Valtioneuvoston päätökseen, jolla on ratkaistu kaivosalueenastuslupaa tai kaivoslupaa koskeva asia, haetaan muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei jäljempänä muuta säädetä.

164 §

Muutoksenhaku tarkastuslaitoksen päätöksestä

Tarkastuslaitoksen päätökseen saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa säädetään.

Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valituslupan.

166 §

Hallinto-oikeuden päätöksen antaminen

Tämän lain mukaista hakemusasiasiaa koskeva hallinto-oikeuden päätös annetaan julkisan jälkeen. Päätöksen katsotaan tulleen valituksen oikeutettujen tietoon silloin, kun se on annettu. Päätöksen antamisesta on ilmoitettava etukäteen noudattaen, mitä 57 §:n 2 momentissa lupapäätöksen antamisesta säädetään.

Hallinto-oikeuden on huolehdittava siitä, että toiminnan sijaintikunta ja muu sellainen kunta, jonka alueella toiminnan haitalliset vaikutukset ilmenevät, julkaisee viipymättä tiedon päätöksestä siten kuin julkisista kuulutuksista annetussa laissa säädetään.

163 §

Muutoksenhaku valtioneuvoston päätöksestä

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa.

164 §

Muutoksenhaku tarkastuslaitoksen päätöksestä

Tarkastuslaitoksen päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa.

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa.

166 §

Hallinto-oikeuden päätöksen antaminen

Sen lisäksi mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään, hallinto-oikeuden on annettava päätös tiedoksi julkisella kuulutuksella noudattaen, mitä 57 §:ssä säädetään.

Hallinto-oikeuden on *lisäksi* huolehdittava siitä, että toiminnan sijaintikunta ja muu sellainen kunta, jonka alueella toiminnan haitalliset vaikutukset ilmenevät, julkaisee viipymättä tiedon päätöksestä *kunnan ilmoituksena*. Kunnan ilmoituksista säädetään kuntalain 108 §:ssä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

.
